

bokselskap.no, 2015

Oskar Braaten: «*Ulvehiet*»

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1919 (Aschehoug, Kristiania).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-210-0 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-211-7 (epub),

978-82-8319-212-4 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Oskar Braaten

«Ulvehiet»

bokselskap.no

2015

[\[«Ulvehiet» kaldes de\]](#)

[I.](#)

[II.](#)

[III.](#)

[IV.](#)

[V.](#)

[VI.](#)

[VII.](#)

[VIII.](#)

[IX.](#)

[X.](#)

[XI.](#)

[XII.](#)

[XIII.](#)

[XIV.](#)

[XV.](#)

[XVI.](#)

[XVII.](#)

[«Ulvehiet» kaldes de]

«Ulvehiet» kaldes de, de to digre murgårdene, «Ulvehiet» kaldes de av alle gatens og bydelens mennesker. «Ulvehiet» kaldes gårdene, «Graabeinene» kaldes de som bor der, ja voksne og barn nævnes ved *det* navnet. Av alle *utenfor*. Men de som bor indenfor portene, nævner sig gjerne ved et penere navn. Vi fra «Komplekset» sier de om sig selv, naar de snakker med andre eller naar de er hos kjøbmændene. Send op for tyve øre ved og ei halv tønde køl! sier madam Andersen til kulhandler Fransen. Fransen har sin vedbod bortpaa «tomta», han er liten og tykk og fuld av skøi. – Skal bli! svarer han. Gutten skal bort i «Ulvehiet» allikevel i eften! La'n naa ikke gaa gæli! sier madamen. Hus' paa at jeg bor i *Komplekset* i bakgården i fjerde etage i andre opgangen! – Fjerde etage i andre opgangen i Ulvekomplekset! sier Fransen. Aa nei, du skal sleppe aa fryse i kveld, gamlekjæresten min!

— — —

[2] «Ulvehiet» er de største kasernene i denne delen av byen. Og de ældste. Og de *styggeste*, sier de som bor i gårdene kringom. Forgården ligger graa og trist og skummel mot gaten. Fasaden er ikke hvitkalket som paa de andre gårdene, de nakne murstenene har mistet sin røde farve, de har suget til sig formeget av væte og røk og taake, sot og støv har trængt sig ind i dem, de er blit svarte.

Forgården og bakgården er like vældige, like rike paa mennesker. Mellem bygningene ligger et smalt gaardsrum, et smalt, stensat gaardsrum, et deilig gaardsrum for lekende barn. For her er det saa lunt og stille om vinteren, blaasten som hviner gjennom gatene naar ikke hit. Her er det saa svalt og skyggefuldt om sommeren, naar solen er plagsom. Denne gaardsplassen er et fredet sted. Solen er negtet adgang. Den kan gjerne la være aa anstrenge sig, den faar ikke lov aa forstyrre barnene. De kan trygt leke paa søplekasser og skylledunker og i vedskjul og i de andre «ytre nødvendige rum». De graa murveggene er saa velsignet tykke. Og trofaste er de, mot dem de skal verne. Ennaa har ingen plagsom solstraale greid aa lure sig ind i dette gaardsrummet. –

[3] De ytre nødvendige rum! Barnene til lek og til glæde, de «voksne» til kiv og til trætte. De er samlet under ett tak, rummene, et skraatt tjærebredd tak som strækker sig fra forgaard til bakgaard, og vegg i vegg ligger de, vedbodene og de andre nødvendigheter. Bord-dørene er skjæve og raatne, og de er fulde av

smaagutters vanlige skriftsteder, skriftsteder skaarne med sløv kniv. Flere generationer av gutter har skaaret dem, likevel er sætningene saa like. Og alle saa dreier de sig om de samme ting. Tidene forandres. Men ikke guttene med dem.

De ytre nødvendige rum! Det er dem som holder menneskene i aande, det er dem de maa ty til naar dagene blir lange og hendingene faa. Forgaardens og bakgaardens mennesker er fælles om dem, de trætter om dem, de slaass om dem, de godsnakker med hverandre om dem, naar de er i *det* hjørne. Men det er sjeldnere. De ligger desverre oftest i krig med hverandre, de fra forgaarden og de fra bakgaarden. Det er kun utad der vises enighet, det er kun utad de ophøier sig selv til indbyggere i «Komplekset». Graabeinpakk! skriker forgaardens madamer til kjerringene i bakgaarden, naar sandhetens ild er faret i dem. Og kjerringene i bakgaarden læner sig ut av vinduene, de knytter nevene mot forgaardens barn: Se aa dra [4] dere ind i hiet deres, rampunger! – Men barnene vører ikke, de ser paa kjerringene en stund, de ser paa hverandre, de ler, de glemmer. Forgaardens og bakgaardens barn er oftest venner. De leker med hverandre. De slaass. –

I.

Det var en dag ut paa vinteren at en tiaars gutunge sat og klemte sin næse mot et av Ulvehiets hundre vinduer. Rett imot laa bakgaardens skidne fasade og stengte for alt utsyn. Men under ham laa gaardsrummet og yrte av liv. Det hadde snedd i nat, ja sneen faldt endnu tett og tung. Og i al denne hvite sneen krydde det. Smaa kropper veltet sig, bykset mot hverandre, fløi efter hverandre, stupte, hoppet, grov sig ned under det hvite teppet, hylte, lo, hostet, graat, sutret. Gutten i vinduet knyttet nevene av iver, hans øine fulgte en barhodet gutunge som sprang efter en jente og spændte ben under hende og dynket hende i sne og drog i hendes tykke fletter. Han maatte være liddelig sterk, gutten, for jamen greide han ikke aa gulve hende alle steder uten at hun fik sukk for sig! Men hun graat ikke, hun bare lo, slepp mig, skrek hun, du kvæler mig! Men han slapp ikke! Han maatte være liddelig sterk! –

[6] Saa moro det skulde være aa gaa ned til ungene og bli med i leken! Men det var det leie at han kjendte ingen av dem. Det var den første dagen han bodde her i denne digre gaarden, det var i gaar kveld han kom flyttende, han og mor

hans, i gaar kveld da det var mørkt. Og da var næsten ingen unger ute. Bare noen halvokstringer som stod i krokene og fniste, bare noen jentunger som stod i trappene og hvisket og lo og fortalte skrøner. Han blev næsten rædd i gaarkveld, da han kom ind porten sammen med hu mor, som drog det siste kjærrelasset med møbler. Han grep tak i kjærredraget og trykket sig ind til hende: Saa mørkt det er her! sa han. Vent litt da, mor! –Du er en jaaling! sa moren. Ser du ikke det lyser i vinduer og trapper! Staa naa her og pass paa kjærra, mens jeg bærer op bordet og stolene! Hører du ikke det er folk oppe alle steder, hvad skulde du være rædd for? Staa her! sier jeg! Og døren slog i efter hende da hun kom ind i trappegangen. Hu var sliten og trøtt hu mor, etter alt staaet, og da var hu gjerne litt grinete.

Han saa sig om der han stod og holdt fast i kjærren og passet paa. Nei, slike digre gaarder! Og saa mange vinduer! Over hundre, sikkert! Dette var andre greier det, end der [7] han kom fra, det vesle trehuset med fire vinduer til gata og et kammersvindu mot løkka, – vinduet til han og mor hans. Her i denne gaarden skulde de ha *to* vinduer, hadde mor hans sagt, nei, *halvandet* var det hun sa, for kjøkkenet skulde de dele med noen. Men det blev da likevel mye finere end slik de hadde hat det før, for hadde *de* nogengang eiet et halvt kjøkken? Ikke et kott utenom det ene rummet hadde de hat, saa han gjorde naa ikke *bare* vondt heller, Korsmeier, da han sa dem op fordi de skyldte noen maaneder paa husleien. Han kom vel til aa ærgre sig grøn naa, naar han fik greie paa aa flot de skulde faa det! Det var til pass til 'n! For jamen hadde 'n mange ganger været lei mot 'a mor! Bare hu' naa kunde faa sig no aa gjøre snart, saa de ikke blei kasta ut her ogsaa! Hu tok sig saa nær sist, da hu fik brevet fra Korsmeier, ja hu drog ut paa gata og var ute ei lang stønn, og rød i øia var hu da hu kom ind att. Det var synd paa hu mor den kvelden, men Korsmeier lo vel, han. Men det skulde naa være siste gangen han lo av *dom!*

– I bakgaarden lyser det i alle vinduene, men i forgaarden, der *han* skal bo, er det mørkt etpar steder. *Der* er det noen som skrur paa lyset et sted i anden etage, du skal [8] se det er hu mor, du skal se det er *det* vinduet som er vort! Det er et flott vindu, det, likesaa fint som noen av de andre, og likesaa blankt lys! Og saa heldig som det er at det ligger rett over porten, saa en slepper aa faa kjeft av folk underan, bare en rører paa sig! Nei her skal det bli morosamt aa bo! Hør trekkspillet fra bakgaarden! Hør paa hende som synger frelserarmesanger og

spiller gittar! Hør paa levenet inde paa kjøkkenet der i første etage! Aa nei, det er nok ikke saa stille og trist her, som det saa ut med det samme han kom gjennom porten! Folk trives nok her, høres det ut til. –

– Men der er det en som kommer fra gaten, kommer syngende, kommer litt sjanglende, fuld er han. Gutten ved kjærren smyger tilside da han ser at manden styrer mot opgangen, han er rædd fulde folk, han er lite vant med fulde folk. At ikke hu mor kommer *igjen* en gang! Der stanser manden like ved kjærren, han slutter aa synge, han tar til aa bruke kjeft i steden: Kjørr! sier han. Aa i helvete, hete helvete, hvem er det som kommer flyttende ind i gaarden min, uten aa spørre mig! Hvad? spør jeg. Hvad? Han har en stokk som han slaar paa kjærrehjulet med, slaar haardt mange ganger: Er dette møbler aa komme til forgaarden [9] med, hvad? Kjørr! sier jeg. Til helvete, sier jeg! Ikke ind gjennom døren med slik elendighet, sier jeg! Reis til bakgaarden! Bom!

– Gutten har drat sig langt bort i mørket, men han har ikke tat øinene fra manden ved kjærren. Det er visst en fin mand, han skarrer, han er ikke i arbeidsklær, han har floss og stokk og hansker, han har en mappe under armen, han er høi og stram og tynd, han har en stor, krokete næse, han har digre barter som er spisse i endene, han har snipp og sløife. Til helvete, sier han. Til bakgaarden! – Det er vel verten sjøl, dette da, han skal vel jage dem igjen, han da, du skal se han har snakket med Korsmeier! Se, der løfter han kjærredraget, der svinger han kjærra, der vil han kyle den mot porten til bakgaarden – men gudskjelov, der kommer hu mor!

– Det er saa rart med hu mor, hu er aldrig rædd, hu blir aldrig fjamsen. Se, naa gaar hu like bort til manden og river kjærredraget fra ham, ganske rolig tar hu og styrer kjærra like ind til steinen foran trappegangen. Det er best kjærra staar her! sier hu. Saa blir det ikke saa langt aa bæra! At hu *tør* si slikt til verten! Han tar vel baade kjærra og hende og sender dem ut paa gata, naa! Se, naa gaar'n etter 'a, fort, han er vel sint naa, [10] han slaar 'a vel, naa! Men nei, han stanser, han tar av sig flossen, han bukker: Kjørr! sier han. Godaften, frue! Ja tenk, han sier frue til hu mor! Det er vel første gangen nogen tar av sig en floss og sier frue til hende! – Jasaa, De skal flytte ind i gaarden min, frue! sier han. Kjørr for det! Nu skal jeg hjelpe Dem aa bære! Og se, der river han til sig fra kjærra, taburetter og ei bøtte med blomsterpottes river han til sig. Og han staar rolig og

venter til «fruen» har tømt kjærra og staar fuldladet: Fremad marsj! sier han. Kjørr! Og han sparker gangdøra op og traver foran. Tenk, han var ikke sint! Han saa jo rent blid ut naa! Og flossen hans sat paa skjæve. –

Slik var aldrig Korsmeier. –

– – –

– Da gutten vaaknet i dag, var han alene. Mor hadde drat tidlig ut som ellers, hu maatte jo høre efter arbeide. Men ovnen var varm, kaffen var varm, fløte og brød og kopp stod paa bordet, klærne hans hang paa stolen, han hadde bare aa klæ paa sig og spise. Men han rørte ikke klærne, han saa ikke paa maten, han hoppet ut av sengen og sprang barbent mot vinduet, han satte sig op i vinduskarmen. Og der blev han sittende og stirre paa alt dette nye han aldrig [11] hadde set før. Blev sittende der hele formiddagen og lenger. Og der sat han nu. – Da banket det paa døren. Varsomt. Og det tok i dørhanken, døren aapnet sig, et ansigt viste sig, et rødfregnet, blidt jenteansigt. Hun saa sig omkring, saa sig vel omkring paa de fattige møblene som endnu ikke var kommen paa riktig plass, paa gutten som sat der i vinduskarmen i bare skjorten med benene opunder sig: Morn! sa hun, hun nikket, hun smilte: Jeg skulde be om aa faa laane en sukkerbeta! sa hun. Hu mor glømte aa sætta fram no idag!

Gutten sprang ned fra vinduet, han gjemte sig bak sengen, saa bare hodet og akslene blev synlige: Det staar sukker paa bordet, sa han, bare *ta* du! Og hun tok. Fingrene hendes gramset graadig i sukkerkoppen, mange hvite biter fulgte med dem op. Takk! sa hun, ja hun neiet ogsaa: Tusen takk! Men saa kastet hun høitideligheten, hun satte sig paa kanten av den uopredte sengen, der gutten og moren hadde ligget, hun puttet en sukkerbit i munden. Klæ paa dig da, vel! sa hun. Bruker du aa gaa i skjorta hele dagen, du da! – Hun tok klærne hans fra stolen og slengte dem mot ham. Her er strømpene dine! sa hun. Her er underbuksa di', her er buksa di', her er trøia di'! Og gutten, [12] ja, han klædde sig. Hu saa'n jo ikke, den han huket sig ned og vrængte paa sig strømper og bukser og støvler. Og ikke hørte hun stort til 'n heller, for han sa ikke et ord, han leet sig ikke mere end høist nødvendig. Men *hun* var ikke saa nøie paa bevægelserne. Hun sat og slengte med benene, hun knasket i sukkerbiter, hun bøiet sig over bordet og stjal fler. – Men hun sa ikke et levende ord før han var ferdig og vaaget sig frem foran hende. Da sluttet hun med knaskingen, hun saa

ham over fra øverst til nederst: Du er pen, du! sa hun. Mye penere end den gutten som bodde her før! Isj, han hadde kjertler, han, han ligger paa Bleikøia, han! Faar jeg lov aa ta en sukkerbeta til? bad hun. Hu mor glømte aa kjøpe igaar! Gutten nikket saa vidt, ja det var saa vidt han nikket da han saa i den halvtømte sukkerkoppen, men hun trængte ikke saa *svært* tydelige vink for aa forstaa. Du er en snil gut, du! sa hun, og hun puttet to sukkerbiter i munden paa én gang, jeg liker ikke gjerrigpomper! Aa heter du? spurte hun, jeg heter Matilde, jeg, jeg blir ti aar til vaaren!

– Hun hadde rødt haar, og det hadde han alltid hørt skulde være stygt, men *hende* klædde det. Kanske det kom av at det var krøllete? Hun hadde gule øine, hun hadde spiss hake, [13] hun hadde hvite tænder, hun var hyggelig aa se paa: Jeg heter Jonny! sa han. Er det du som bor i kammerset ved siden av, er det dere som skal dele kjøkken med vors?

– Kammers, sier du? Hun blaaste: Trur du *vi* bor i kammers, veit du ikke at vi har stor stue, veit du ikke at vi har vært fine og har eid baade dette kammerset og stua og hele kjøkkenet alene? De fineste i gaarden har vi vært, *bestyrer* har vi vært, den gangen han papa var konstabel! Kan jeg ta en sukkerbeta til, du skal faa igjen ikveld, naar hu mama har kjøpt, aa nei, vi bor nok ikke i no kammers! Hun kløp til sig de siste sukkerbetene, hun bet dem av og knasket dem i smaa portioner, saa de skulde vare lenger: Hvad er faren din for no da? spurte hun. Veit du ikke, sier du? Jøss, saa rar du er! Du *har* vel ingen, da vel, hu er vel ikke gift, mora di, da vel!

– Jeg veit ikke! svarte han. Han blev het av skam, han snudde sig fra hende.

– Naa har jeg aldrig hørt paa makan! sa hun. Har du ikke spørt, da? Spør 'a da vel, naar hu kommer hjem! Er hu paa arbe'?

Han svarte ikke straks, han hadde ikke lyst til aa snakke om hu mor paa denne maaten, han hadde aldrig lyst til aa snakke om hende [14] med andre. Men jentungen gav sig ikke. Aa er det hu arber hen?

– Hu mor har ikke no arbe'! sa han, og han tok til aa skjenke sig kaffe. Hu er ute og prøver aa faa no! sa han.

– Aa henne? Paa fabrikken?

Nu saa han paa hende: Ja, det er klart hu prøver paa en fabrik! Aa skulde hu prøve hen ellers?

– Mora mi vasker op paa dampkjøkkenet, hu. Det er mye finere! Bli med ut i kjøkkenet, skal du se jeg ikke juger! Vi har fuldt av tallerker og kopper og glas, vi, som det staar C. D. paa. Det betyr dampkjøkkenet. Hu har med sig litt hver kveld, hu mor. Hu *faar* det, for det hu er saa flink. Men det er ikke no videre fint aa vaske op, heller. Jeg vil bli sigardame jeg, naar jeg blir stor, saan som 'a Konstanse, den voksne søstra mi! *Det* er fint, det! Faar dom silkebluser og skindtøi og øredobber og guldringer, dom som gaar paa fabrikken eller gaar og vasker? Men det faar *hu!* Du skal faa se 'a naar hu kommer hjem paa besøk en gang. Hu er sveisen!

Hun tier et øieblik, hun ser med hungrige øine paa gutten som staar bortved bordet og spiser. Nei, saa mange matstøkker han har! Saa goe som dom ser ut! Men han har visst [15] ikke videre matlyst, han, han lægger tallerkenen over brødiskivene, enda han ikke har spist mere end to halve stykker! – Er du ikke sulten, du da? sier hun. Skal jeg hjelpe dig aa spise op? sier hun. Hun spretter ned fra sengekanten, hun gaar borttil, hun rækker frem en smal haand: Faar jeg et støkke da! sier hun. Bare ett! Jeg glømte aa spise i formiddag! Jo, hun faar. Gutten skyver tallerkenen bort til hende, han er likeglad med brødiskivene, de er uten værdi for ham: Bare ta du! sier han. Ta det du vil! Og hun *tar*. Først ett stykke, saa ett til. Nei, det er visst ikke farlig, han ser ikke paa hende engang. Hun river alle tallerkenens brødiskiver til sig, og nu blir hun høitidelig igjen, nu neier hun igjen: Tusen takk! sier hun. Men saa sier hun ikke mer paa en stund. Hun sætter sig paa sengekanten igjen. Spiser. Lar øinene gaa. –

Men gutten ser paa hende. At det kan gaa an aa ta saa store biter! At det kan gaa an aa svelge saa fort! Han blir rent sulten, han ogsaa, han ønsker næsten at hun hadde lagt igjen en skive: Er det godt? sier han, ordene slipper ham ut av munden uten han vet av det, han blir flau over sig selv. Men hun tar det ikke ilde op: Deilig! sier hun og svelger siste biten. Mora di er visst snil, hu! Forresten er [16] alle morene snille, naar dom ikke har non mand, hu mama er mye snillere hu ogsaa, naa, naar 'n papa er borte! Jeg er reint lei for at han snart kommer ut igjen! – Hun kvækker i av sine egne ord, hun kaster kjappe øine paa gutten, men han har visst ingenting skjønt: Han papa er ute og reiser! rettet hun. Han er ofte ute og reiser, han papa! Han kommer igjen til vaaren! – Nu reiser hun sig, nu gaar hun mot døren: Bli du med ut i gaarn? sier hun, bli du med ut til gutta?

Han tar luen sin, han lysner: Faar jeg lov aa væra med *dig*? sier han

– Bare kom! Saa skal jeg gjøra dig kjendt med gutta! – Hun gaar foran ut døren, hun aapner en anden dør ute paa gangen: Her bor *vi*! sier hun. Du ser det er ikke no kammers, detta! Og gutten kiker ind i en stor stue, en stor uryddig stue med en uopredt dobbeltseng ved den ene veggen og nogen gamle, skrøpelige møbler spredt utover: Du ser vi har det mye finere end dere! sier hun. Ikke akkurat *naa*, men vi har laant bort plyss-møblene og hengelampa! Du kan *tru* det er flotte saker!

– En fireaars jentunge sitter halvt paaklædt paa gulvet og leker med endel vedtrær. Nu tar hun til aa sutre: Klæ paa mig, Matilde! sutrer hun. Du har ikke gitt mig no mat idag, Matilde!

[17] – Hold kjeften din! sier Matilde. Naa sitter du rolig der til jeg kommer op igjen! Jeg skal bare et erend for 'a mama! Pass dig for vinduet, ellers veit du det blir juling!

– Kan du ikke klæ paa 'a og gi 'a litt mat og ta 'a med! sier Jonny.

– Ikke bry dig om 'a Synnøve! sier Matilde. Hu Synnøve er blind, hu!

Saa lukker hun døren og vrir nøklen om og stikker den i kjolelommen: Kom naa! sier hun. Jeg kan ikke væra lenge ute!

Men gutten har vondt for aa flytte sig fra døren: Hører du ikke at søster di' skriker! sier han. Hør, naa kommer 'a mot døra!

– Døra er laast! sier Matilde. Hu' kommer ikke ut! – Saa gir hun gutten et hastig klapp paa kindet og springer bortefter gangen: Førstemand nedover trappene! ler hun. Og han springer efter.

Men bak sig hører han nogen som skriker.

II.

Hun *kom* først ned. De spinkle leggene hendes var saa rappe, saa sikre, to og to trin hvirvlet de nedover, midt i trappen holdt de sig. Hun traadte ikke feil, hun kjendte hver sving, hun hadde balansen i kroppen. Det var nok ikke første gangen vesle Matilde stormet nedover disse trappene paa vei mot gaardsrum og gate i en kort, stjaalen fristund.

Jonny skyndte sig efter. Men stentrinnene var saa glatte, svingene saa skarpe. Han *maatte* holde sig ind til veggen, ja i svingene var han ikke god for andet end aa sætte haandflatene mot den kolde murveggen og traa forsigtig. Enda det var ikke stor hjelpen i murveggen, heller. Det randt nedover den, den var vaat, den var sleip. –

Han hørte hende ikke lenger, hun var visst alt nede, hun, hun var vel alt i fuld lek, hun. Han stanset da han hadde den siste trappen under sig. Skulde han snu, tru? Skulde han [19] gaa op igjen, til kammerset? Ja, for det var da ingen hjelp i hende, naar hun ikke vilde vente! Men der gik det i en gangdør høiere oppe, det kom nogen nedover. Det var likest aa komme sig ut i gaarden! For dette hørtes ut til aa være et voksent menneske, og da blev det vel bare spørging og graving fordi han var ny.

Han greide den siste trappen fortere end han hadde greid nogen av de andre, nu var han like ved døren som gik ut til gaarden. Men *da* skvatt han i, ja han blev rent anpusten av rædsel. Bøh! brølte det like bak ham, to hænder klemte ham over øinene, to knær dunket ham bak og prøvde bende ham over ende. Han slet sig fri, han fik vridd sig løs. Jo, det var den skøiertøsa som stod der, det var hu Matilde som knegget og slo sig paa knærne: Blei du rædd! gapte hun, jagu blei gutten rædd, get!

Rædd! – Jonny blaaste, han blev fælt til kar igjen: Jeg visste at du stod der bak kjælderdøra, mor! Jeg hørte du gjømte dig!

Negg'om du gjorde! sa Matilde. Du blei bleik, far! Men det er 'ke no aa bry sig om! Jeg ska 'ke si no! – Kom naa!

Og hun drog ham med sig ut i gaarden.

Hun prøvde aa trekke ham med sig like [20] bort i flokken til de andre, men han satte bukkeben, han slet sig løs, han slengte sig ned paa trappen foran opgangen: Jeg vil sitta her! sa han. Jeg vil 'ke leke naa! Jeg kjender dom ikke!

Matilde nødet ikke lenge, hun hadde ikke tid til det. Hun blaaste til ham, hun sprang fra ham, hun kastet sig ind i leken med en gang. Hun gramset i sneen med sine nakne, magre hænder, hun slengte sneballer i skjuldørene, hun hang sig paa ryggen til guttene og veltet dem over ende, hun kastet sne i jentefjæsene, hun hylte, hun skingret. At hu ikke fryser ihel! tenkte Jonny, der han sat og saa paa levenet. Kjolen hendes er jo saa tynd og saa kort og saa fillete, armene hendes er

røde og bare, strømpene har store høl paa knærne og hu har ingenting under! – Men Matilde frøs ikke, hun hadde ikke tid til aa fryse, hun var altfor optat til aa fryse. Det hadde ikke gaatt lang stunden før hun hadde ertet hele flokken paa sig, guttene fløi efter hende, dyttet hende, spændte ben under hende, dynket hende. Jentene klumpet sig sammen i flokker og haante hende. Floksa! sa de. Støtt saa skal hu komma og ødelegge naar vi har det moro! Og de gav sig til aa fortælle historier fra kjældere og trapper og kroker. Men Matilde [21] hadde moro. Hun gulvet guttene fra sig, hun sparket dem overende, hun kom sig op, hun fløi fra dem, de fanget hende paa nytt, de holdt hende. Holdt godt paa 'a! sa den største av guttene. Ja, naa holder vi 'a, Martin! sa de andre. Og han Martin rev kulskuffen fra en smaagut som stod og spadde sne paa slodden sin, og han fylgte skuffen med sne og han tømte skuffen ned gjennom halslinningen hendes Matilde, saa sneen seilet nedover hendes rygg. Er det ikke deilig? sa han. Og jentene fniste og guttene knegget, og Matilde knegget med. Ja, hun skraalte høiere end dem alle, men latteren hendes blev hissigere efter hvert, slagene og sparkene mer uvørne. Hu graater! skrek han Martin. Jagu graater hu! sa guttene. Fy for skam, hu graater! sa jentene. Og de drog sig fra hende, alle, hun blev staaende alene midt i en stor ring. – Matilde saa sig om et øieblik. Hun bet sig i underlæpen, hun var litt blek, og det sat no vaatt i øienkrokene hendes. Men saa satte hun i et hyl. Kyss mig paa mandan! skrek hun. Og hun satte hodet frem og hun rendte avgaarde i vild fart, hun stormet ut av ringen, hun fløi like paa han Martin, og de knyttede, haarde nævene hendes gulvet mot hans ansigt saa han stupte over ende. Saa for hun ind døren til trappen.

[22] Ingen forfulgte hende. Hun var for kjapp. Han Martin kom paa benene og spyttet rødt i sneen. Saa satte han luen paa hodet og gik ut porten. Han kom til aa huske paa et erend han hadde aa gjøre. – De andre gav sig til aa leke igjen.

Jonny hadde reist sig under slagsmaalet, han var ikke vant til slikt leven, han blev rædd. Da Matilde bykset forbi, holdt han paa aa fare efter. Men nei, det var ikke værddt de andre saa at han var ifølge med hende, for da blev det vel juling aa faa for ham ogsaa. Han satte sig igjen, han stakk hændene i bukselommene, han gjorde sig bred der paa trappen, ja han tok til aa blistre saa smaatt. Men han kunde gjerne la være aa bry sig. Det var ingen som la merke til ham. Bare nogen smaa filleunger gav sig til aa staa foran ham og kope med fingrene i munden. De andre lekte som om han aldrig var til. Aa nei de hadde nok set folk før, ungene

her i gaarden. Gav sig ikke til aa glane paa ingenting.

Da var det nogen som smøg sig forbi ham, nogen som satte sig ned ved siden av ham. Matilde. Hun lo litt, hun strøk haaret fra panden, hun brettet kjolen nedover knærne: Idiotene! sa hun. Aa, dom skal nok faa det igjen, bare vent! Aa er 'n Martin hen?

[23] – Han Martin gikk ut paa gata! sa Jonny. Han blødde i munden! – Det var ikke fritt for at han kjendte sig litt kry over at han kunde svare. Det var jo rent som om han alt var kjendt med guttene i gaarden. Er'n Martin slem? spurte han.

– Han er snil mot alle de andre jentene! sa Matilde. Det er bare mig han er sinna paa, for det jeg ikke vil være kjæresten hans. Men jeg vil jo bare ha Spaniolen, jeg, han Mikal. Hun pekte mot et av bakgaardens vinduer: Ser du det vinduet der? spurte hun. Er ikke det et pent vindu? Har du set saa pene gardiner? Har du set saa mye blomster? Det peneste vinduet i gaarden er det. Der bor 'n.

Jonny prøvde aa se dit hun pekte. Det var jo vinduer nok aa se paa, men han kunde ikke opdage nogen forskjell paa dem. Er det det med fuglebrettet utenfor? spurte han. Hun blev sint, Matilde, ja hun dyttet ham i siden med albuen: Tøisekopp! sa hun. Er *det* no pent? Nei, det er det i tredje etage, ser du vel! Der som ruta er istøkker! Det er det peneste vinduet i gaarden, synes jeg. Der bor'n. Spaniolen. Den peneste gutten i hele byen, det sier alle. Der bor'n.

Hun sa ikke mere nu, hun sat og stirret mot vinduet, hun nynnnet. Men gutten tok til [24] aa fryse, han hadde helst lyst til aa smyge sig op paa kammerset sit igjen, men det var saa leit for hendes skyld. *Hun* frøs jo ikke, enda hun var halvnaken. Det var rart at hun kunde hærde med de bare armene. – Vil du laane vaattene mine? spurte han, jeg kan ha hændene i lomma, jeg!

Hun holdt hændene foran munden og blaaste paa de røde fingrene: Det er ikke fint aa bruke vaatter! sa hun. Trur du damer bruker vaatter? Forresten saa har jeg hansker oppe i kommoden. Skindhansker. Jeg har faatt dom av 'a Konstansen. Dom er næsten aldeles hele, dom mangler bare en finger som hu mama maatte klippe av til smokk, da hu hadde verk i fingeren. Du skal faa se dom naar jeg kommer op, bare hu ikke har laast skuffen. –

Det begyndte aa skumre. Lyset blev skrudd paa i ett og andet rum, vinduene tok til aa skinne. Det jublet ikke slik i ungeflokken lenger, de var trøtte, ungene, utmaste. Fra gangvinduene begyndte stemmer aa skingre ut over gaardsplassen:

Kom op naa, William'en min! laat det. Stakkar, fryser du, paasan! Jeg skal komma ned og møte dig! – Se og dra dig op, gælneheia, istedenfor aa flye og kline med skøierguttene, dit draak du er! Veit du ikke at det ser ut som et grisehus oppe, og at ungen skriker? [25] – Graater du, Elise? Har du tandverk, sier du? Kom op du baanet, saa skal du faa mat med serop paa, og deilig, varm, søt kaffe! Kom til mama, du!

Og Elise drog sig sutrende op, gælneheier og skøiergutter blev borte en efter en, nogen i opgangene, nogen i porten til bakgaarden, nogen i porten til gaten. Men de største guttene hadde endnu ikke tid til aa slutte, de maatte gjøre sig nytte av dagslyset saa langt det rakk, der de stod ved søplekassene. Og kortleiken gik fra haand til haand, kobberskillinger skranglet, eder spraket.

– Matilde reiste sig. Kom, bli med! sa hun. Kom saa skal du faa se no rart, Jonny! Hun tok ham i haanden og leiet ham med sig mot bakgaarden, hun drog ham med sig ind i en av de mørke opgangene der. Hun hadde faatt det saa gresselig travelt nu, han fulgte hende ikke fort nok, hun maatte rent trekke ham opover trinnene.

– Men, aa skal vi hen? spurte han. Vi bor jo i forgaarden, vi, Matilde, jeg vil ikke ind her, hører du.

– Vi skal til Spaniolen, vi skal til 'n Mikal! sa Matilde. Hun hadde ikke stunder til aa gi nærmere forklaring, det hastet slik med aa komme opover trappene. – Naa er vi der! sa [26] hun, detta er døra hans! Hun pustet fort, hun hostet, hun pusset næsen sin med skjørtet. Staa naa her ved siden av mig! sa hun. Og hun banket paa. Varsomt. Og hun klemte Jonny hardt i armen mens hun ventet paa at nogen skulde aapne.

– Det er visst ingen hjemme! hvasket Jonny. Han blev grepet av spændingen han ogsaa, han var halvveis rædd der han stod i den mørke gangen.

– Kom, saa gaar vi! sa han.

– Hyss! sa Matilde. Naa kommer'n! – Er det dig, Mikal? ropte hun.

Jo, nu var det en bortved døren: Hvem er det? sa det gjennom nøklehullet. Han papa er 'ke hjemme! sa det. Det var en gut som snakket.

– Det er bare mig! sa Matilde. Lukk op da vel, Mikal. Det er en her som vil snakke med dig!

Vent litt! svarte Mikal. Og de hørte at han rumsterte med skuffer og nøkler. Naa kan du komma! sa han. Og han vridde nøklen om. Og Matilde drog Jonny med sig ind i værelset.

– Matilde slengte sig ned i en gyngestol med det samme, og hun gav sig til aa vugge av alle krefter, mens hun saa paa han Jonny som blev staaende bortved døren. Er det ikke fint [27] her? spurte hun liksom. Hun var visst godt kjendt herinde, Matilde. Det var nok ikke første gangen hun gynget i den stolen. Og *det* skal være visst: Fint var det her. Og rart. Nei, du skulde aldrig rarere rum ha set!

Sofa var det her, og rundt bord og putestoler og hengelampe. Og borti hjørnet stod det et slikt møbel til aa spille paa, som han hadde set hos Korsmeier da han var med mor og betalte husleien. Men slike vegger hadde han naa aldrig set, hverken hos Korsmeier eller hos andre fine folk. Var de ikke helt tilklistret med billeder fra øverst til nederst, tilklistret med damer og med mænd, nogen med alleslags rare dragter paa sig, nogen næsten nakne. Og der paa veggen hang der to digre kranser med syttende-maisløifer paa. Han hadde aldrig hørt at folk hadde saant i stuene sine. Og se derborte hang det no som han rent fik vondt av aa se paa. Var ikke det slike skalper han hadde læst om i indianerfortællingene? Den ene var brun og krøllete, den andre var visst tat av en gammel mand, for det var bare noen faa hvite haar paa den. Tenk at folk vilde vise fram slikt!

Men hu Matilde hadde naa rett i det at *gutten* var pen. Du skulde aldrig ha set saa vakkert krøllete haar og saanne svarte, pene øier! Og saa brun som han var i ansigtet, enda [28] det var midt paa vinteren! Nei, det var ikke no rart i at han var blit hetende Spaniolen.

Jonny likte sig ikke, han følte sig genert, han blev ærgelig. Han var da bare en gutunge denne Spaniolen ogsaa, ja han var vel ikke mer end ni-ti aar han heller. Men likevel var det som aa staa foran en voksen mand, ja foran en fin voksen mand, enda klærne hans var baade gamle og lappete, og enda han var mye mindre og spædere end de andre to. – Jeg maa gaa, sa Jonny. Hu mama er kanskje kommen! Du blir vel sittende her du, Matilde.

Spaniolen hadde ikke sagt et ord endnu, han hadde gaatt bort til bordet, han stod der og ryddet i mange papirer. Men Matilde vugget og vugget, øinene hendes gik fra den ene til den andre, hun pønset paa noget, noget som kunde sætte liv i guttene: Faar vi se paa tegningene dine da, Mikal? sa hun.

– Det er ingenting aa se paa! sa Mikal, han ryddet dem tilside, han la dem under teppet.

– Skal jeg skure golvet dit? Det er saa fælt hos dig, synes jeg!

– Golvet skal skures imorra! svarte Mikal. Forresten saa *kan* du ikke skure!

Matilde vugget, vugget: Spil litt paa pianoet da! sa hun. Saa skal jeg synge!

[29] – Du synger falskt! svarte Mikal. Og ikke kan jeg spille, heller!

Matilde vugget, vugget. Sterkere, sterkere, sterkere, vildt! Saa laa hun der. Saa lang hun var laa hun paa gulvet. Og lo. Hvinte. Saa paa guttene og hvinte. Og guttene kiket paa hverandre. Og de blev pludselig kjendte. De lo til hverandre. De blev venner.

– Det var langt paa eftermiddagen da Jonny og Matilde løp nedover trappene. Jonny sprang først, han var saa lett, han var saa uvørren. Hvad gjorde det om han datt og slo sig litt! Nei, her skulde det bli morosamt aa bo! Du verda, saa leven han hadde hat det! Saa flink han var til aa spille du, Matilde! Og saan som han kunde tegne!

– Og saa pen som han er! sa Matilde. Men Gud naade mig, naar hu mor kommer! Jeg som ikke har gjort nogen tingen! Naa skal jeg bande paa hu Synnøve har skriki sig haas!

– Da de er i nederste trappen, kommer en mand gaaende oover mot dem. Han er liten og tykk, ansigtet hans er rundt og uten skjegg, han har en diger myk hat paa hodet. Matilde dytter paa Jonny, da manden gaar forbi: Det er Ramstad! hvisker hun. Det er faren hans Mikal!

[30] – Det lugta brændevin av 'n! sier Jonny. Var 'n fuld?

– Han er fuld støtt! sier Matilde. Han denger 'n Mikal hver kveld!

– Er ikke mora hans hjemme hu, da?

– Du maa da vel skjønne at hu er dau! sier Matilde. Jeg skulde næsten ønske at mora *mi* ogsaa var dau, naa! For ikveld blir det juling paa blanke messingen!

– – –

– Da moren kom hjem om kvelden, hadde Jonny ryddet i rummet og lagt godt i ovnen og sat kjelen over. – Aassen er det med dig, gutten min! sa moren. Har det vært trist for dig?

Aa, jeg har hat det saa moro, saa moro! sa Jonny. Her vil vi bo bestandig

mama! Bare du snart fik arbe', saa du kunde greie aa betale husleia!

– Jeg *har faatt* arbe', sa moren. Paa Seilduken! Jeg skal byne i morra!

Han saa paa hende. Kunde det være sandt? Aa jo, hu smilte jo, hu saa jo glad ut, jo! Det *var* sandt! –

Jøss, var det non sak aa leva naa? Han skulde gjerne ha gaatt bort og klemt 'a mama om livet og kysset 'a, hvis det bare ikke hadde vært saa leit. Nei, dette skulde Korsmeier hat godt av aa veta! –

III.

Jonny traff Korsmeier en dag da han og Matilde slæpte sig opover gaten med en tung symaskine mellem sig. Hu mama vil ikke ha denne symaskinen lenger! sa Matilde. Hu' vil bli kvitt 'n, han bare fylder op, han bare staar i veien, og forresten saa skal vi kjøpe traamaskin snart, for det er mye finere! sa Matilde. Hun pratet alltid saa mye, det var lettvindt aa være sammen med hende, en slapp aa si no, en kunde bare gaa og høre paa. Og Jonny stintet og bar, ja næsten hele tyngden kom paa ham, for Matilde hadde slikt hold i siden idag, hun. Og da maatte hun være forsiktig, hadde doktoren sagt. Det var snøtt fingrene hendes bøiet sig om kassehanken. Men Jonny bar. Og kassen dunket ham om leggene.

Da var det at de møtte Korsmeier.

Han stilte sig midt i veien for dem paa fortauget, han satte spaserstokken like mot brystet til Jonny, han trykket litt paa: Aa vent litt du, gutten min! sa han. Kjender du [32] ikke folk? sa han. Og jo da, han Jonny kjendte ham nok, han kjendte nok den vesle, tykke manden i den side ulsteren, manden med det svarte skjegget og guldbrellene, manden med de mange ringene paa fingrene. – Goddag! hilste Jonny, han satte maskinen fra sig, han tok av sig luen, og han var rød i fjæset da han skottet bort paa Matilde. Bare ikke *du* hadde vært her naa! tenkte han. Men Matilde var ikke rød, hun var ikke fjamsen, hun skvatt ikke tilside fordi om en fin mand stod foran hende. Nei hun nei et, Matilde, saa pent hun kunde nei et hun, og hun saa manden rett op i ansigtet, ja hun smilte litt ogsaa og gjorde sig søt. Men hun kunde gjerne ha spart sig bryet, han *saa* ikke paa hende engang, Korsmeier, nei det var bare Jonny han hadde no usnakket med: Jasaa, mor di har drat til Ulvehiet naa! sa han. He, he, he! Ja, hu passer

der! Joda, joda, godt passer hu der! Men har hu glømt de pengene hu skylder mig, naa? Eller vil hu at jeg skal minde hende om dem? He? Vil hu kanskje at politiet skal minde hende om dem? Spør 'a om det fra mig! Ja, for hu har vel faatt sig arbeide naa?

Jonny svarte ikke, han kunde ikke svare, han kunde ikke se op, han kunde ingenting – Jeg spør om hun har faatt arbeide, mor di! tok [33] manden op igjen, og stokken hans klemte gutten haardere mot bringen. Ja! svarte Jonny, det var meningen hans aa svare ja, men det var ingen som hørte ordet. *Nei!* svarte Matilde, *nei!* svarte hun, og hun var ikke vanskelig aa høre: Hans mor er syk og ligger tilsengs! svarte hun. Hun eier ikke matbiten i huset, og nu maa hun stampe symaskinen for aa faa non kroner! sa hun. Hun hadde grepet Jonny i haanden, hun klemte til for aa faa ham til aa forstaa og tie. Og *han* aapnet ikke sin mund, han bare stod der og undret sig over saa fint Matilde kunde snakke, og saa troskyldig hun kunde gjøre sig, enda hun løi. – Er det sandt? spurte Korsmeier, juger tøsa? spurte han. Svar, gut! Da svarte Jonny, da nikket han, da saa han op: Ja, sa han. Hu mama ligger! – Og stokken gled ned fra hans bryst, Korsmeier stabbet forbi: Fantepakk! sa han bare. Kyss mig i nakken! slengte Matilde efter ham. Men *det* sa hun ikke høit. –

– De slet sig videre opover paa sin vei mot laaneindretningen. Matilde pratet verre end før, hun var kry, hun hadde gjort no godt, hun var en engel fra den blaa himmel: Saan skal du ta'n! sa hun. Naa kræver 'n dere ikke paa lenge! Er du ikke glad for det, Jonny?

– Du kan da veta det! sa Jonny.

[34] Men videre glad var han naa ikke, likevel.

– – –

– Han nævnte ingenting til mor sin om møtet med Korsmeier, men han glemte det ikke. Han kjendte endnu trykket i brystet efter stokken, han hørte endnu maalet hans da han snakket om «mor di». Politi! sa Korsmeier. Aa nei, han var ikke saa lett aa glemme.

– Bli med op i laaneindretningen! sa Matilde en dag. Hu mama har et skjørt som hu vil bli kvitt, for fasongen er ikke moderne lenger, sa hun. Ja! sa Jonny. Men saa husket han sig: *Nei!* sa han. Jeg har ikke løst til aa gaa ut! sa han. – Og Matilde maatte gaa alene.

Han begynde forresten aa bli litt trøtt av Matilde nu. Hun var saa rent for paahengelig. Tidlig om morgenen kom hun, ja det var ikke mer end saavidt de voksne var ute av dørene før hun kom stikkende. Hun hadde ikke engang hat tid til aa klæ sig, barbent kom hun, uvasket, med haaret i tafser. – Faar jeg lov aa sitte paa huk her i ovnskroken litt! sa hun. Hu Synnøve sover, og hu mama fik ikke tid til aa legge i ovnen før hu gik, og jeg maa lesa paa lekse mi', sa hun. Han laa i halvsøvne, Jonny, han gryntet bare, han sovnet helt, han merket hende ikke. Og Matilde læste. Sat [35] stille og læste – helt til det pustet tungt i sengen. Da sneg hun sig stilt mot bordet og lettet paa tallerkenen som laa over smørbrødene. –

– Du trives visst bra her i gaarden, for du spiser saa godt, sa moren en kveld. Brødtallerkenen din staar tom hver gang jeg kommer! sa hun.

Skulde han fortælle hende at han skjønnte Matilde stjal sig etpar skiver hver morgen?

Jo, det var vel det greieste. Hu mor pleide aldrig aa misunde nogen ei brøds-kive eller to: Det er hu Matilde som faar litt av mig! sa han. Hu er sulten støtt.

– Matilde? Moren saa pludselig op fra gulvet, hun laa og skurte. Er *hu* herinde om dagen? spurte hun.

– Hu kommer om morran! svarte Jonny, han blev litt trassig, kjære var *det* no aa se sint ut for? Hu sitter i ovnskroken og læser lekser, for hu har ingenting i ovnen! Og saa faar hu et støkke mat, naar jeg ikke har matløst, sa han.

Hm! sa moren bare. Hm! sa hun og skurte videre. Og hun var tankefuld og taus hele resten av kvelden.

Men en kveld tok moren haardere i, ja han hadde ennaa aldrig set hende saa sint som nu, da hun stod foran ham med noget i haanden: [36] Hvad er dette for no? spurte hun, og hun holdt et baand op foran øinene hans, et smalt blaatt flettebaand: Dette fandt jeg i senga da jeg reidde op! sa hun. Hvad skal det bety, gut? – Hun var hvit av sinne, hun grep ham i armen, hun ristet ham, hun skaket ham: Svar! skrek hun. Hvad skal det bety, spør jeg!

Det er Matildes! hikstet Jonny. Hu mista det i dag, hu har spørt etter det! hikstet han.

– I *di* seng? Er hu Matilde oppi *di* seng? Tør du si at du drar jenter oppi

senga? Hu var rent styren, hu mor ikveld, hu skrek saa de kunde høre hende baade over og under og paa alle kanter: Er det ikke fan til unger! skrek hun, ja naa ikveld bandte mor for første gang saa han hørte det: Er det slik dere driver mens jeg er paa arbe! skrek hun. Men jeg skal lære svinetøsa, jeg! Hu skal ikke miste fletteband i senga her oftere! – Og hun slapp gutten, hun fiket ham et par ganger, hun for paa dør med det blaa baandet i haanden.

Jonny blev staaende igjen, fortunlet av ristingen og fikingen, ør av skriket. Var det *saa* gæli at han ikke sovna igjen idag tidlig, og at hun satte sig paa sengekanten hans, og at de tok til aa leke og pælme hverandre med puter og tepper og kile hverandre under armer og ben? At det ikke var riktig, visste han nok, [37] for hu mor var alltid saa rædd for sengklærne, men at hu skulde bære sig slik! Nei det maatte være andre ting i veien, hu mor likte visst ikke 'a Matilde, og kanskje det var brødsnivene hu tenkte paa! Hør, naa trætter dom derinde, hu mor og mora hendes Matilde. Dom gneldrer i munden paa hverandre, dom slaar i bordet, kanskje dom begynner aa slaass ogsaa! Bare hu mor vilde skynde sig aa komma ind, for mora hendes Matilde ser saa sterk ut! –

Der gaar det i døra, der kommer hun, fort. Hun er sint ennaa, hun kaster og hiver, hun skreller i dørene hver gang hun har erend ut i kjøkkenet. Men endelig er hun ferdig med flyingen, hun sætter sig *til*, hun vinker paa Jonny: Kom hit! sier hun. Helt hit! Hvad gjorde dere der i senga? Svar naa! Og jug ikke!

Jonny holder albuen for ansigtet, skal verne sig for slag. Vi kasta med puter! hakker han. Vi kasta paa hverandre, hu Matilde og jeg!

– Ja, men dere gjorde vel mer! Staa ikke og jug naa, fram med altsammen! Hvad gjorde dere for no mer?

Han svarer ikke med det samme, vet ikke om han tør komme med det. Men moren maser [38] og maser, hun er utaalmodig, hun vil ha svar fort: Dere gjorde vel mer! driver hun paa.

Og han *maa* frem med det: Vi kasta dyna paa golvet! sier han. Baade dyna og teppet. Og saa –

– Blaas i sengklæa! sier moren. Dere gjorde naa vel mer!

– Ja, og saa kløiv vi op i senga og stod der og hoppa og hoppa og saa hvem som kunde hoppe høiest, og tilslut saa hoppa vi ned paa dyna paa golvet! – Han sier det fort, det er best hun faar det alt paa én gang, saa hun en gang blir ferdig.

– Men jeg børste av dyna før jeg la 'a op igjen! sier han.

– Ja, men saa mer? sier moren. Dere gjorde vel mer? sier hun.

Da ser han paa hende, ja det er første gangen under samtalen han vaager sig til det: Vi gjorde ikke mer! sier han.

– Og moren tier. Hun tar ham under haken, hun løfter ansiktet hans mot sit, hun ser ham ind i øinene, de store, blaa øinene, fulde av vand. Hun ser ind i dem lenge. Og de ser ind i hendes. Viker ikke unda, gjemmer sig ikke. Ja ja, sier hun, og hun slipper ham. Du maa huse paa aa være forsiktig med sengklæa, gutten min! sier hun. Du veit det er ikke saa lett aa faa no igjen! Og heretter tenker [39] jeg det er best du laaser døra di om morran, naar jeg har gaatt. –

Og *det* gjorde Jonny morgenen efter. Og han aapnet ikke, da Matilde tok i dørhanken. Han aapnet ikke, da hun banket. Han aapnet ikke, da hun satte munden til nøkkehullet og sa «det er bare mig».

Men da han var ute i kjøkkenet for aa vaske sig ved ottetiden, sat hun paa huk oppaa brøddunken. Hun sa ingenting, hun hadde lukket øinene, hun lot som om hun sov. Og han tok øinene til sig med det samme han saa hende. Hun sat jo i bare undertøiet, vesle Matilde. Han rømte ind, han lukket døren efter sig, han laaste den paa nytt. – Han tenkte ikke paa *det*, Jonny, at saa uklædt hadde Matilde været *hver* morgen naar han hadde set hende. Han hadde bare aldrig hat øie for det før. Men efter hendelsen i gaarkveld kom han altid til aa merke det. –

– – –

Dagene gik, han gled ind i gaarden og dens liv, han hørte ikke lenger staaket fra trapper og gaardsrum, han forundredes ikke lenger over dagens hendelser. Han lærte til hver en dag. Alle ungene kjendte han, alle guttene, alle jentene, og næsten alle de voksne. Det var ikke lenger nogen som spurte ham ut naar han gik [40] i trappene, ingen som grov efter mor hans og slikt. Folk var ferdige med det, de hadde faatt greie paa det de vilde, han fik gaa i fred. Ellers var naa ikke alt saa gromt her i gaarden, som han først hadde indbildt sig det. Det saa jo ut som bare stasen den gangen han kom flyttende hit fra trerønnen til Korsmeier. Men *naa*? aa nei, det var ingenting aa skryte av. Han skjønnte det saa tydelig da han var borte hos Kvadraten og betalte husleien. Han bodde i en gaard lenger borti gaten, Kvadraten, bestyreren, og i *den* gaarden var det ikke smale opganger og steintrapper og lange mørke ganger. Nei, av tre var trappene, polerte var

haanddrevene, malte var trappeveggene, glasruter var det i dørene, og knapper til aa trykke paa saa det ringte! Saan var det visst i alle de andre gaardene. Bare ikke her i «Komplekset». –

– Han staar en kveld utenfor porten, han er alene. Den andre ungene har gaatt op, det er kalt, det blaaser, det er ikke vèr til aa staa ute og henge i. Men han er saa gørr lei av aa sitte oppe i kammerset, hele eftan. Det er jo ingen som titter ind til ham naa, siden det levenet med Matilde. Nei, hu er ikke aa se, enda døra hans er ulaast baade morra og efta. [41] Hu banker ikke paa, hu trenger aldrig aa laane hverken sukkerbiter eller brødsriver, hu har sluttet aa sitte i ovnskroken aa læse lekser.

Fan! sier Jonny, ja han bander. Han har øvet sig paa det i mange dager, han har sagt «fa» naar han har gaatt for sig selv, men det er først idag han har vaaget sig til aa ta hele ordet.

Fan! sier han, det høres litt uhyggelig, han grøsser litt nedover ryggen, han ser sig om, om det ikke skulde staa no svart ved siden av ham. Nei. Han kunde trygt holde paa. Hvorfor kunde ikke *han* bande litt, naar de andre bandte? Bandte ikke hu mor den kvelden hu var gælen og gav ham juling for ingenting, bandte ikke alle guttene, bandte ikke jentene ogsaa? Han mandet sig op, han gjorde sig sterk: Fan i helvete! sa han. Og enda hendte det ingenting. –

Jo *noget* hendte. En gammel kjerring stanset foran ham, en gammel krok av en kjerring med en tung brun væske paa ryggen: Skam dig slik du staar og bander, din taterunge du er! sa hun. Tenk om jævelen tok dig lys levandes! sa hun. – Han hetnet, gutten, det var godt det var mørkt, saa hun ikke saa ham saa tydelig. Det var første gangen nogen voksen [42] snakket slik til ham. Var det ikke han som støtt fik ros, var det ikke han som alle sa var saa rolig og snil? Det var best aa rømme naa, før andre kom til og la sig uti. – Men nei. Han rømte ikke. Han stod. Hørte han kanskje ikke til her? Her i «Komplekset»? Her i «Ulvehiet»? Han heiste i bukselinningen som de andre guttene gjorde, naar de var karer. ¹¹ Hold kjeft! sa han. Kyss mig paa Moss! Og kjerringen gav sig. Hun ristet paa hodet, hun humpet ind porten med sin tunge byrde. Hun hadde ikke tid til aa staa her og trætte med en fæl gutunge, hun hadde andet aa gjøre. Hun skulde slenge «Socialen» fra sig foran dørene i Ulvehiet og alle de andre gaardene, før arbeidsfolkene kom. Nei aa nei aa nei! sa hun. Og hun strøk sig under næsen med

haandbaken og gav sig ikast med den første av Ulvehiets mange opganger.

Men Jonny stod der. Han saa ikke engang efter hende, nei han plystret og sparket i benene. Skammet sig? Nei, naa vilde han ta Kväsarvalsen. Fan! – Var det fælt, slik han svarte et gammelt menneske? Svarte ikke alle andre slik? Aa, du skulde høre paa Tommen og paa 'n Albert og paa 'n Emil og paa Spaniolen, saa skulde du faa høre paa andet! Aa [43] nei, ikke Spaniolen forresten. *Han* svarte nok ikke slik. Men han var naa ikke lik andre gutter, han. Han tok av sig lua bare han var inde i melkebutikken, han. Han var næsten jaalete.

Jonny! – Det var nogen som hvisket fra porten, det var Matilde som stod der, Matilde i sin korte tynde, kjole, Matilde med sine blaa-frosne armer. – Hvad er det? sa Jonny. Kom hit! sa Matilde. Jeg skal vise dig no rart! sa hun. Hun trippet baklengs indover porten, hun vinket, hun hysset: Gaa stille! sa hun. Hold mig i handa! Nei slik som du tramper!

Det bar mot bakgaarden, mot en av opgangene der, mot en av kjælder-dørene. Skal vi dit ned? hvisket Jonny. Hysj! sa Matilde. Kom! – Og han fulgte.

Kjældertrappen var mørk, kjældergangen var kulsvart. Men Matilde følte sig frem mellem murvegger og skjuldører. Og det gik smaatt fremover, de røber sig ikke med en lyd, men de pustet fort, og deres hjerter dunket. –

– Et stykke borti gangen skar det sig en gul strime ut i mørket, en gul stripe fra en dørsprekk. Mot den gled de. Matilde foran, hissig, skjelvende, *han* hengende efter paa slæp, tung aa dra paa, litt rædd, litt motvillig. Men de nærmet sig, de stod utenfor skjulet der lyset [44] kom fra, de tittet ind. Og blev staaende. Tittet. Pustet ikke.

Det sat en gut paa huggestabben. En brun krøllete gut, en gut med striforklæ kring livet som han skulde hente ved i. Men han hadde glemt ved, han hadde glemt forklæ, han var ikke i kjælderren. Jesus! hvisket han. Kjære Jesus! Og lyset fra lykten skar i hans vaate øine. Æsj! hvisket Matilde. Og hun dyttet Jonny i siden: Han er gæln! sa hun. Og saa rettet hun sig, hun dunket sine hænder mot skjuldøren, hun trommet mot skjuldøren. Og saa fløi hun. Stupte sig frem gjennom mørket, datt, karret sig op igjen, fandt trappen, stormet op.

Men hun stod ute i gaarden og ventet paa Jonny.

– Spaniolen er blitt tullete, han har gaatt ind i frelserarmeen! sa hun. Saa stod hun litt og saa sig omkring, om nogen skulde kike. Saa hoppet hun ind paa

Jonny, slo armene om halsen hans, suget sig ind til hans mund. Og saa sprang hun mot sin egen opgang.

– Han fulgte hende ikke. Han blev staaende i gaardsrummet. Alene. Gjemte sig i en krok. Tørret sig om munden med luen. Spyttet. Fan! sa han. Fan i helvete! Men saa tiet han. Det kom nogen. Det var bare [45] en liten gut som svingte op fra kjældertrappen i bakgaarden med et vedfang og en lygte.

Fan! sa Jonny. Fan i–isj, nei, jeg vil ikke bande!

Saa gik han ut i porten igjen og ventet paa sin mor. –

IV.

Kjørr! gneldrer det ute i gaarden en sen vinterkveld. Kjørr! Bare kom an, du, din gamle, hjulbente komediespeller, kom an, sier jeg, ta med dig alle fillekjerringene og lusungene fra bakgaarden, ja kom hele graabeinslenget! Her staar Obersten med sverdet i handa, ferdig til aa stikke det gjennom de utsulta, skurvete skrottene deres! Kjørr!

– I vinduene kommer ansigter, mange kjerringer, mange unger. Naa er Obersten fuld igjen! sier kjerringene. Naa skal det vel ikke bli husefred aa faa hele natta! Bare kom og lægg dig! sier mændene. Er den paafuglen no aa høre paa! sier de. Men ungene dytter sin mor i siden: Faar jeg gaa ned og høre paa 'n litt? tigger de. Kanske det blir leven! – Nei, naa er dere inde! brummer faren. – Aa ja, gaa ei lita stønn da! sier moren. Og ungene skreller døren igjen efter sig og triller nedover trappene. –

[47] Men borte ved porten til bakgaarden staar Obersten og fegter med sin tynde stokk. Han har flossen i nakken, som altid om kveldene, han har hansker, han har en mappe under armen. Kjørr! roper han. Kom an, fantepakkk!

– Kjørr! svarer det bak ham. Kom an! skriker det. Det er ungene som har samlet sig i flokk bak ham. Hurra for Obersten! brøler de. Lenge leve!

Obersten snur sig, hans stokk svinger i luften, han buser frem mot dem: Jævlar! sier han. Hurra! jubler ungene, de forsvinder i mørket til alle kanter. Kom hit og lek gjømsel med oss da vel, Oberst! sier de. Obersten stanser, hans stokk senker sig mot jorden: Er dere fra forgaarden, eller er dere bare no elendig bakgaardspakk? spør han. Fra forgaarden! svarer det fra krokene. Trur du *vi* er

saa simple at vi bor i bakgaarden! sier en lys stemme, en jentestemme, det er Matilde. Kjørr! sier Obersten, nu er han blid, nu hilser han til alle sider med flossen. Nei, jeg skjønner jo det at dere er kristelige mennesker og ikke graabeiner! sier han. Men gaa naa op til mamaene deres, barna mine, staa ikke her og hold leven, tenk om Kvadraten hørte dere! sier han. Han er ikke langt unda, han patruljerte like forbi porten ista, saa vidt dere veit det! – Ungene har [48] nu stimlet sig omkring ham igjen, ja de rykker helt indpaa ham, de napper ham i frakkeflakene, de trekker ham i armene: Fortæl no morsomt for oss! sier en. Ei skrøne! sier en anden. Ei fæl skrøne! sier en tredje. Fortæl om den gutten og den jenta! tigger den lyse jentestemmen fra ista. – Ja! jubler guttene, jentene kniser. Men Obersten staar der og svaier, hans rus siger indover ham, han sjangler mot søplekassen, han sætter sig der, han lægger væsken og flossen ved siden av sig. Saa trekker han noget fra baklommen og sætter det foran munden. Skaal! sier det omkring ham. Hyss! sier Obersten, han gjemmer flasken igjen, han er blit kvikkere efter slurkene: Er det no aa fortælle alle mennesker at jeg tar en støit naar jeg er tørst! sier han. Skrøner? Fæle skrøner? Skam dere, barn! Gaa heller op og læs fadervoret deres!

– Vi huser det ikke! svarer det i flokken. Læs det for oss! sier det.

Obersten sitter og vugger med overkroppen, han folder hændene, han lukker øinene. Se paa'n! kniser det omkring ham. Se paa'n! Naa kommer det! – Men der kommer ingen ting, Obersten vaakner igjen, han griper atter efter baklommen: Imorgen, mine barn! Imorgen skal jeg læse hele katekismen for dere! sier han. [49] – Det ellefte bud: kjerringa sparka i beina og vilde til Gud! ramser en jentestemme i flokken. – Amen! laller Obersten. Flink jente! sier han. Saa læner han sig bakover mot veggen og lukker øinene. – Nu drar de sig fra ham, ungene. Ærsj, han sovner! sier de. Naa blir det inga moro i kveld! Kom saa gaar vi op! sier de. Og de dytter hverandre i ryggen og roper: sisten, og springer mot opgangene. Men stanser saa. Hei, kanskje det kunde bli litt moro, likevel!

Gjennem porten fra gaten kommer en mand stabbende; en liten, tykk mand med bred hat, en rund, hikkende mand med en sigarstump i ene mundviken. – Det er faren til Spaniolen! hvisker ungene. Det er Ramstad! Vent naa! Nei, naa skal det bli leven!

Jonny har staatt i flokken sammen med de andre. Hu mor er ikke hjemme

ikveld, det er onsdagskvelden ikveld, og hu mor er paa møte hver onsdag siden hu begyndte aa vanke hos mormonera. – Du gaar vel ikke ennaa! hvisker Matilde, hun drar ham i armen: Tenk om dom flyer paa hverandre!

Jeg fryser! sier Jonny, han sliter sig løs, han gaar mot opgangen. Nei han vil ikke staa her lenger naa, han liker ikke slagsmaal, han har aldrig vaaget sig til aa se paa at [50] voksne folk slaass. Og faren til Spaniolen! – Jonny snur sig før han gaar ind i gangen. Jo, det er lys i vinduet hans, det staar nogen og titter mellem blomstene, det er Spaniolen som ser ned i gaarden. Stakkar! tenker Jonny. Nei, saa godt jeg har det som ikke har nogen far! tenker han. Bare hu mama vilde komma snart!

– Ramstad ser sig om, han stabber indover mot bakgaarden, hans runde, blasse øine har tat sigte mot porten, han er stiv i kroppen, han sjangler ikke. Han løfter netop armen for aa famle sig frem gjennom den mørke aapningen, da han stanser. Hva? gurgler han. Hvem er det?

Kjørr! skriker det bak ham fra krokene. Kom an, din gamle, hjulbeinte komediespeller! skriker det. Kom an hele bakgaarden!

Ramstad snur sig, han stabber ut i gaardsrummet igjen, han staar der sterk og rund og stirrer omkring sig med stive øine. Men ser han nogen? Aa nei, ungene har klemt sig ind i krokene, de staar saa stille, saa stille, nei, det finds ikke liv her. Men *der*, bortpaa søplekassa, hvad er det? Ramstad er ikke rædd, han stabber sig borttil –, han staar like foran Obersten. Jasaa! murrer han. Han slenger den sure sigarstumpen fra sig, han staar der og [51] tar maal: Jasaa, det er du som sitter og holder folk for narr! Og saa later du som om du sover, au! Bare vent, jeg skal nok vække dig, gutten min!

En arm svinger, det smelder, en kropp ruller ned fra kassen, tumler overende i sneen. Hurra, der datt'n! laater det fra krokene. Op igjen, Oberst! roper det. Men er det *saa* lett aa sprette op for en mand med stive ben? Er det no rart i at Obersten blir sittende der og glo uten aa skjønne nogen verdelig ting? Hvad var det som smaldt? Hvad var det som datt? Laa ikke han og sov? Op igjen! roper det. Jovisst maa han op, han sitter jo i bløt sne, han blir stygg paa klærne sine, han har mistet flossen sin. Jo, op igjen! Kjørr!

Men da ser han manden som staar foran sig, den bredskuldrede, sterke manden som staar der og gliser. Og faar han da lyst til aa staa op? Inte! Kan han

ikke likesaa gjerne bli sittende, som aa bli slaatt overende igjen, saasnant han har karret sig paa benene? Ja, for det vil vel ikke ende anderledes ikveld, end alle de andre gangene de to har været i slagsmaal? Se, han staar der ferdig, han støtter sig til søplekassen med den ene armen, svinger med den andre. Han er farlig! Nei, det er smaatt stell med Obersten fra ista, Obersten med [52] sverdet, Obersten som utfordret hele graabeinflokken. Nu sitter han og tvinder sine lange knebler, spisser dem, gjør dem kvasse som syler. Men ak, de er tufs til vaaben, slike spisse knebler duger ikke til aa slaass med, de kan ikke brukes til aa stikke en fiende i hjertet.

Nu har ungene karret sig frem fra krokene igjen, de kommer snikende borttil, de stiller sig i ring om de to. De kommer ikke med eggende rop lenger, de staar der bare og hutrer, det er intet humør i dem. Og har de ikke grund til aa være skuffet? Her *blir* jo ikke mer moro, det *blir* jo ikke slagsmaal, nei, saa leit at Obersten skulde være *saa* fuld! –

– Jonny har ikke kommet sig op endnu, han vil vente til det begynder for alvor. Nu staar han bakerst i ringen ved siden av Matilde, staar der og skjelver for hver lyd, fryser nedeftter ryggen, hutrer.

– Offer er dom sinte paa hverandre! hvisker han til Matilde.

– Dom trætter hver gang dom ser hverandre! svarer Matilde. Veit du ikke offer dom gjør det? Obersten vil være den fineste i forgaarden, og faren til Spaniolen vil være den fineste i bakgaarden. Og Obersten sier at forgaarden er finest, og Ramstad sier at bakgaarden er finest, men du kan da skjønne at *det* [53] er tøis, for den fineste gaarden maa naa vel ligge til gata!

Ja! nikker Jonny. Ja, nikker han, han retter sig, han er stolt: Og Obersten maa da være finest, han som har floss og al tingen! sier han.

Puh, floss! sier Matilde, det hadde 'n papa ogsaa det, den gangen han gifta sig! Du kan jo se det paa fotografiet over senga!

– Ja, men tenk aa være oberst! sier Jonny.

– Han er ikke mer oberst han, end baken min! sier Matilde. Han seller viser, gjør'n. Men han ser fin ut! Mye finere end far til Spaniolen. Og rett har'n! Forgaarden er mye finere end bakgaarden, det sier 'a Konstanse, ogsaa. Men ti naa still, for naa begynner dom aa snakke! –

– Ja, det tok til aa snakke der borte ved søplekassa. Det var Obersten som

begyndte, Obersten som sat der beskjemmet og barhodet og vaat i sin bak. Han hadde faatt litt av sin sans igjen, livsens krav gjorde sig gjeldende, han grep i baklommen, han trakk noget frem, han var paa vei op til munden med det, men han betenkte sig. Han rakte flasken op mot han som stod der og skrævet og var seierherre: Værsaagod! sa han. Kjørr! Et lite flaskebæger for gammelt kjendskaps skyld! – [54] – Reis til Helsingfors! brølte det mot ham. – Skaal! sa Obersten. Og han satte flasken til munden.

Men var det *nu* ende paa hans ydmygelser? Blev ikke flasken revet ham fra læpene før han fik svelget en eneste sup, var det ikke en sterk haand som slet den fra ham, røvet den? Aa i heteste! skrek Obersten. Hit med flaska! – Hysj, skrik ikke slik! svarte det mot ham. Vekk ikke op hele Komplekset, menneske! Kom saa skal jeg hjelpe dig, stølbeinten! – Og Obersten blev heist under armene saa han stod paa sine ben, han svajet, han rygget tilbake mot søplekassa, han fandt sit sæte igjen, sin floss, sin mappe, han kom sig, han kjendte sig hjemme.

Skaal! sa Ramstad, han tørret av flasken med haanden, han satte den for munden, han drakk, han rakte den tilbake. – Kjørr! sa Obersten, og han passet sin tur naar den kom. Og flasken gik frem og tilbake mellem de to fiender.

– Nei, naa gaar jeg op! hvisket Matilde. Det blir ikke no slagsmaal i kveld! sa hun. – Ja, naa gaar vi op! sa nogen andre, mange sa det, og *alle* drog sig mot opgangene. Hvad var det *naa* aa vente paa? Det var visst mye igjen paa flaska, de hadde ikke tid til aa staa [55] og vente paa at uvenskapen skulde begynde igjen, naar *den* var tom. –

Og de to ved søplekassa sat igjen alene. Næsten alene. Bare en eneste gut stod igjen og saa paa dem. Jonny. Ja, *nu* stod han, nu saa det ikke farlig ut. Nu vilde han staa her og vente til mor kom.

Og kunde et barn ønske sig en bedre plass? Findes der noget vakrere i verden end mennesker som er glad i hverandre, fiender som elsker hverandre? Nei. Jonny skalv ikke lenger, jo han skalv, men paa en anden maate, og han blev het i øinene. Nei, naa skulde Spaniolen vært her! tenkte han, nei, naa skulde han Mikal ha vært her! – Og kanskje han kom. Han stod ikke lenger i vinduet.

– Naa, ja, saan med det samme var det ikke slik velstand mellem de to paa søplekassa, de hugg litt, de glefset litt i første. Men er ikke de grønne flaskers beske draaper til velsignelse for menneskene, gjør de dem ikke glade, gjør de

dem ikke gode, er ikke *det* skrevet med mange ord? Jo. Se paa de to. Gleden fylder dem, overfylder dem, presser sig ut av deres struper som sang. De tenker ikke paa dem indenfor alle de svarte vinduene, paa dem som ligger i sine senger og bander over at de ikke faar sove. Nei, de to tenker ikke. [56] Flaskens gud har fylldt dem med lovsange, de holder hverandre om halsen, søplekasser findes ikke, ikke mørke gaardsrum. Mykt sitter de, varmt sitter de, de bader sig i lys. –

Da kommer én smygende ut fra bakgaardens port. Et lite væsen, en liten gut. Han staar litt og speider mot gaardsrummet, speider op mot vinduene. Saa glir han mot søplekassa. Ingen hører ham, ingen ser ham, ingen merker ham før han snakker.

– Er det ikke best aa gaa op, papa? Du fryser herute! Kom, skal jeg hjelpe dig op! Jeg har lagt godt i ovnen!

Var det no rart i at Ramstad blev sint, at han spratt op, at han løste sin arm fra fiendens hals? Er det ikke altid flaut aa bli grepet i gode gjerninger? Jo, Ramstad raste, hans arm var ikke myk lenger, den rettet sig, den blev sterk, den var ikke lenger skikket til omfavnelser. Kom hit! sa Ramstad. Ja, papa! sa gutten, han sa det ikke høit, ja han hvisket det næsten, men det hørtes jo saa godt, det var jo saa stille omkring dem.

– Hved mente du? sa faren. Hans haand la sig paa guttens smale skulder, haardt la den sig, gutten stod skakk under den: Hved mente du, gut?

– Jeg mente bare at det var saa godt og [57] varmt oppe! hakked en stemme mot ham, en spæd stemme, en skjelvende stemme.

Kjørr! hikked det fra Obersten, han holdt paa aa sovne igjen. Godt og varmt! hikked det. Snil gut! Huff, jeg fryser! Kjørr!

Men nu *brølte* Ramstad, nu kjendte han ikke venskap hverken mot stor eller liten, nu agtet han ikke alverdend lyttende vinduer: Er det ikke svingende fan! brølte han, skal du holde med gutten i at han sætter sig op mot sin kjødelige far! Veit du hvad for slags søn dette er, din lurvete visesælger, veit du hvad han gjør om kvelden naar han trur jeg sover? Han staar op og legger sig paa kne foran senga, gjør han, svinet! Han ber til Gud, grisen! Ikke høit, neida, han bare hvisker, men hører jeg det ikke? Aa joda, joda! Jeg kjender laata, hu laa slik mor hans au, da hu levde, men er det ikke syltende fan at en kunstner skal finde sig i slikt?

Han grep gutten kring haken med sin brede labb, det blev røde, blodige striper efter hans sterke negler: Skjønner du det skal være slutt, brølte han. Slutt, slutt, slutt! Hører du, gut, det skal være slutt! Vil du lystre, vil du si fan! Vil du si fan skjæra mig og lystre! Hans tykke blaa læper vrængte sig i [58] et rasende grin: Vil du! skrek han! Vil du?

Smerten magtstjal gutten, han seg i kne, han vilde falde bakover, men farens haand var over ham, den holdt ham oppe. – Vil du! sa faren. – Ja! sa gutten – Fort! sa faren. – Fan! hvisket gutten. – Mere! sa faren. – Fan skjæra mig! sa gutten. – Der ser du! sa Ramstad. Det nytter ikke aa mukke! Naa kan du gaa! – Og gutten sprang. Fløi over gaarden. Mot gaten.

– Fan skjæra mig! mumlet Obersten. Flink gut! Snil gut! Kjørr! mumlet han. Fadervor! Godnatt! – Tøisekop! sa Ramstad. Og han stabbet ind porten. Huff, det var kalt! Gudskelov at det var varmt oppe! –

Jonny hadde flygtet ut paa gaten da han saa hvordan det bar ivei med Spaniolen. Han sprang frem og tilbake i gaten og plystret høit for at han ingenting skulde høre fra gaarden. Da han nærmet sig porten efter sit tredje løp fra hjørnet, blev han vár en som stod indved murveggen, en liten gut som stod indved murveggen og graat. Han gik bort til ham, han stilte sig ved siden av ham: Skal du ikke gaa op! sa han. Han fik ikke svar.

– Han var slem mot dig, faren din, ikveld? sa Jonny.

[59] Nu drog Spaniolen et lommeetørklæ op av lommen. (Han bruker lommeetørklæ! tenkte Jonny.) Han pusset næsen, han tørret øinene: Han papa mener ikke saa mye med det! sa han. Han vil be mig læse fadervor høit i morra tidlig, han vil be mig gaa i «armeen» i morra kveld! sa han.

– Faar jeg bli med? sa Jonny. Ordene kom av sig selv, han visste ikke om dem før de var sagt.

Spaniolen svarte ikke straks. Tittet indover porten, tittet op mot et vindu, et der det lyste.

Du faar vel ikke lov til slikt, sa han stille, og han saa mot en anden kant da han sa det. Men Jonny rettet sig, og hadde han ikke grund til aa være kry? – Jeg faar lov! sa han. Hu mama er saa snil! sa han. Men er det ikke best vi gaar op naa?

– Jeg vil vente til han har sovna! svarte Spaniolen.

– Da venter *jeg* ogsaa! sa Jonny. Og de gik ind porten og satte sig paa trappen foran en av opgangene. Sat der og snakket. Om meget. Og Spaniolen skottet mot et vindu i bakgaarden. Og Jonny kiket mot porten fra gaten. Og vinduet i bakgaarden blev svart. Og i porten hørt der skridt. Skridt av én, [60] skridt av to. Nei, det var visst ingen. Jo! Stemmer! Hviskende stemmer! Puh, det var jo bare kjærestefolk! Det smasket jo! Naa blev det stilt igjen! Naa kom det en indover, kjære det var jo hu mama som kom!

– Stod det nogen i porten? sa Jonny. Blei du rædd? sa han.

– Jeg saa ingen! sa moren. Er du ute saa seint? sa hun.

– Godnat! sa Spaniolen. Naa slokte 'n lyset!

– Godnat! sa Jonny. Uff, jeg er saa trøtt, mama!

V.

Matilde er ikke til aa kjende igjen i det siste. Hun flyer like hjem fra skolen, hun reder op sengen, hun feier gulvet, hun klær paa Synnøve som krabber omkring paa gulvet og venter, hun vasker hende, hun gir hende mat.

– Kan du ikke bli med bort i den andre opgangen og hyppe! sier Jonny en eftermiddag. Han Jørgen har faatt ny hypp! sier han. Skynt dig da vel!

– Ikke gaa fra mig! sutrer Synnøve, jeg skal nok si det hvis du gaar! sutrer hun.

– Ti stille! hugger Matilde. Nei, jeg tør ikke, sier hun til Jonny. Forresten saa har jeg ingen knapper heller!

Jonny trekker en haand op av bukselommen, en haand fylt med messinger, «skjælpadder» og toere: Du skal faa laane ti stikk av mig! sier han.

Og Matilde rekker haanden ut efter dem, hun er alt paa sprang mot døren, da hun tenker [62] sig om: Nei! sier hun. Det faar væra? Jeg tør ikke! Det kunde komma noen!

– Kommer det fremmen hit i efta? spør Jonny. Er det derfor du har lagt laken over senga? sier han.

– Vi venter fremmen hver efta! sier Matilde. Jeg veit ikke om det akkurat blir idag! Hun vil ikke nærmere ind paa dette, hun har faatt det travelt, hun har

kløvet op paa en stol og trukket ut den øverste piedestal-skuffen: Kan ikke du og jeg hyppe? sier hun.

Jonny blaaser. Vi har jo ingen hypp! sier han.

Men nu hopper Matilde ned, og hun har noget i haanden: Er ikke detta bra nok? sier hun.

– Kortleik? sier Jonny.

– Kortleiken hans papa! sier Matilde. Kom! sier hun. Sæt dig herbort, da vel!

Jonny staar bortved døren, nei han vil gaa, han vil heller bort til guttene.

Kortleik! Han har aldrig tat i en kortleik, faar ikke lov til det heller. Og aa sitta her og spille aleine med 'a Matilde! Hu som jokser bare hu kan komma til? Nei, jeg maa skynte mig! sier han. Forresten har du ingen knapper heller!

Men er det raad aa slippe? Aa nei, nu har Matilde faatt lyst paa et slag hypp, nu [63] har hun sat sig i hodet at hun *vil* hyppe: Knapper! sier hun. Har jeg ikke knapper? Hun springer bort til kommoden, hun roter i skuffer og i æsker, hun tømmer morens sigarkasse som staar borti vinduet med naaler og traadsneller i: Knapper! Joda! vent litt, jeg skal nok finde knapper!

Hun ser nedover sin kjole, der sat da engang nogen knapper paa den, nei, naa er de borte. Hun hadde da en gang to knapper ved hvert haandledd, men nei, de er borte de ogsaa. Men i ryggen? Nei, det er sandt, hun hyppet bort de siste her for et par dage siden, og sikkerhetsnaalene som sitter isteden, gaar det jo ikke an aa hyppe med! Synnøve! nei det er sandt: bare naaler der ogsaa! Vent litt! sier Matilde, hun stormer ut i kjøkkenet, hun kommer ind igjen med en bordkniv i haanden: Naa skal det bli knapper! sier hun.

– Men aa er det du gjør! sier Jonny: Skjærer du knappene tur trøia til far din og søndagslivet til mor di? Blaas paa dig! sier Matilde. Han papa er jo ikke hjemme, og hu mama bruker jo aldrig det livet! sier hun. Forresten saa vinder jeg dom igjen og syr dom i igjen, skjønner du vel! Kom naa! Vi *tar* om aa gi!

Nei, det var ikke raad aa slippe. – Og [64] det harmeligste var at hun vandt. Det var det samme hvilken haug han la paa, under hendes laa det høieste kortet. Knapp efter knapp strøk hun til sig, ja nu laa det alt en stor haug foran hende, pene knapper, blanke messinger. Du jokser! sa Jonny. La mig gi! sa han. Men Matilde saa ikke op, hun svarte ikke paa tøis, hendes øine vogtet haugene: Lægg paa, sa hun. Lægg paa! Jeg vandt! Naa gir jeg igjen! Og timene gik, det blev

mørkt, de maatte tænde lys, det sluknet i ovnen, Matilde glemte aa fylde paa. – Jeg er sulten! sutret Synnøve, jeg fryser! sutret hun. – Du jokser! sa Jonny. – Jeg vandt! sa Matilde. Naa gir jeg igjen!

Da tok det i døren, det var moren som stod der, det var den sinte moren hendes Matilde: Jasaa, det er slik dere driver naar jeg er borte! sa hun. Jagu trur jeg ikke det er kortleiken hans papa du har faatt tak paa, hvad trur du han sier naar han faar veta det! sa hun. Og ingenting i ovnen! Og tom, kald kjele! Er det juling du pønser paa? Aa ja vent! Du skal faa!

– Mama ta mig! sutret Synnøve, hun rakte armene i veiret, hendes store tomme øine var løftet mot moren. – Ja, vent naa litt! sa moren, hun gik mot piedestalen, hun aapnet skapdøren og satte noget fra sig, noget som klingret [65] som glas. Saa slengte hun sjalet fra sig paa nærmeste stol og bøiet sig ned efter Synnøve som hadde krabbet mot hende. Han har ikke kommet idag heller? spurte hun.

– Nei! sa Matilde. Jeg har feid golvet og lagt paa senga og gjort det pent her! sa hun. Men jeg har ikke set 'n no!

– Jeg skjønner ikke detta, det skulde da væra tia naa! sa moren. Aa ja. Han kommer da tidsnok! Lægg naa kortene paa plass og fly ned etter fløte! Pent? Aa jo, du har ikke vært saa verst! Men den kortleiken rører du ikke mer, ellers skal du bli *pen* du au!

Jonny hadde tat knappene sine til sig og dratt sig ut. Men i gangen fløi Matilde forbi ham med fløtekoppen i haanden: Imorra ehta byner vi paa igjen! sa hun.

– Jeg tør ikke! svarte Jonny. Du hørte hvad hu sa, mora di!

– Jeg tør! sa Matilde. Hu var jo næsten ikke no sint ikveld! Aa nei, det skal nok mere til, før jeg skvetter! –

– – –

– Og dagen efter sitter Matilde og Jonny atter ved bordet med kortleiken og knappene mellom sig. Men det er ikke som igaar i stuen. Gulvet er ikke feiet, papirfiller og bøss ligger spredt utover. Sengen er ikke rørt og det ligger [66] intet hvitt laken over og dækker fillene. Og paa bordet staar uvaskede kaffekopper fra morgen og middag, ja brødskorper og kniver ligger spredt utover. Bare et lite hjørne av bordet er ryddet. *Der* ligger kortleiken og knappene.

Og spillet gaar. Og alt glemmes. Alt!

– Godkveld!

Hvad er det? Hvem er det som snakker, hvad er det som gjør Matilde dustete saa hun soper knappene i gulvet og river kortleiken til sig? Godkveld! Det er jo bare en mand som snakker, en mand bortved døra, en mand i simple klær, kanskje en tigger. Er det no aa bli rød for, no aa bli gælen for, en blek mand med røde skjeggtjavser, en mager mand med hatten i handa? Aa jo, kanskje han er farlig likevel, han *ser* slik omkring sig, han kommer like mot bordet, han sætter sig paa en stol, han slenger hatten i senga: Mor di er paa arbe'? spør han. Ja, neier Matilde, goddag papa! neier hun. Vi har venta paa dig hver dag! sier hun. Hun er ikke god for aa staa stille, hun fjamser omkring, hun løfter Synnøve fra kroken der hun ligger og har sovet: Han papa er kommen! sier hun. Naa maa du hilse paa 'n papa! Men vesle Synnøve er ikke vaaken ennaa, hun fatter ikke, hun gir sig til aa sutre [67] etter mama isteden. – Slepp ungen! sier faren. – Hu skriker ut øra paa mig! sier han. Og Synnøve faar lov til aa lægge sig igjen, sa Matilde vet ikke sin arme raad hvor hun skal gjøre av sig. – Skal jeg sætta paa kaffen? spør hun, men nei, han svarer ikke, han sitter der bare fremoverbøiet paa stolen, sitter der og ser sig om. – Aa er symaskinen hen? spør han. – Matilde ser sig om, hun ogsaa, staar der og traakker med benene, stryker hændene nedefter laarene, ja hun gjør alt, hun gjør ingenting, hun vet ikke av sig: Symaskinen? fjoller hun. – Ja, for fan! sier han, nu faar han maalet op, nu løfter han ansigtet ogsaa: I stampen? sier han. – Ja! sier Matilde, hu mama maatte –. – Men søndagsdressen min som hang derborte over senga? *Den* au? – Ja, sier Matilde, hu mama hadde ikke –. Og klokka? Regulatoruret? – Ja, nei, jo, hu mama –. – Og hengelampe? – Matilde svarer ikke mer, kjære, hvad er det aa svare, han ser jo sjøl at det ikke er her! Joda, han ser. Skuler omkring paa de nakne veggene, leter. – Støvlene? sier han saa. De nye støvlene mine? Dom au? – Støvlene? gjentar Matilde, støvlene? Hun lysner, jamen smiler hun ikke næsten: Nei da, støvlene staar her! sier hun, du kan da skjønne hu tar ikke støvlene dine, [68] papa! Matilde lægger sig flat paa gulvet, hun kryper under sengen, hun holder no i neven da hun kommer tilbake: Jeg skal støve av dom! sier hun, ser du, dom er ikke brukte! sier hun. Han tørrer av dem med trøieærmet, han snur dem. Joda, saalene er hvite, ingen har nogensinde traatt paa dem. Han sitter litt

og stryker haanden over den glatte saalen, saa ser han paa datter si: Var det ikke et par til? sier han. Et par damestøvler? – Nu blir Matilde rød igjen, nu hakker hun igjen: Jo, nei, hu mama –. – Er dom i stampen, spør jeg! Svar, tøs! Han klasker neven mot kneet, han bøier sig mot hende. – Nei! sier Matilde, hu tørte ikke stampe dom! sier hun. Og ikke tørte hu bruke dom heller, hu var rædd nogen skulde skjønne det! – Jaala! sier faren, kan ikke hu passe sig sjøl, har ikke hu nok med aa passe paa at ingen ser i skapet hendes! sier han. Kom med støvlene! – Jeg veit ikke aa dom er hen! sier Matilde. – Fort! sier faren. – Ja! sier Matilde. Og hun kryper atter under sengen. –

Faren har pakket støvlene ind i en avis, og han tar hatten sin: Si til mor di at jeg kommer igjen om en time! sier han.

– Kan ikke jeg gaa! sier Matilde. Forvalteren^{k1} er støtt saa snil mot mig! sier hun.

[69] – Du faar passe 'a Synnøve! sier faren. Morn! sier han.

– Adjø! sier Matilde. Men da han er ute av døren, knytter hun nevene.

– – –

– Jonny kommer frem, han har staatt i kroken mellem sengen og ovnen, han har gjort sig liten. – Det er vel best jeg gaar! sier han.

Matilde svarer ikke.

– Naa naar faren din er kommen! sier Jonny.

Nu jeper hun mot ham: Pass dig sjøl, lausungen! sier hun. Han papa blei uskyldig dømt han, skal jeg si dig! Han kjøpte støvlene av en mand, han! Men til uka skal han byne aa gaa polti igjen, og da er det nok best du tar dig ivare, mamadalten!

Jonny svarer ikke, han lusker sig ut, han render nedover trappene: Jeg vil gaa til Spaniolen! tenker han. Men Spaniolen er ikke hjemme. Det er lyst i vinduet hans, men da Jonny banker paa døren, er det en mand som svarer. Jeg tør ikke gaa ind! tenker Jonny. – Kom ind! svarer det paa nytt. Og da *maa* jo Jonny aapne og gaa ind. – Han tar av sig luen, han stiller sig ved døren, han bukker som han gjør for læreren paa skolen: Er 'n Mikal hjemme? spør han.

[70] Ramstad sitter i skjorteærmene bortved bordet, han har et speil og en bok foran sig. Han har den brun-krøllete skalpen paa sig, han ser rar ut, men han er

ikke fuld: Nei, han Mikal er ute ikveld! sier han. Han er i Templet i kveld, han Mikal! Var det no du vilde?

Nei takk! sier Jonny.

– Godnatt, gutten min! sier Ramstad. Og Jonny lukker etter sig. Nei, saa hyggelig Ramstad var ikveld! Var det *han* som sat paa søplekassa? Var det *han* som trua 'n Mikal til aa bande? Jeg synes han ser snil ut! tenker Jonny. Han Mikal har det godt! Stakkars Matilde! –

VI.

Jonny er paa hjemvei, han plystrer, han er glad. Han har været hos Kvadraten og betalt husleien, han har faatt ros, han har faatt hilsen med til mor si. Jeg mener mor di betaler paa dagen naa ogsaa! sa Kvadraten. Værsgod sætt dig, gutten min! Var alle *saa* reale, da var det lett aa være bestyrer i Ulvehiet! *Det* sa han, og kona hans hørte det, og begge ungene hans. Men tenk om non andre ogsaa hadde hørt det! Spaniolen! Eller hu Matilde! Han skulde se aa faa en av dem med sig næste gang. –

Ellers var det ikke stort aa se av 'a Matilde naa, siden far hendes var kommen hjem. Han holdt sig jo inde bestandig han, og da blev det ikke tid til flying for hende heller. Jonny kom til aa se ind i stua en dag da Matilde gik i døra, og han saa da at faren laa i senga. – Er faren din sjuk? spurte han. – Han papa? sa Matilde. Syk, han papa? Nei det er bare [72] fordi han maa hvile sig godt ut før han begynnder som konstabel igjen, at han ligger, sa hun. Det er ikke no aa bry sig om det at han hoster, for han hoster ikke blod, og da er det ikke farlig! sa hun. Forresten gjør det ikke no om han hoster blod heller, sier hu Lina Aaste, for det er det vonde blodet som maa ut av kroppen, sier hu. Og naa er jeg sikker paa at han blir frisk, for han har faatt op saa mye i det siste. –

– Moren er hjemme da Jonny aapner døren til kammerset, ja hun har alt vasket sig og slengt av sig arbeidskjolen og faatt paa sig søndagsskjørtet: Hvad sa Kvadraten, var han blid? spør hun. Jonny hadde gledet sig slik til aa ta op igjen alle ordene for hende, han husket jo saa godt hver stavelse, men fik han frem noget nu? – Han sa ikke et ord! sa Jonny. Skal du gaa ut ikveld ogsaa, mama?

Moren greide haaret sit, hun knappet paa sig søndagsstøvlene, hun var borte i

kroken bak piedestalen efter kaapen sin: Kan du ikke bli med? sa hun. Du har godt av aa høre et gudsord en gang du ogsaa, gutten min! Skynt dig og faa dig litt mat naa, saa gaar vi! Klokka er mange, ser du vel!

– Nei, sa Jonny. Jeg er saa trøtt! La mig sleppe! Moren saa paa ham: Kanske du [73] helst vil jeg skal væra hjemme hos dig? spurte hun. Jonny svarte ikke straks. Men tenk om det nyttet aa svare ja! Saa han slapp aa være alene disse lange kveldene! Var det ikke nok at han var alene hele dagen? Jo, han vilde be hende holde sig inde i kveld! – Mama! sa han. – Ja, gutten min! sa mama, se her lægger jeg ti øre til dig, saa du kan kjøpe dig no godt! sa hun. Vær naa snil gut og læs fadervoret ditt før du lægger dig! Godnatt, Jeg skal ikke bli lenge.

– Jonny ser ikke efter hende, han glipper litt med øinene, det er ikke saa langt til graaten, men han stanser den. Graate? Skulde han graate for det at hu kom sig litt ut om kvelden, hu som stod inde hele dagen? Skulde han være rædd for aa være alene, store gutten? *Likte* han ikke aa være alene, hadde han ikke byttet til sig to nye indianerfortællinger? Hadde han ikke baade papir og blyant, kunde han ikke regne, slik som Spaniolen gjorde? Var *han* ikke alene hver kveld? Graat *han*, trur du? Aa nei. Han sang, han. Han spilte, han. Men saa hadde han jo no aa spille paa, ogsaa. Og stemme aa synge med. Det var ikke alle som hadde det. –

Nei, rædd? Var det ikke folk paa alle kanter, baade ved siden av og over og under? [74] Hør bare aassen ungene til hjulmakeren braaker ovenpaa! Hør aassen faren og mora hendes Juliane trætter i kammerset ved siden av! Hør paa faren hendes Matilde aassen han hoster! Nei, saa godt han har det som faar lov til aa sitte ifred! Er det non som trætter herinde? Ligger det sjuke folk og hoster her? – Der er tiøringen! Slem? Jeg synes hu mama er snil, jeg! Imorra er jeg sikker paa at hu blir hjemme!

Da banker det paa døren, og Jonny holder pusten. Hvem kan *det* væra? Det er ikke hu Matilde, hu banker ikke slik hu, nei hu banker jo *ikke* hu, naa, naar hu stikker indom en sjelden gang. Jonny reiser sig saa stilt, saa stilt, han stiller sig ved sengefoten, han staar ferdig til aa huke sig ned og gjemme sig, om noget farlig skulde komme. Men det er visst ingenting, det er kanskje bare i kommoden eller piedestalen det knepper, det hender jo rett som det er at det knepper omkring ham naar han sitter alene om kveldene. Men nei, der banker det igjen. Skal han si værsagod? Skal han gaa bort til døra og spørre hvem det er? Nei, han

tør ikke. Bare en eneste gang før har det hendt at det har banket mens han har været alene. Og da var det en fuld murer som kom sjanglende ind, en fuld murer som skulde til [75] hjulmakeren og som hadde gaatt feil. Men dette er ingen full mand, det hører han, det banker for varsomt til det. Men det er vel en som har gaatt feil dette ogsaa! Det er ikke værdt aa svare, saa kanske han gaar snart. –

Nei. Der banker det igjen. Og der – nei, naa er det visst best aa huke sig ned, for naa gaar døra op. Men kjære, det er jo Spaniolen som stikker hodet ind, det er jo Spaniolen som staar der! – Er det dig? sier Jonny, han kommer helt frem, han er flau, han er glad. – Jeg trudde du ikke var hjemme! sier Spaniolen. – Du banka saa lavt saa jeg hørte det ikke! sier Jonny. Jeg hørte det ialfald ikke de to første gangene! sier han. Sætt dig da vel, det er saa fælt her, men hu mama er ikke hjemme! Nei saa pen Spaniolen er ikveld, hele klær har'n, hvit krave har 'n, fjong sløife i brystet. Det er rent leit at han skulde komme hit og se aassen det ser ut her, han som er vant til aa ha det saa flott. Men han er en hyggelig gut, Spaniolen, han staar ikke og glaner omkring sig, han har tat lua av sig, det er akkurat som om han skulde være i et fint hus: Vil du væra med paa fest i kveld? sier han. Barnefest? I Templet?

Men Jonny rister paa hodet: Hu mama er 'ke hjemme, jeg tør ikke! sier han. – Nei, [76] nei, sier Spaniolen, naar du ikke *tør* saa! – Fest? Jonny biter sig i læpen. Fest? Er det ikke hyggeligere aa gaa paa fest end aa sitte her og skvette hver gang det smelder i et gammelt møbel? – Han ser nedover sig: Nei, jeg har ikke klær til aa gaa paa fest! sier han. – Du er fin nok! sier Spaniolen, se her har jeg med en krave du kan faa laane! – Hvit krave og fest? Jonny blir urolig, det blir saa trangt i kammerset, det skulde være saa godt aa faa puste i et stort rum! Det koster vel mye? spør han. Ti øre! sier Spaniolen. Du kan faa laane av mig' sier han. Laane? Trenger *han* aa laane? Ligger det ikke ti øre midt framfor næsa hans? – Jeg har penger sjøl! sier Jonny. – Ja, her er kraven! sier Spaniolen. – Du faar hjelpe mig med aa faa 'n paa! sier Jonny. For jeg er ikke rigtig rein paa finga!

– – –

– Jonny ligger i sin seng, han er alene. Gudskjelov, hu mama var ikke kommen ennaa, da han kom fra festen, dom holdt bestandig saa lenge paa med møtene i det siste. Og var ikke det bare bra at hu ikke var hjemme? Hu var saa lei

til aa ville ha lange forklaringer, hu mama, og det var aldrig moro aa ta op igjen for hende alt det som hadde vært hyggelig. Det blev liksom ingenting igjen av hyggen for ham [77] *selv* da, det blev aa dele den med hende, og *hun* tok mesteparten. –

Nei, han var heldig ikveld. Naar hun naa kom, gjorde han som han sov, hun skulde ikke faa et ord av ham. Og skjønte hun no *da*? Inte. Kraven hadde han dyttet langt under kommoden, *den* saa hun ikke. Og den appelsinen og den traktaten han fik paa festen, hadde han ogsaa gjemt. Aa nei, hun skulde ikke skjønte nogen ting ikveld! Han kunde ligge og hygge sig alene.

Moro? Aa nei, akkurat saa moro hadde det ikke vært, men vakkert? Aa du snakker! Hele salen fuld av voksne mennesker, hele platforma fuld av unger, nei av barn. Barn med gule sløifer, med blaa sløifer, med røde sløifer. Barn med blanke horn av messing, barn som spilte, barn som sang. Og stod ikke han midt imellem dem? Jo, Spaniolen var kjendt, han drog ham med sig, han dyttet ham ned ved siden av sig paa første benken paa platforma. Og gik ikke hele salen rundt, danset ikke ansigtene paa de voksne menneskene? Fik en ikke lyst til aa gjemme sig, fik en ikke *lov* til aa gjemme sig? Jo. Nu skal vi be! sa kapteinen. Og maatte en ikke da lægge sig paa kne ved siden av de andre med ansigtet mot benken? Det var godt aa ligge slik, en kunde [78] gjøre med ansigtet sit som en vilde, det var bare saa leit at det var saa mange som skulde be høit. Det tok til aa verke slik i knærne.

Men saa begyndte nogen aa synge, og nu fik de lov til aa reise sig igjen, nu sat de der og saa paa dem nede i salen igjen, men sveivet ansigtene der nede rundt *naa*? Nei, de var naglet fast paa hver sin plass. De sat støtt, de som sat nede i salen. Og de sat støtt, de som sat oppe paa platforma. De var blitt vant til hverandre paa begge sider av lamperækken. Festen kunde begynde. Og begyndte.

– Jonny hørte ikke stort av talene, han skjønte dem ikke, synd, frelse, halleluja, amen, det haglet nedover ham, men det saaret ikke, det bet ikke. Hadde ikke han nok aa se paa, sat det ikke en jente straks ved ham, en hvitklædt pike paa en rund krak foran pianoet? Behøvde han aa se paa no andet, behøvde han aa høre paa no andet? De hvite fingrene hendes, saa du dem, slik de danset bortefter tastene? Smilet hendes, saa du det, naar hun sang? Krøllete haar hadde hun, krøllete rødt haar, akkurat som en anden jente, akkurat som Matilde. Men

tror du *hun* jukset naar hun hyppet, tror du *hun* fløi om halsen paa en, naar hun møtte en i en mørk gang? Hvad var det hun sang om naa? Hvide engler? [79] Jo, hvide engler sang hun om. Som om hun ikke selv var den hviteste av alle hvide engler!

Men det var flere som sang, det var en gut som reiste sig, en liten brun, krøllete gut, en gut med hvit krave og sløife i brystet. Og *kunde* han ikke synge, *kunde* han ikke spille paa gitar? Det blev saa stille omkring ham, alle saa paa ham, alle i salen, alle paa platforma, ja *hun* ogsaa saa paa ham, hun, den hvite. Men *han* saa ingen. Bare sang. Saa rett ut i vèret og sang. Stemmen hans skalv litt i begyndelsen, men den vokste, den blev sterk, den var ikke rædd lenger. Og fingrene tok aldrig feil av strengene. – Vakkert! tenkte Jonny. Bravo! brølte det omkring ham, fra platforma, fra salen. Og føtter trampet og lommetørklær viftet. Men Spaniolen hørte ikke slikt. Han satte sig da han var ferdig, han la gitaren fra sig. Naa er det best vi gaar! hvisket han. Han papa kommer snart hjem! – Ja! hvisket Jonny tilbake. Hu mama kommer vel ogsaa! Og de nikket til dem som sat omkring, de nikket til den hvite piken ved pianoet ogsaa. Og de sneg sig ut.

– Men hvad var det som manglet Spaniolen naa? Hadde han det ikke travelt lenger, tenkte han ikke paa faren sin lenger? Nei, han [80] blev gaaende utenfor den store bygningen, blev gaaende der og drive. Det haster naa vel ikke slik! sa han. Men tenk om dom stenger porten! sa Jonny. – Jeg har nøkkel! sa Spaniolen. Du kan forresten gjerne gaa først! sa han. – Nei, jeg venter! sa Jonny. Og han ventet. Til det kom en liten pike og stanset ved siden av dem. En liten pike med hvit kjole under kaapen. Kom! sa Spaniolen. Og de gik. Med den hvite piken mellom sig. – Hun bodde ikke i Ulvehiet. Nei, hun bodde i et lite trehus litt lenger borti gaten, et lite trehus med et brunt stakitt foran. Og de fulgte hende til porten, de tok hende begge i haanden og sa godnatt. Og Spaniolen tok av sig lua, og hun nei, og maatte da ikke Jonny ta av sig lua ogsaa, enda hun var bare en smaapike? Godnatt! sa de. Og de stod og saa efter hende til hun var inde av døren. Saa gik de sammen bortover mot Ulvehiet.

– Jeg vil fløtta! sa Spaniolen, da de stod utenfor porten.

– Fløtta? Jonny saa paa ham: Er det ikke fint nok her? sa han. Aa vil du fløtta hen?

– Jeg veit ikke! sa Spaniolen. Godnatt! Han papa er visst kommen!

[81] – Godnatt! sa Jonny. Og de skynte sig mot hver sin opgang.

– – – Hun hadde hvit kjole. Hun bodde straks borti gaten. Hun het Gunhilde. Nei, naa tok det i gangdøra. Det var best han la teppet over hodet og laa som om han sov. –

VII.

Jonny farer op av søvnen, han slenger teppet av sig, han rusker i moren som ligger ved siden hans og snorker. Mama! roper han, mama, mama, mama! – Mama ligger paa ryggen, hun sover tungt, hun har været sent ute som vanlig. Mama! skriker gutten ind i øret hendes, hører du ikke aassen det hamrer paa døra, det er visst brand, mama! – Moren flytter litt paa sig, hun snur ansigtet vekk, men er det fred aa faa? – Mama, hører du ikke aassen det dunderer! – Jovisst hører hun, det tordner jo, det smelder jo like over taket paa Komplekset! Det er ikke farlig! sier hun. Det gir sig snart! Lægg dig til aa sova! – Det er paa døra det banker! sier Jonny. Hører du ikke det er paa døra! – Paa døra? Moren reiser sig paa albuen, hun river i en fyrstikke: – Jøssunamn! sier hun. Javisst er det paa døra! Du gode Gud, skru paa lyset, Jonny!

Hun slenger paa sig stakken, hun klasker [83] mot døren paa sine nakne ben, hvem er det? sier hun. Det svarer ikke, det bare hamrer, hamrer, hamrer. Moren staar der og hakker tænder av frost og nervøsitet, saa vrir hun nøklen om, saa aapner hun. – Hvem er det? Jo, det er moren hendes Matilde som stuper ind, moren hendes Matilde med vesle Synnøve paa armene og Matilde ved siden av sig. Og jamen graater hun, gamle mennesket, hylar gjør hun, kaster ungen fra sig paa sengen og flyer frem og tilbake paa gulvet og vrir hændene sine: Han er død, han Andreas, kom ind og se paa 'n, han er død, han puster ikke, han er kald, aa Gud, jeg er saa rædd!

– Det er saa rart med hu mama, hu detter i staver for smaating, hu gir sig over for gud og ingenting. Men naar det er no som *gjelder*, skjelver hu da? Saa, saa, ta det med ro! sier hun. Sju da, ikke graat slik! Hun lægger vesle Synnøve under teppet og brer godt over hende, hun stryker Matilde over haaret, der hun staar i sine fillete bukser og snufser: Lægg dig op til hu Synnøve og han Jonny naa! sier hun. Bare sov! Og hun gaar mot døren og ser paa moren hendes

Matilde: Kom, saa gaar vi ind! sier hun. – Mama, jeg vil bli med! sier Jonny.
Værsaagod og lægg dig til aa sova! sier moren. Fly op i senga med dig,
[84] Matilde! Jeg vil ikke høre det knøtt! – Og hun slukker lyset. Og de to voksne
gaar ut og lukker døren efter sig. Og de smaa blir alene tilbake.

Synnøve sover. – Sover *du*, Matilde? sier Jonny. Nei! sier Matilde. Han papa
er død! sier hun. Aa, jeg er saa rædd, faar jeg lov aa sitte ved siden av dig, Jonny!
– Bare kom! sier Jonny. Sætt dig her! Jeg sover saa ikke likevel! – Ikke jeg heller!
sier Matilde. Og hun sætter sig ved siden av Jonny, hun tar armen hans og
klemmer den, og hun brer teppet helt op til haken. – Jeg kommer nok til aa sitte
vaaken i hele natt! sier hun. Jeg ogsaa! sier Jonny. De sier ikke mer. For straks
efter sover de begge. –

– – –

Matilde var mye til jente i de dagene som fulgte, ja de andre saa paa hende
med misundelse. Fanken til stas de gjorde paa hende alle voksne, og slik som hun
skapte sig! Hun kunde flye med ungene som den verste gælneheie, men straks et
voksent menneske viste sig, jo takk, da stod hun rolig, da saa hun ikke op. –
Stakkars dig som har mistet papan din! sa konene til hende, naar de gik forbi.
Sørger du ikke fælt? – Jo, jeg graater hele natta! sa Matilde, jeg graat i
formiddag ogsaa! Og hun [85] løi nok ikke, Matilde, for naar hun saa op i de
alvorlige koneansigtene, var hendes øine altid fulde av vand. – Skøiertøsa! sa
ungene naar de voksne var ute av porten. Saa dere aassen hu stod og gjorde sig
til, gutter! Graat litt for vors da, Matilde! – Jeg blaaser dere fuld! sa Matilde. Jeg
er altfor fin til aa snakke til dere! Du har høl paa kneet dit du, Tomas, jøss for en
fillerugg! Og se paa 'a Valborg, hu har ikke en eneste knapp i ryggen! Neggom
dere skal faa lov til saa mye som aa se paa mig en gang, naar jeg faar den nye
svarte – nei sorte kjolen min i morra! – Han Tomas var blitt litt ærgelig over
snakket om hullet paa buksekneet, *han* var jo ogsaa av dem som vilde være finere
end andre folk, han var jo søn av handelsbetjenten i kooperativen. Nu stod han
med ryggen mot en av skjuldørene og sparket forlegen med hælene i døren. Men
Matildes øine var over ham, de hadde endnu ikke glemte: Staa ikke der og spark
slik i skjuldøra! sa hun. Veit du ikke at han papa ligger derinde! Trur du han
taaler slikt leven? – Han er jo dau! sa en lang jentunge, han døde jo av tæring, jo!
Men da glemte Matilde gutten ved skjuldøren, nu hadde hun faatt en farligere
fiende aa forsvare sig mot: Tæring? Aa nei, han papa [86] hadde nok ikke tæring!

Sykdommen hans var ikke det granne farlig, sa dokteren, det var bare forkjølelse. Men han papa taalte ikke aa være forkjølet. Tæring? Bare pass dig du, ellers skal jeg nok si det til Kvadraten! Det har aldrig dødd et menneske av tæring her i gaarden! sa Kvadraten til 'a mama! Saa det er nok best du passer truten din!

– – – Og det kommer en dag da det staa en vissen granbusk paa hver side av indgangen til Ulvehiet, det kommer en dag med grankvister bortefer fortauet. Og Matilde er tidlig oppe, ja alle gaardens unger er tidlig oppe, men Matilde er dronning over dem alle. Ja idag bøier de sig for hende alle, dagen er hendes. Om hun vet det? Se paa hende, hun er saa fordømmede rak i ryggen, hun har flunkende ny svart kjole, hun har sorte baand paa de røde flettene. Traakk ikke paa baret! sier hun. Gud naade dig om du brekker greiner av granbuskene! Og *du* vil være med paa kjærgaarden? Det skal du bli blaa for! – Faar *jeg* lov aa bli med da, Matilde? sier en. Faar *jeg* lov da? tigger en anden. *Du* skal faa bli med! sier Matilde og peker paa en. Og du! Og du! Og du! Men gaa sta og vask dig først! Forresten kan dere bli med allesammen! Men naa [87] maa dere være rolige! For naa kommer snart vogna!

Og vogna kommer – en grøn, flat vogn fra bryggeriet. Det er Simensen som har skaffet den, Simensen i tredje opgangen. Han hopper ned av vognen, han binder hesten, han gaar ind porten. Skjæra mig, kommer dom ikke snart! sier han. Trur dom jeg kan staa her i hele dag! Men han behøver ikke være saa sint, det staa jo alt en fem-seks helgeklædte mænd utenfor skjuldøren, det kommer jo pyntede koner ut fra de mange opgangene, koner med kranser. Og moren hendes Matilde kommer med sit nøkleknippe, hun skjelver litt paa haanden, men hun faar da nøklen i laasen, hun faar da vridd den rundt. Og skjuldøren aapnes paa vid vegg, og de seks mænd gaar ind. Og de er høitidelige og tause. Og de snyter sig og finder hvert sit haandtak. Og de løfter. Og de gaar ut av skjulet med sin tunge byrde. De er alvorlige, de ser mot jorden. Og konene følger efter dem med hver sin fattige krans paa armen. Og barnene tar hverandre i hændene og gaar sist i toget. Og kisten kommer paa vognen, og Simensen løser hesten og griper tømmene og smatter. Og hesten rykker til.

Det gaar smaatt opover gatene.

– Jonny stod for sig selv i en krok av [88] gaardsplassen, han hadde ikke lyst til aa være med, han tenkte aa stikke sig vekk. Men nettop som følget var ute av

porten, kom en gut springende fra bakgaarden, en gut med helgedress og krave, en gut med no stort i grønt tøy under armen. – Skal du ikke bli med? sa Spaniolen. Nei, sa Jonny. – Skynt dig! sa Spaniolen. Ja, sa Jonny. Og de sluttet sig til toget. De gik sist.

Utenfor et lite trehus borti gaten stod en jente bak stakittet og saa paa toget. Det var én som hilste paa hende, det var Spaniolen. Det var én til som tok av sig luen, det var Jonny. Hun neiet til dem begge, hun smilte til dem begge. – Hun hadde ikke hvit kjole idag, sa Jonny. – Nei, men hun er like pen for det! sa Spaniolen. – Ja! sa Jonny. Og toget gik videre. –

– Kisten var sænket i jorden, presten hadde gjort sitt, folkene tok til aa haandhilses og skulde gaa nedover igjen. Men hvad var det iveien naa? Jo, det var en liten gut som steg op paa jordhaugen ved graven, det var en liten gut som tok til aa klunke paa et instrument. Hyss! sa konene. Det er Spaniolen! Vent litt da vel, kanskje han synger en stubb for vors! Og Spaniolen stod der oppe og stemte sin gitar og rensset sin hals. Han [89] saa ikke menneskene ved sine føtter, han saa mot himlen, mot skyene. Som tørstig hjort flyr efter vand, saa flyr min sjel til dig, min Gud! sang han. Til den anden side Jordan, gaar jeg nu med freidig mot! Uti himlen nu en fest skal blive, kom o synder, vil du være med! – Og hans røst var saa spæd og myk, og hans smale hvite fingre fór saa varsomt og lett over strengene. – Det er vakkert! sa konene og nikket til hverandre. – Dægen snurre mig, det er gutten sin som *kan!* sa mændene. Der *er* det hue! Ja om det saa var presten som skrittet med løftet kjole gjennom leirsølen, saa snudde han sig og stod og lyttet? Men han kom ikke tilbake, han *sa* ingenting. Aa nei, det var jo heller ikke aa vente.

– Sangen var slutt, Spaniolen klædte gitaren i det grønne trekket, han trengte sig frem gjennom de maapende menneskene og skyndte sig mot porten. Det stod en og ventet paa ham der, ja Jonny stod og ventet. Var det du som sang? spurte han. – Ja, sa Spaniolen. Det var 'n papa som sa jeg skulde gjøre det. – Far din? – Spaniolen saa ikke op, han hadde hastverk, han gik fort nedover gaten: Ja, hører du! Det var 'n papa! Han syntes det var synd dom ikke skulde faa høre litt [90] musik. For dom hadde jo ikke raad til aa leie hverken kjerkeklokker eller sangforening.

– – –

Det er morgenen efter. Klokken er vel seks, Jonny ligger alene, moren har gaatt paa arbeide. Han kaster sig hit og dit, han farer op en gang imellem og ser paa klokken, han tør jo ikke lægge sig til, han tør jo ikke forsove sig, han skal jo være paa skolen klokken otte. Men hvem er det som tar i døren, hvem er det som staar der ved sengebenene? – Matilde? sier han. Er det dig, Matilde? – Ja, sier Matilde, det er saa trist inde hos vors, sier hun, aa jeg er saa rædd, du, aa jeg er saa rædd, saa rædd! – Er du rædd? Hvad er du rædd for? – Jeg veit ikke, sier Matilde, nei da, det er ikke han papa jeg er rædd, trur du jeg er rædd han som var saa snil? Saa jeg ikke sjøl at dom kasta en hel haug med jord paa'n, saa'n ikke kan komma og skræmme mig om han aldrig saa gjerne vilde? Skal du sova? – Ja, sier Jonny. – Kan jeg ikke faa lov til aa sitta paa sengekanten din og varme mig litt, naar du hører jeg er saa rædd, da! – Bare sitt! sier Jonny. Aa jeg er saa trøtt, væk mig klokka kvart over sju da, Matilde! – Du er en tøisebokk, sier Matilde. Saa du ikke den pene svarte kjolen jeg hadde igaar? – Jeg [91] liker bedre jenter med *hvite* kjoler, jeg, sier Jonny. – Hvite kjoler? Jeg har hvit kjole ogsaa jeg, sier Matilde. Hvit kjole med blonder. – Jonny tror hende ikke. Faar jeg se 'n, sier han. – Ja, da maa du vente til lørdagen, sier Matilde. For da skal hu mama løse 'n ut, har hu sagt. Gjør det no om jeg breier teppet over bena mine? Jonny kliner sig godt ind til veggen, han griner mot hende, ærsj, hu er saa stygg, tenker han, han maa være væmmelig mot hende: Jeg kjender ei jente som kan spille piano jeg! sier han. Det kan ikke du, lel!

Piano? – Matilde har ikke svar med det samme, hun maa omraa sig litt, hun maa da faa tid til aa tenke sig om. Piano? Har kanskje ikke hu Konstanse piano i bakværelset sitt, skal ikke *jeg* faa det naar jeg blir stor? Gjør det no om jeg legger mig litt mens vi snakker, hu Synnøve sover, hu, og hu mama gik ut klokka halv seks.

Bare ligg saa lenge du vil! sier Jonny og hopper ut av sengen. Naa maa jeg klæ paa mig og læsa over lekxa mi i bibelhistoria!

VIII.

Et par aar er gaatt, et par korte aar for de voksne, et par lange aar for de smaa. Ungene er blitt litt lengere i leggene, nogen nye som har lært aa gaa, er

sluppet ut i gaarden sammen med de andre. Forældrene er blitt litt blekere, litt mer skrukkete, litt mer likeglade, men selve Ulvehiet er uten forandring. Et par aar er som en dag for tykke, svarte murvegger. Men et par aar er rike paa hendelser for smaa mennesker, hver dag er lang, hver dag er fuld av lærdom.

Jonny har kommet sig, han er blitt tykkere, sterkere. Hans mor har været god imot ham, hun har lagt et bløtkokt egg ved siden av kaffekoppen hans hver morgen, hun har smurt godt smør paa brødsnivene hans. Stakkar, han trenger det! sier hun til sig selv, naar hun slurper i sig kaffen og sluker de to skivene med margarin, før hun gaar paa fabrikken om morgenen. Jeg er ikke som jeg [93] *skulde* være, mot 'n! Nei, jeg faar nok slutte med disse møtene om kveldene – og med det andre. Det er synd paa 'n, saa mye som han er aleine. Ikveld maa jeg vel gaa, men i morra gaar jeg *ikke*. Aa jo, det er sandt, imorra er det fest, og da kommer jo *han* dit, irsj nei, det er 'ke saa greit! Men la mig naa gjømme margarinsmørret saa han Jonny ikke ser at vi bruker to slag, for da blir han gælen. Stakkars paasan. Har 'n sparka av sig, tru? Jonny! Pass naa paa klokka! Adjø, gutten min! Jesu navn!

– – – Hvad er det du tøiser om? sier Kvadraten til Matilde, hun staar ved døren og neier og gjør sig fin, hun rekker frem en fettet husleiebok og fem kroner til avdrag. Kan dere ikke betale fuldt ut denne maaneden heller? Er mor di sjuk, er det saa raatt i leiligheta? Kjære, fløtt du, jenta mi, fløtt til Homansbyen du, fløtt til Holmekollen du! Men bor ikke dere ved siden av mor hans Jonny da, klager *dom*, trur du, er det raatt hos dom, ser du ikke aa sterk og tjukk gutten er, betaler ikke dom den første? Ta lappen din og gaa du, mor, og si til mor di fra mig at hu fløtter om tre dager! Hvad er det du tuter for! Ja, kom hit da, saa skal jeg skrive av den femkroningen likevel. Men det er ikke for *di* [94] skyld jeg gjør det, ikke for mor di heller, men jeg syns synd paa den vesle blinde søstra di. Det vilde være skam om hu skulde ligge paa gata, for det finds ingen andre som gir dere hus naar jeg kaster dere ut. Adjø, jenta mi! Du er forresten flink til aa neie!

Og Matilde gaar hjem, nei hun flyer hjem. Møter hun en gut, farer hun like paa ham og dytter ham i mellomgulvet. – Tjo! skriker hun. Datt du da, stakkar! Kom hit skal jeg reise dig op igjen! – Nei, Kvadraten var ikke det døit sint, sier hun til moren da hun legger husleieboken ned i kommodeskuffen. Han smilte næsten. Og han sa at jeg var saa flink til aa neie!

Jo, Jonny har det godt, Matilde har det godt, det er mange som har det godt i Ulvehiet i disse tider. Hjulmakeren i fjerde etage er blitt avholdsmand og har spart sig penger til rundt bord og putestoler, ølkjører Simensen er reliøs og kjører ikke andet end vørterøl, to unge jenter i bakgården er blitt frelste og skal paa «krigsskolen» til vaaren, det er velstand nogethvert sted. Se naa paa Obersten for eksempel! Det var ikke saa rart med ham for nogen maaneder siden, bena hans blev stivere og stivere, han orket aldrig reise sig naar han stupte paa gaten, han blev kjørt til en [95] bygning som var likesaa stygg som Ulvehiet, minst en gang hver eneste uke. Men det koster aa kjøre flott gjennom gatene med to hester og tjenere med blanke knapper. Og da regningen blev stor nok, maatte Obersten betale. Kjørr! sa han en morgen, da han vaaknet av at der stod to mænd foran sengen hans. Jeg har venta paa dere lenge! sa han. Og han gik stiv og stram ut gjennom porten med en alvorlig mand paa hver side. Men ute paa gaten snudde han sig og svingte med flossen mot den graa bygningen: Morn saalenge! sa han. Lev vel til vi sees! Kjørr!

– Og Obersten kom igjen en dag, han var likesaa rak som før, han var mykere i benene, han var alvorligere, han hadde stusset de flotte kneblene. – Goddag! sa han, da han møtte en kone i porten, goddag mine barn! hilste han i gården. Obersten er kommen igjen! hvisket ungene. Ærsj, men han sa ikke kjørr, han saa saa ekkel og ædru ut! sa Matilde. Kom saa leker vi fuld mand og raastu! Jeg vil være fuld!

Og Obersten gik tidlig ut hver morgen med sin mappe under armen, han kom sent hjem hver kveld. Da det hadde gaatt en otte dagers tid, spaserte han gjennom gården med en næsten flunkende ny floss som han hadde [96] kjøpt sig paa skrapbua; otte dager senere hadde han faatt sig nye klær, som næsten sat som om de var støpte til ham. Og han svingte mindre og mindre med flossen hver dag, ja tilslutt nikket han bare, naar nogen hilste. Fan saa hoven han er blitt! sa folk i gården. Han bærer sig som om han skulde sitta i departementet! Og kjerringene snakket om ham i portrum og i bryggerhus og paa loft. Vi skal gi 'n ind en dag! sa de. Er det no aa være saa kry for, at han har sitti inde paa mulkt? Sat ikke manden min inde næsten to uker her i fjor sommer? Blei han gælen? – Men vi kan da være glad at vi har en saan fin mand her i forgården! sa en ung kone. Hun strevet med aa henge sine faa plagg paa loftssnorene. – Hvad har dom

i bakgaarden naa? Se paa Ramstad! – Du veit det! sa kjerringene. Men bare en stakkar visste aa han tjener saa mye med! – Jeg veit *det* ogsaa jeg, sa den unge konen. Se her, jenter! Og hun løftet op vaskeskjørtet, og hun fandt frem en portemonæ fra skjørtet under, og hun tok op noget hvitt fra portemonæen, noget hvitt som hun brettet ut: Hør her, sa hun: «En vise om drikkens last og elendighet, forfattet av en mand i fengslet.» – Er *den* av Obersten? sa en kone. Er'n dikter ogsaa? – Ja, sa den unge konen. Manden [97] min kjøpte visa om lørdagen paa en restauration, nei paa en avholdskafé, av Obersten. Og ti øre ga han for 'a, og *spør* om han solgte! – Ja, den Obersten! sa en tykk kjerring, hun slo hændene sammen, ja er det ikke det jeg sier! – Det er ikke no rart i om han ikke tar av sig hatten for vors, naar han er slik en mand at han dikter ogsaa! sa en anden. Nei detta maa vi fortælle i bakgaarden i morra! Jeg tenker dom skal bli grønne!

– – – Og de *blev* grønne i bakgaarden, en maa si det som det er. Ja, for hvad hadde *de* aa sætte op? Ramstad? Snakk ikke om Ramstad! Det er da fanken ogsaa, at Kvadraten ikke kan se aa faa den fyren ut! Han maa da begripe at han generer hele bakgaarden!

Nei, han er ingen stor mand for Ulvehiet lenger, Ramstad naa. Han gaar ikke og skræver og gjør sig bred naar han svinger ind porten naa, nei han tripper fort mot sin smale opgang, ansigtet hans er ikke godslig lenger, det har mange skrukker. Dompapen! Var det no aa ta sig *saa* nær av at han fik katten for fyld, kunde han ikke synge viser paa fester og basarer og være hyggelig og tjene til fyld og mat? Men nei da, Ramstad gik like hjem, han, den kvelden han fik sparken, han [98] holdt sig hjemme i flere dager, – han. Jøssunavn, aassen skulde det gaa, hvis alle i Ulvehiet la sig til aa sture fordi om de fik avskjed for fyld en gang i mellem!

En dag ramlet en tung vogn gjennom Ulvehiets port, ja en tung vogn med seks sterke karer paa stanset foran en av bakgaardens opganger. Vinduer aapnes, unger og kjerringer samler sig om vognen. – Hvad er det? – Jeg veit ikke! hvisker de. Men vent naa! Karene tramper opover trappene, de banker paa et sted, en dør aapner sig for dem. Saa blir det stille. Saa ramler det igjen, ja det ramler verre end før, det dunker nedover trappene, seks karer bruker kjeft og bander over de smale opgangene. Hvad er det for no de strever med, hvad er det for no tungt de løfter op paa vognen? Det er pianoet til Spaniolen! sier Matilde, hun

staar lengst fremme, hun har greie paa det. Jeg kan spille piano, jeg, vent saa skal jeg spørre om aa faa lov! Men karene er gretne efter strevet, de har ikke lyst paa konsert, de jager unger og kjerringer ut foran sig, og kjørekaeren tar hesten ved bidslet og rygger ut gjennom porten. – Av veien! sier han. Fan saa trang plass aa svinge paa! Sætt dere op, gutter! Og guttene sætter sig op. [99] Hesten faar et drag av svepen, hjulene gaar rundt.

Men Matilde løper ikke efter vognen som de andre ungene. Hun tar Jonny i armen, hun peker op mot et av bakgaardens vinduer. Se der staar Spaniolen! sier hun. Ser det ikke ut som han graater? – Stakkar! sier Jonny. – Han skulde ikke væra saa hoven! sier Matilde. – Slepp mig! sier Jonny. – Han skal faa lov til aa spille paa pianoet mit, naar jeg faar et av søstera mi! sier Matilde. Men da maa han slutte aa flye med den ekle fine pyntedokka borti gata!

– – – Det blev ikke med *den* vognen, det kom en vogn *til* en dag. Og den hadde sofa og stoler og bord med sig, da den kjørte. – Hvem er det som fløtter? sa Obersten, han kom gaaende gjennom porten, han var utkjørt av forretninger, han hadde en tom væske under armen. – Fløtter? sa Matilde. Nei, det er bare møblementet til Ramstad som dom tar igjen fordi det ikke er betalt! sa hun. – Fantepakkk! sa Obersten. Skjemme ut gaarden slik! Se her har du ti øre, jenta mi!

Obersten stod og svingte sin stokk, han hadde lorgnet paa den store krokete næsen, han hadde et forgyldt klokkekjede tvers over vesten:

[100] – Jeg skal ta 'n! sa han. Ista. Ikveld. Aa nei, kanskje jeg venter til i morra!

– Men oppe i det værelset som før hadde været bakgaardens fineste stue, der sat en gut alene dag efter dag. Han gik ikke engang bort til vinduet og saa ned til de andre ungene, han sat ved bordet og tegnet. Hans tunge øine løftet sig sjelden fra papiret, aa nei, hvad skulde de løfte sig for, var det no aa se paa herinde? Stod det no fint borti hjørnet der, no det gik an aa klunke paa? Var det no mjukt aa sitte paa her? Det hadde blitt saa god plass her, en kunde gjerne danse herinde, det var bare det at ingen hadde lyst til aa danse.

– Jeg skjønner mig ikke paa Ramstad! sa kona ved siden av. Han er gretten og vrien mot gutten sin hver kveld naar han kommer hjem! Den fyllefanten, offer slutter han ikke en gang med den fylla! – Den Ramstad er en vemmelig fyr! sa kona som bodde i stuen over. Offer tar han sig ikke et glas øl og en dram saa han er blid naar han kommer hjem til gutten. Si til far din det fra mig! sa hun til

Spaniolen, hun møtte ham i trappen. – Ja! sa Spaniolen. Men stakkars Spaniolen. Han hadde saa mye aa huske paa. Han glemte det.

Men det var jo tider da han husket det, ogsaa. Det var helst om natten naar *han* laa [101] i sin seng og faren i sin, og ingen av dem kunde sovne. Han *sovna* da, før! tenkte Spaniolen. Kanske det er best aa si det en dag!

– Men kjerringene var dumme, Spaniolen var dum, hadde nogen av *dem* greie paa hvorfor Ramstad blev blek og grinete og avholdsmand og søvnløs? Aa nei. Det var bare én som visste det der i gaarden. Det var Ramstad sjøl.

Nei, naa *vil* jeg snart ikke lenger! tenkte han en natt han laa og vaaket. Er det nogen mening i aa la mig gaa og drive slik som en nar? I gamle dager var vi jo dernede paa Olympen baade jeg og hu og hadde det koselig, baade naar teppet var oppe og naar teppet var nede. Men saa blei hu gælen og kristeligssindet da, og vilde ikke lenger. Hu gik paa møter om kveldene og lærte fremmede sprog og talte i tunger, istedenfor aa gaa op paa scenen til oss. Og saa kjøpte hu sig en melkebutik og stod bak disken og solgte melk og kaffe og smørrebrød istedenfor aa gaa paa prøve. Men hvad gjorde jeg? Gik jeg ikke ned til hende, og prøvde aa omvende hende? Men nei. Nei! Slutt! Ikke saa mye som en klapp!

Men den morran etter at jeg hadde slutta dernede, da jeg gik til hende og fortalte at naa skulde det bli et nytt liv, var hu stiv i nakken [102] da? Nei, slik hu smilte, slik hu straalte! Kunde en tru at et kvindfolk hadde krefter til aa klemme en stakkar slik i handa? – Vær hos mig! sa hu. – Ja! sa jeg. – Du kan hjelpe mig! sa hu. Men du maa ikke drikke! – Nei, sa jeg. Og har jeg ikke staatt bak disken hos hende og solgt fløte og brød og øl dag etter dag, uten aa ta mig en slurk sjøl, er jeg ikke næsten blitt slunken i maven? Hvad har jeg faatt i løn? Joda, i første baade klapper og smil. Men naa? Bibelsteder! Aa nei, hu har vel faatt sig en anden! – Sover du, Mikal! Mikal reiste sig i sengen. – Nei, sa han. Hvad er det du vil? – Du faar stampe gitaren din i morra! sa faren. Vi eier ikke penger! Hører du aa jeg sier? – Ja, sa Mikal. Saa svar da vel! sa faren.

– Mikal hadde fulgt en pike hjem i kveld, en blek pike med krøllete, rødt haar, en pike som bodde i et lite trehus bak et brunt stakitt borti gaten. – Kommer du paa musikfesten i morgen? sa hun, da hun gav ham haanden til godnatt. – Ja! svarte Mikal. – Du tar vel endelig med dig gitaren? – Ja! – Godnatt da! – Godnatt!

– Undres paa hvad tid stampen aapner i morra! Undres paa aa mye jeg faar for gitaren! [103] Bare det ikke blir mye – saa jeg faar raad til aa løse 'n ut igjen!

– Lig ikke slik og hikst under teppet! laat det fra den voksne sengen. Du har ingenting aa tute for!

– – – Faren kommer hjem kvelden efter, hans ansigt er mer skrukket end nogensinde, hans øine er smale og grønne, hans underlæpe henger. – Aa mye fik du paa gitaren? spør han. – Værsaagod! sier gutten, han legger nogen kroner i den myke neven. – Ikke mer? Ikke mer for den fine gitaren? – Mikal staar der, han er blek, han skjelver, han er rædd. – Ikke mer? – Jo! hvisker Mikal. Han tar mot til sig, han har faatt juling før, det faar bære eller briste. Han bøier sig i kroken bak piedestalen, han løfter noget, han sætter det midt paa bordet, ja det er en flaske han sætter fra sig. – Værsaagod! sier han. Jeg kjøpte denne flasken til dig, jeg trodde du vilde like det, du har det jo saa leit!

Ramstad staar litt, ser paa gutten, ser paa flasken. – Hvad er det? sier han, han er sint, han er næsten rasende: Er det en konjakflaske? Mikal tør ikke se op, han gaar bak sengen, han har lyst til aa huke sig ned, til aa gjemme sig, til aa krype under.

– Slaa flaska i vasken! skriker Ramstad, [104] veit du ikke at jeg er avholdsmand, veit du ikke at jeg ikke drikker? – Jo! hvisker Mikal, han vaager sig frem, han griper flasken, han gaar mot døren til kjøkkenet. – Vent! sier Ramstad, han har satt sig paa sengekanten, han tørrer svetten av panden: Vent, gutten min! Han er ikke sint lenger, han er næsten mild i maalet: – Sætt flasken i skapet du, Mikal! sier han. Vi kan jo faa bruk for den om vi skulde bli sjuke! – Ja, sier Mikal, han er saa underlig lys i stemmen: Jeg sætter flasken *her* jeg, papa! Og Ramstad sitter der og gnir sine hænder, rømmer sig, retter paa sløifen, gaar mot vinduet, ser ut, snur sig: Skal du ikke gaa paa møte i kveld? sier han. – Jeg har ingen gitar, sier Mikal. – Kan du ikke laane? Kan du ikke laane en av jentene underan? – Jo, hvisker Mikal. Faar jeg lov? – Værsaagod! sier Ramstad. Jeg skal forresten løse ut gitaren din til uken! Men pynt dig naa pent! Har du rent lommetørklæ? – Ja, sier Mikal. Og han gjør sig ferdig, han aapner døren: Godnatt! sier han. Godnatt! sier faren. – Godkveld! sier det uti gangen, det er Obersten som staar der, Obersten i fuld puds med floss og hansker og hvit vest og klokkekjede og spaserstokk, Obersten streng og høi og ædru. – Er din far

hjemme? spør han. – Ja! sier [105] Mikal. – Værsaagod! sier faren. Og Obersten trær høitidelig over dørstokken. Der findes ikke smil i hans ansigt. Han er en streng profet, han er rede til aa præke sandhetens evangelium.

– – – Da Spaniolen kommer hjem, sitter to mennesker ved bordet. Ramstad og Obersten. Foran dem staar flasker og glas. Og Obersten og Ramstad er gode venner. Gode fulde venner. – Skaal! sier de. Lægg dig, gutten min! sier Ramstad. Fadervor i Jesu navn, kjørr! sier Obersten.

Og Mikal klær stilt av sig. Lægger sig. Kryper under teppet. Men han graater saa stille, saa stille. Det er ingen som hører ham.

– – – Det venskapet som blev stiftet ved konjakflasken, varte mange dager. De to venner var saa fast knyttet sammen, de forlot ikke hverandre uten høist nødvendig. – Naa har jeg ikke mer penger! sa Ramstad. Det svinet gav saa lite for gitaren! – Penger! sa Obersten. Har jeg ikke klokke og floss og lorgnet og klær? – Mikal! sa Ramstad. – Ja! svarte Mikal. – Se her, sa Obersten, han drog av sig dressen, han trakk paa sig en av Ramstads korte, vide bukser. – Naa maa du ta saa mye du kan faa! sa Ramstad. Og naa kan du trygt kjøpe brændevin og øl for altsammen!

[106] Kjørr! sa Obersten. For altsammen! Jeg har et helt nytt oplag av «Drikkens last og elendighet» i forgaarden. Det blir penger til mye godt det, gut! Kjørr! – Kjørr! sa Ramstad ogsaa. Jeg skal hjelpe dig aa sælge! –

IX.

Ærsj! sier Matilde, hun sitter i underbuksene paa sengekanten og gjesper, hun slaass med sine fillete strømper. Irsj, denna filleklokka som gaar saa fort, ursj, dissa ekle strømpene som er saa vriene aa faa paa sig! Hun drar i dem, hun vrir. Men se der gaar stortoa ut gjennom høle i hælen, se der har hu dratt den andre strømpa vrang paa sig. Irsj! – Forresten saa gjør det jo ingenting om strømpa er vrang, hu er like fillete paa begge sider! Aa jeg er saa trøtt! Den som kunde faa lægge sig ned ved siden av 'a mama og 'a Synnøve og sova i fem minutter!

Matilde gjesper, hun lukker øinene, hun blir sittende med en haand paa hvert kne, hun bøier hodet, hun blunder, hun har det godt. En stund. En bitte liten stund.

– Naada, doventøsa! Ser du ikke klokka! – Et spænd bak, Matilde farer fremover gulvet, reiser sig, er ikke riktig klar. Men hun [108] vaakner helt, moren ligger jo der og snakker til hende, hun har aapnet det ene øiet, hun ser sint paa datteren: Klæ paa dig! sier moren. Du kan la bli aa flye ute om nættene! – Og moren gjesper langt, hun snur sig mot veggen, hun snorker.

Og Matilde klær sig. Hun slenger paa sig sin korte, tynde kjole, hun kipper skoene paa benene, hun er ferdig.

Hun sluker en brødkive som ligger paasmurt siden igaarkveld, hun drikker nogen svelger av tuten paa den kolde kaffekjelen ute paa komfyren, hun griper den store brune avis-væsken som ligger slengt bak kjøkkendøren, hun gaar. Ærsj! sier hun. Møkkamama! Aa, den som hadde det saa godt som han Jonny!

– Men da Matilde staar ute i gaarden, da den kjølige morgenluften slaar hende i møte, da blir hun straks i bedre humør. Hun ser op mot forgaardens og bakgaardens vinduer. Ærsj, at folk kan ligge og dra sig slik! sier hun. Og naa som klokka straks er fem! Dovenpakk! Men naa maa jeg forte mig ned i ekspeditionen!

Men da Matilde skal gaa ut av porten, faar hun øie paa et menneske som ligger indved veggen og sover. En mand. Han ligger paa ryggen, han skræver med strake ben. Støvlene [109] hans er hvite av mold, de er fulde av sprekker. Buksen hans er altfor kort, den rækker ham bare midt ned paa leggen, han har ikke strømper, leggene er bare. Vesten hans er aapen, den skidne skjorten er aapen, brystet er nakent. Han har en væske under den ene armen, en hatt fra søpelkassen har trillet etpar meter fra hans hode. Ærsj! sier Matilde, hun legger hatten over hans ansigt. Ærsj, at den kjække Obersten vil legge sig til slik! Tenk, ikke strømper engang! Hun trekker sine egne bedre opover de smale leggene, hun binder de hyssingene hun bruker til strømpebaand, fastere sammen. Hun kjender sig fin og rik over sine fillete strømper. Og hun gaar ut porten, hun staar ute paa gaten. Ærsj, sier hun. Den vemmelige sola som alt er oppe!

Ja, solen er oppe, den har saa vidt rukket aa hæve sig op over taket paa det vesle trehuset ved hovedgaten der borte, den skinner frisk og ny, den gjør gatene gyldne, det blinker i kasernenes vinduer. Ja om det saa er Ulvehiets fasade mot gaten, saa blir den badet i glødende morgensol. Men det er ingen som ser gaten nu, ingen som ser hvor skjøn den er, der den ligger og baker sig og dovner sig før

dagens ferdsel begynner, ingen som ser hvordan rutene blinker og gløder mot hverandre. Jo, et [110] eneste menneske ser det, en tretten aars jente i stutt fillete kjole, en tretten aars blek jente med en tom avisvæske under armen. Ærsj! sier hun. Denna ekle sola! Nei naa maa jeg forte mig!

— — —

— En mager trettenaars tøsunge staar paa platformen paa den første tidlige morgentrikken som suser mot westend. Den brune væsken er ikke tom lenger, den svulmer av indhold, tøyiet er nær paa aa revne, remmene omkring er spændt i de ytterste huller. Ta til dig væska! sier konduktøren, han er ikke mere end et menneske, han er morgengretten. Men Matilde hører ikke godt, hun klemmer sig bak alle de skraatobaks-røkende arbeiderne som staar der i sine blanke, svarte klær paa vei til verkstedet. Ta til dig væska! sier konduktøren. Nei, se paa alle de pene villaene! sier Matilde til sig selv. Den derre med det store taarnet og glasverandaen paa, vil jeg kjøpe naar jeg blir stor. *Da* kan dom komma, da, baade Spaniolen og han Jonny og den jaala dom flaug med. Puh, da skal jeg være fin dame og klappe mig bak og ikke *hilse* paa dom en gang!

Men trikken stanser, skinnene rækker ikke lenger, arbeiderne strømmer ut, Matilde og konduktøren staar alene igjen paa vognen. — [111] Kan du *naa* ta til dig væska! sier konduktøren. — Ja! sier Matilde, nu hører hun, nu smiler hun, ja nu neier hun ogsaa: Hjælp mig aa faa 'a op paa ryggen da! sier hun. Hu er saa tung! — Nei! sier konduktøren. — Jeg pleier aa ha reima om den venstre aksla! sier Matilde. — Saa, bøi dig da! sier konduktøren. — Takk! sier Matilde, hun smiler, men nu orker hun ikke neie. — Adjø! sier hun. — Morn! sier konduktøren. Nei se paa den tōsa! Jagu greier hu ikke den tunge væska! Og da Matilde snur sig borti gaten, nikker han til hende og er nære paa aa smile.

Jovisst er væsken tung, men er det no videre synd paa Matilde for det? Der gaar hun jo alt ind i en port, der slenger hun jo alt fra sig en avis ved en dør. Fire, fem aviser slenger hun fra sig i *den* villaen, fire fem aviser i den tvers over gaten. Det minker ikke fort, men det minker da. Hun har ikke gaatt saa svært mange hundre trappetrinnene, før væsken er betydelig slankere, hun har ikke svinget om saa *svært* mange hjørnene, før væsken er lettere. Se naa kan hun jo næsten gaa rett! — Naa har jeg bare *den* gata og *den* gata og *den* gata igjen, tenker Matilde. Naa vil jeg skynte mig saa jeg rækker aa komma hjem og faa mig en beta mat før

jeg gaar paa [112] skolen! Men i kveld vil jeg ikke gaa paa løkka og høre paa frelserarmeen til langt paa natta, ikveld vil jeg legge mig tidlig!

Matilde har hastverk, hendes smale legger tar lange, seige skridt bortefter fortaugene, de tar to og to trin i trappene. Avisene i hendes væske spredes til alle kanter, paa begge sider av gatene slenges de foran hver dør og ligger som store hvite flekker efter hende. Og de blir liggende lenge. Trappene er stille efter hende naar hun gaar ut av gatedørene, ikke en lyd aa høre, alt sover, alle sover. Det er ikke her som paa den andre kanten av byen, at avisene blir grepet av graadige hænder saa snart de slippes ut av bladbudets væske.

Jo, ett sted er det nogen som vaaker, ett sted er det altid en dør som aapner sig med det samme Matilde sætter foten paa det nederste trappetrinnet.

Det er i første etage, det er i en villa inde i en have, en villa med spisst jernstakitt foran. Matilde var rædd den villaen første gangen hun gik bladturen sin; den saa saa fin ut, den saa fin nok ut til aa ha ei bikje til aa passe paa sig, ja Gud veit om det ikke laa en bulldog og vogtet opgangen! Men nei, villaen var død, ikke no stygt aa se, ikke et menneske, [113] ikke saa mye som ei katte. Hu behøvde ikke staa utenfor og skjelve og være rædd.

Men morgenen efter er det en dør i første etage som knepper op, da hun er paa veien til anden, og avisen er borte da hun gaar ned. Morgenen efter strekkes en haand ut av døren, en hvit smal haand. Takk! sier det indenfor ruten, og Matilde neier utenfor. Hun vet ikke hvem hun neier til, men hun neier dypt, haanden ser fin ut, det er ikke en arbeidsneve. Dag efter dag gaper haanden mot hende, den strekker sig lenger og lenger at hver gang, den faar mindre og mindre hastverk med aa dra sig ind. Og en dag ser hun et ansigt, et gutteansigt, nei et herreansigt, for han der indenfor er da sikkert femten-seksten aar. Stakkars, saa pen han er, saa blek han er. Værsgod! sier hun og neier. Takk! hvisker han. Og han lukker døren. Men hun kjender øinene hans bak ruten da hun gaar oover trappen.

– Siden staar han der og venter hver morgen. Han forsover sig aldrig, enda saa forvaaket han ser ut, nei, hans dør aapner sig mere og mere, han viser sig helt for hende. Men han skulde skamme sig, han er jo ikke ordentlig klædt, han er barbent, han har et slags randete bukser og trøie. Værsgod! neier [114] Matilde. Takk! hvisker han. Værsgod! Og Matilde neier paa nytt. Nei, saa snil han er! Tenk

saa stort et eple!

– Det er en morgen som alle de andre. Matilde stinter avsted med sin tunge væske, trapper op, trapper ned, ind porter, ut porter. Er han vaaken idag, tru? Kanske han har no godt aa by paa idag ogsaa! Aa nei, hun faar vel ikke no idag. Hun fik jo en hel rul sjokolade igaar, han holder vel op nogen dager naa!

– Jo, han staar der. Men nei, han *har* ingenting, haanden hans er tom. Værsgod! neier Matilde. Takk! hvisker han. Og hun gaar videre opover trappene.

Men han staar der naar hun kommer ned igjen. Blek er han bestandig, men blekere er han naa. Han er jo rent blaa i læpene. Han sier ingenting, han bare rækker ut den ene haanden. Og det er no i øinene hans som gjør at Matilde maa liste sig bort til ham. Og nu hvisker *hun* ogsaa: Hvad er det? hvisker hun. – Kom! hvisker han, han tar haanden hendes. – Er du gælen? hvisker Matilde, hun tar til aa skjelve, hun vil bruke sine krefter og holde igjen, men det er saa mye rart og fint i den gangen, saa mye vakkert aa se paa. – Hyss! hvisker han. Og de to hændene skjelver i [115] hverandre, og døren kneppes sagte igjen efter dem.

Gangen er lang, gangen er mørk, men de famler sig gjennom den. En dør staar paa gløtt et sted, han aapner den, han lukker den bak dem, de staar i et lite værelse. Matilde staar ved døren med sin brune væske over akslen, hun ser sig om, nei saa pent det er her, saa pent bord, saa pen seng, saa pen stol, saa pene billeder! Men hvad gaar det av gutten? Han slapp hende med det samme de kom indenfor døren, han staar der midt paa gulvet og ser sig urolig om, han hopper for hver en lyd, han gaar bort til vinduet og stirrer ut, han tørrer svetten av panden. Matilde staar og ser sig om, *han* staar og ser sig om, de ser ikke paa hverandre. Har han sjokolade? tenker Matilde. Har han epler? Men offer kunde han ikke gi mig det ute i gangdøra? Nei slik en raring!

Han retter sig, han væter læpene med tungen, han puster tungt. Saa gaar han mot hende, han griper hende omkring armen med begge hændene, han hvisker noget, hun skjønner det ikke, aa jo, hun skjønner det godt. – Slepp! hvisker hun. Er du gælen, gut! – Han ser hende ind i øinene et eneste øieblik, han slipper taket om hendes arm, han sjangler mot vinduet. Han kommer ikke igjen! tenker Matilde, [116] jeg vil gaa! Og hun tar i døren, hun vil smyge sig ut. Men da kommer han, han finder frem noget paa bordet, han stikker det i hendes haand. Værsgod! hvisker han. Jeg vilde bare vise dig aassen jeg hadde det. Adjø! – Og

han gaar foran hende gjennom gangen, han aapner døren for hende, han lukker fort igjen.

Og Matilde staar utenfor døren med bladvæsken om sin skulder og med en tokrone i sin ene haand.

Hun ser mot døren. Gardinene er tette. Det er ingen aa se. Hun kan gaa. Hun kan fortsætte paa bladturen. Hun gaar.

– Men hvad er det som feiler den kvikke, flittige bladtøsa idag? Hun pleier da aa gli saa fort gjennom gatene, hun pleier da aa rende saa kjapt opover trappene. Det kan ikke være hende, dette. Hun har faatt saa god tid, hun drar sig siksak over gatene, hun styrer mot hver port, men hun gaar ikke ind. Hun bare ser sig om. Og gaar videre. Mot næste port. Og gaar videre. Hendes væske er stadig like tung.

Og tilslutt maa hun slenge den av sig paa en butikktrapp. Og hun dætter selv ned ved siden. Og hun gjemmer sitt ansigt. Matilde graater.

– – –

[117] – Matilde er kommet rent ut av rute idag, hun har gaatt gjennom mange fremmede gater som hun aldrig har set før, hun har kjendt sig rent paa vildspor, men hendes instinkt har berget hende, det har vist hende rette veien, det har ført hende mot øst. Men da hun er næsten helt fremme ved Ulvehiet, da stanser hun. Væsken er jo endnu vond og tung, remmen gnager fremdeles i akslen. Nei, naa skal det vel bli klager i morra! Og alle avisene. Nei, naa faar hun bruke vett og ta sig sammen.

Og Matilde gaar ind i den første porten hun ser, hun følger alle opgangene fra første til fjerde etage, og to-tre nummer slenges foran hver dør. Væsken tømmes. – Hvad skal dette bety? sier en kjerring, hun staar der i nattrøien og holder den fremmede avisen i haanden. – Det er prøvenummer! sier Matilde. Det koster ingenting! Adjø! – – – Matilde er hjemme. Moren sitter med Synnøve paa fanget og gir hende sørpe. Ja, for mor til Matilde maatte slutte paa dampkjøkkenet, det var for mye slit for hende der, nu har hun plass paa bryggeriet og trenger ikke være ute saa tidlig om formiddagen. – Saa lenge du blei idag! sier hun. Fik du avisene saa seint? – Ja! sier Matilde. Aa er bøkene mine hen? – Salmeboka og regneboka og læseboka ligger i bordskuffen! [118] sier moren. Jeg maatte gjømme dom, for hu Synnøve fik tak i dom! Skal du ikke ha mat? – Jeg faar spise

naar jeg kommer hjem! sier Matilde. Se her har du to kroner som jeg fik av ei fin frue!

– Nei, saa snil hu var! sier moren. Lægg den paa børsa hendes Synnøve! Aa nei, du kan forresten la 'n ligge der paa bordet. Jeg kom til aa tenke paa at jeg har visst ikke penger til kaffe!

– Og Matilde griper sine bøker, Matilde flyer paa skolen, Matilde kommer forsent og faar skjend. Du skal sitte igjen en time! sier læreren. Reis dere naa, barn! Vi skal synge! Staa op du ogsaa, Matilde! Du har ingenting aa tute for!

To kroner! tenker Matilde, der hun staar og synger. To kroner for ingenting! – Han skal forresten faa igjen pengene naar jeg faar maanedslønna. Blaas! Han har bedre raad paa to kroner han end jeg! – Samlet i hans navn vi er, er han midt blandt os tilstede. Irsj, denna vemmelige, lange salma!

X.

Det har været godt og stilt og rolig en stund i Ulvehiet. Jovisst har det været smaatrefninger fra vindu til vindu, og fra kjøkken til kjøkken, og fra trapp til trapp, og fra dør til dør. Og tallerkener i knas, og slag i bord, er *det* no aa snakke om. Nei. En maa jo leve. Men no skikkelig storleven med en krigsglad kjerring i hvert et vindu i begge de vældige murveggene som ligger mot hverandre som to slagskib med hundre kanonporter – har det været en slik oplevelse aa trøste sig med, paa lenge? Nei. De hilser paa hverandre, kjerringene, naar de møtes i porten, ja forgaardens koner nedlater sig endog til aa gaa forbi bakgaardens unger uten aa bruke kjeft. Alle i Ulvehiet er blitt spakere naa, de er næsten skamfulde, de glemmer rent aa skryte.

Det var jo ingen sak før. Da bodde det en mand som hette Obersten i forgaarden, en mand med lorgnet, med floss. Da bodde det [120] en mand med rund mave i bakgaarden, en mand som røkte sigar, som hadde piano. Var det non sak aa slaass, da? – Naar Obersten stod høi og strak ved *sin* opgang, naar Ramstad stod og skrævet i bakgaardens port, var det non sak aa være kar da? Kjør paa, Oberst! laat det fra vinduene i forgaarden. Gi dig ikke, Ramstad! skrek det fra hvert vindu i bakgaarden. La dem faa det, de hovne svina i forgaarden! Og de *lot* hverandre faa, de to. De tømte sig hver gang de møttes. Det var morosamt

aa leva.

Men naa? Obersten har ikke floss. Ramstad har ikke piano. De tretter ikke lenger. De staar ikke og fegter med en hel hær av kjerringer og unger bak sig. De er blitt venner. Venner paa liv og død og evighet. Især om kveldene. Om morgenen er de gjerne litt sinte paa hverandre. Obersten brummer, naar han arbeider sig op av sengen: Kjørr! sier han. Nei naa skal han være ferdig! Og han stabber paa stive, morgengretne ben hen mot bakgaarden, han tramper tungt i hvert trappetrin, han banker haardt paa en dør, han venter ikke paa svar, han gaar like ind, og mange strenge ord ligger til rette paa hans tunge. Men Ramstad sitter og gjesper paa sengekanten, hans øine stirrer ikke i takt, det staar et [121] par Oberster foran ham. Kjørr! sier Obersten. – Morn! sier Ramstad. Er du alt oppe? Sætt dig naa, og find fram et par glas! Og ta fram den flaska bak kommoden! Jeg satte 'a der, saa gutten ikke skulde se 'a, da jeg kom hjem igaarkveld. Du ser saa sint ut, var det no du vilde si? – Nei! sier Obersten. Skaal! – Og Obersten glemmer alle sine strenge ord, der findes ikke skrukker i hans ansigt. – Det gjorde godt! sier han. Faa naa paa dig klærne, saa gaar vi ut og virker til ei flaske til! Vi har ennaa et par hundre igjen av «Drikken og lasta og elendigheta».

— — —

– Det sitter en gut i en stue i bakgaarden. En spæd, tander gut med krøllete haar, en gut med svarte øine. Men han er ikke saa brun i ansigtet, lenger. Han er næsten blek. Og han tegner ikke. Han spiller ikke. Han sitter helst og sturer. Eller stirrer ut i gaarden, paa alle ungene som leker. Stikker hodet mellem alle vindusblomstene. Mellem alle de visne vindusblomstene. Ja, for de er tørre og døde alle blomstene nu. Det er ingen som gidder aa vande dem.

Nei, han sitter ikke stille hele dagen. Naar han kommer hjem fra skolen, naar han har lagt bøkerne pent fra sig i *sin* kommodeskuffe, [122] da ser han sig om i stuen og funderer paa hvor han først skal ta fatt. Skal han begynde med senga hans papa? Alle klærne ligger kastet om hverandre, putene er krøllete, lakener og tepper ligger sparket ned til fotenden. Skal han begynde med bordet? Der staar det tømte glas og tomme flasker, der ligger det aske av piper og sigaretter. Skal han begynde med gulvet? Der ligger det korker og kapsler og fyrstikker og dammer av øl.

Spaniolen ser sig om. Raadløs. Opgitt. – Saa gir han sig ikast med sengen. –

Det hender at det banker paa Spaniolens dør. Den blir ikke aapnet. Det hender at det ropes op mot hans vindu av en av guttene ute i gaarden. Det kommer ikke svar. Spaniolen maa være sjuk! sier Jonny. Han er aldrig aa se! Spaniolen er saa liddelig hoven! sier Matilde. Hvad er det han blærer sig for? Han er jo ikke finere han end nogen av vors! – – – Naar klokken gaar til syv om kvelden, staar Spaniolen vasket og pyntet i sine peneste klær. Han stikker ansigtet mellem blomstene og ser ned i gaarden. Det er ikke mange ungene ute, han Jonny er ikke aa se, ikke Matilde heller. Og Spaniolen laaser døren og skynder sig ned trappene og flyer over gaarden [123] og ut paa gaten. Gudskjelov, det var ingen som snakka til han! –

Men det er ikke altid han er like heldig. En kveld staar det nogen utenfor porten og vogter paa ham, en gut, Jonny. – Kveld! sier han. Jasaa, du skal til byen? Du har pynta dig, ser jeg! Spaniolen skvatt litt da han saa kjendte, men han har ikke tid til aa staa her, han gaar bortover gaten, han prøver aa komme sig unda: Jeg maa skynde mig! sier han. – Jeg skal følge dig! sier Jonny, jeg veit aa du skal hen, du skal i armeen, det er stor barsedemonstration der, jeg har læst det i bladet! – Ja! sier Spaniolen, men det byner snart, jeg maa flye, adjø da, Jonny! – Kom saa kappflyer vi! sier Jonny, og han løfter hæljernene mot himlen og ser sig tilbake. Kommer du ikke? – Jo, sier Spaniolen, men jeg orker ikke aa flye saa fort! – Vi kan jo *gaa*, sier Jonny. Jeg har god tid. Hu mama er ikke hjemme ikveld, hu er hos mormonera, jeg kan gjøre som jeg vil! – Du har det godt! sier Spaniolen.

De staar utenfor Templet. De er visst sent ute, for ved billetluken staar det kø, og de to røde kontrollørene ved indgangen bruker begge hændene for aa ta imot billettene.

– Skal du ikke kjøpe billet? spør Jonny. – Jeg gaar fritt! svarer Spaniolen. Jeg skal [124] spille! – Men du har ikke gitaren med dig! sier Jonny. – Jeg la gitaren igjen der inde igaar! sier Spaniolen. Han var saa tung aa bæra paa! Vil du ikke bli med ind? – Nei, jeg faar ikke lov av 'a mama, sier Jonny. Hu vil ikke at jeg skal høre paa andre end mormonera!

Adjø! sier Spaniolen, og han hilser blidt paa kontrollørene ved døren, og han klemmer sig ind. – Kveld! sier Jonny, og han staar litt og ser sig om. Saa gaar

han tilbake samme veien han kom. Og Spaniolen staar inde i gangen og gjør sig enda smalere end han er. Naa har han vel gaatt! tenker han. Og han trenger sig ut igjen forbi kontrollørene: Undskyld, jeg maa nok ut et erend! og han staar utenfor den store bygningen og ser sig omkring. Nei, han Jonny er borte! Spaniolen kan gaa videre.

– Og han gaar videre. Tett indtil murveggene gaar han. Og han stanser ikke før nedved torvet, han stanser ikke før han staar utenfor et stort hus med bred indgang. «Rosesalen» café og restaurant, staar det paa vinduene. Og Spaniolen gaar bakveien ind til «Rosesalen». Det er i *det* Templet Spaniolen holder til naa om kveldene, det er for aa komme *dit* han maa skynde sig og pynte sig. Og han er ventet. Av et fuldt hus, av fulde bord, av fulde mennesker. Og Spaniolen [125] gaar bort til en av baasene og hilser paa to glade karer som sitter der, paa Ramstad, paa Obersten. Du er saa seint ute! griner Ramstad, han maa tømme et glas for aa trøste sig. – Kjekkk gut! sier Obersten. Naa faar du væra flink i kveld! – Ja, nikker Spaniolen. Og han gaar op paa tribunen, han løfter pianolaaket, han slaar an en tone. Og alle de fulde menneskene tysser paa hverandre. Hold kjeft! sier de. Se paa den pene krøttoppen! Dægen skjæra mig, naa skal du faa høre paa nydelig musik!

Og Spaniolen sitter og fingrer med sine tangenter. Han ser sig ikke omkring. Aa nei, hvad skulde han forresten se paa? Er det glade engleansigter her? Er det piker i hvite kjoler? Bare kvelden vilde gaa fort! Undres paa om hu Gunhilde er paa møte i kveld! Nei, saa vakker hu var sist jeg saa 'a! – Kom med hurravalsen! roper en rallar nede i salen. Hurravalsen! roper alle. Spaniolen ser paa sin far, og faren nikker. Og Spaniolen sætter sig bedre til rette paa stolen, hurravalsen velter ut over salen i en bred flom. Og det brøler fra bordene, folk reiser sig, glas knuses. – Kom hit! smiler Ramstad, han er kry, han er fuld. – Se her, gutten min, her har du en dram. Takk, jeg taaler ikke! sier Spaniolen, han tørrer [126] svetten av panden. – Hædre din fader og din moder, værsgod, ta drammen! sier Obersten. Og Spaniolen tør ikke andet, han nipper til glasset. – Helt ut! Ikkeno tøis frabedes! repeterer Ramstad fra en av sine revyroller. Og Spaniolen er fortumlet av alle menneskene, av summingen, av røken. Han tømmer. Han hoster. Han sier takk. Han sætter sig atter paa den høie, runde pianostolen, og de magre, hvite fingrene tumler bortetter tangentene. Valsen, polkaer, rheinlændere buldrer gjennom tobaksrøken. Bravo! roper det. Men den

vesle gutten hører ikke; han er optat med aa lete frem notene til det næste nummeret. Men i baasen like ved tribunen reiser en mand sig, han takker for bifaldet. Han bukker pent, han er vant til aa takke for applaus. – Men det er da ikke *dig* dom klapper for! sier Obersten. – Det er for min søn! sier Ramstad, hans tunge ligger tykk og dobbelt mellom hans læper: Skal vi ikke tømme et glas for han?

– Skaal! sier Obersten. Men det er forresten stor synd at du lar han sitte her og ødelægges! Du skulde ha juling!

Kom an! sier Ramstad. – Skal vi gaa utenfor og slaass? – Vi faar drikke tur glassene først! sier Obersten. Skaal! – Skaal! svarer Ramstad. Jeg tenker vi tar ei flaske til! Han [127] svarer ingenting, Obersten. Han bare nikker. Og flasken kommer. – For Ramstad har kredit. Mikal har jo gage til gode for næsten otte dager.

– – –

– Mikal skynder sig hjemover, alene. Utenfor et stort hus blir han staaende og se op mot de brede buevinduene. Mørkt! Og ikke et menneske aa se ved indgangen, ikke saa mye som en rød lue, ikke en kyse. Og piker i hvite kjoler? Aa nei, det var ikke aa vente heller. Klokka er jo saa mange. Men det *kan* jo hende at han tar hende igjen i en av gatene, hvis han flyer fort. Flyer? Hvad skal han flye for? Er det ikke best at hu ikke ser han, slik som han har det naa? Nei, han har ingenting aa flye etter. Han vil gaa. Men han kan jo gaa noksaa fort. Saa kanskje han likevel kan faa se snøggen av hende, før hun stikker ind bak det brune stakittet.

Og Spaniolen «gaar» gjennom gatene, han «gaar» slik at han maa stanse og dra pusten stundomtil, han «gaar» slik at han er dyende svett naar han staar ved det vesle huset med det brune stakittet utenfor. Jasaa, det er mørkt *her* ogsaa, mørkt og stille. Alle har lagt sig. Kanske hu ikke har *vært* paa møte engang! – Spaniolen «gaar» videre. Han har faatt saa god tid. Han stanser for andet hvert skridt. [128] Hastverk? Er det nogen som har hastverk? Jeg vil sette mig litt paa den butiktrappa der borte! tenker Spaniolen. Jeg vil sitte der og hvile mig litt! Jeg vil sitte der og blunde litt, for jeg er saa trøtt. Og saa kanskje han har sovna naar jeg kommer. For han er saa sint og saa fæl til aa bruke sig og fike, han papa naa, om kveldene. –

Den som hadde det saa godt som han Jonny! Den som hadde *bare* mor og ingen far! Uff, nei det er kalt aa sitte her, det er best aa komme sig hjem. – Han papa? Er ikke han papa snil rett som det er, kanskje? Var det ikke han som kjøpte pianoet og gitaren? Var det ikke *han* som lærte mig notene? Kunde *han* no for at han maatte la alle tingene gaa fra sig? – Naa kommer jeg, papa! Jeg skal ikke svare det døit om du bruker dig! Jeg skal ikke graate engang, om du gir mig en fik. Men kanskje du har sovna og har sparka av dig og ligger naken! Jeg skal forte mig hjem og breie paa dig! –

XI.

Det blaaste, det regnet, det var en dag ut paa høsten, en kald, sur, tussmørk eftermiddag. Alle Ulvehiets vinduer var lukket, alle Ulvehiets unger holdt sig inde, i trapper, i ganger, i stuer og kjøkkener og kammers. De spilte kort paa trappetrinnene, de lekte gjemsel i kjælderne, de fortalte skrøner og spøkelseshistorier der de hadde samlet sig i gangene. Det fandtes ikke liv aa se ute paa gaarden. Jo, ute i porten stod en jente og butret og smaaskalv og gjemte hændene indpaa brystet, en jente i fillete kort kjole, en barhodet jente med rødt, klisset haar. Ærsj! sa Matilde. Jeg trur jeg er blaut paa beina! Irsj, denna ekle kjolen som blir gjennomvaat med én gang! Serken har klabba sig ind til ryggen paa mig! Ursj, naa skjønner hu mama at jeg har flyi fra 'a Synnøve, og saa blir det vel leven igjen!

Men gik Matilde op, fordi om det blaaste [130] tvers igjennem hende, var hun rædd nogen vanddraaper? Nei, Matilde stod der. Speidet bortover gatene. Det *kunde* jo hende at det blei no rart aa se paa. Og det var saa godt aa være kvitt den sutringa hendes Synnøve ei lita stønn!

– Goddag!

Matilde snur sig, jøssunavn, hvem er det som snakker, aa jasaa er det *hende*, naa! Matilde svarer ikke straks, hun ser paa den piken som staar foran sig, ser hende over fra øverst til nederst. Tenk paraply, tenk regnhatt, tenk gummikaape, tenk kalosjer! – Jaala! Reint som ei voksen dame! Pen? Jo ansigtet er ikke saa verst, men haaret, er det ikke rødt, akkurat som hendes eget. Krøller? Kunde ikke hvemsomhelst faa krøller, hvis en bare hadde tid til aa tukle med det om

kvelden? Det eneste som er pent paa hende, er beina, men er det non sak aa ha pene bein naar en har saa nydelige støvler, naar en har saa fine strømper. Matilde trekker i sine egne hoser som henger i folder nedover leggene. Goddag! svarer hun; og hun flytter sig til side: Skal du ind her? spør hun.

Piken søker ly for regnet, hun gaar ind i portrummet, hun slaar paraplyen ned: Vet du om det bor en gut her i gaarden som heter [131] Mikal? spør hun. – Matilde er nysgjerrig, hendes øine er vaakne og store: Spaniolen? sier hun. Er det Spaniolen du mener, er det en vakker gut med krøllete haar? – Mikal Ramstad, sier piken. – Aal reit, det er Spaniolen! sier Matilde. Han bor i bakgaarden! Kom, skal jeg følge dig! – Og hun gaar foran over gaardsplassen mot bakgaarden. Og piken med paraplyen tripper forsiktig efter mellem vandpyttene.

Matilde banker paa døren. Det svarer ikke. Hun banker igjen, hun tar i dørhanken, døren er stengt, hun faar ikke svar. Han er visst ikke hjemme! sier Matilde, og hun legger munden ind til nøkkehullet: Mikal! sier hun. Det er ei jente som vil snakke med dig! Det er den fine jenta borti gata! – Jeg heter Gunhilde! sier piken. – Det er hu Gunhilde! sier Matilde. Det er hende som du og 'n Jonny pleide aa følge hjem fra armén om nættene! – Nei, jeg maa gaa! sier piken. – Blaas paa dig da! sier Matilde, og hun gir døren et iltert dunk. – Jeg veit du er hjemme, far, for jeg hørte du hosta!

– De staar ute i gaarden, piken har slaatt paraplyen op, hun er ferdig til aa gaa. Men Matilde er ikke ferdig paa langt nær, hun maa da kunne faa *litt* utbytte av dette besøket. – [132] – Vil du ikke snakke med 'n Jonny? sier hun. – Nei, sier piken, hun drar paa det, nei, det var Mikal. Jeg har et bud til ham. – Det kan hende han Mikal er oppe hos 'n Jonny! lyver Matilde. Han pleier aa holde sig der! *Her* er opgangen!

– Ja, ialfald kan *han* gi Mikal besked! sier piken. – Visst kan 'n saa! sier Matilde. Her er døra, nei du behøver ikke banke paa, se her skal jeg lokke op for dig!

Og Matilde aapner døren paa vidt gap og skyver piken ind. Og hun ler. Høit. Ja for dette er leven! Jonny ligger paa fire med en vassbøtte ved siden av sig. Han skrubber gulvet. Hører ikke. Matilde maa rope paa ham. Jonny! skriker hun. Og Jonny skvetter til, Jonny snur sig, Jonny reiser sig. Han slipper skurekosten ned i bøtten, han river av sig striforklædet og slenger det paa sengen, han er rød, han

er fuld av skam, han prøver aa smile: Nei, men kommer det folk hit som det er saa fælt! sier han. Det er jebursdagen hendes mama i dag, og saa tenkte jeg – ja, jeg pleier jo aldrig aa skure, jeg, jeg *kan* jo ikke heller. Du faar sætta dig, ja, jeg mener værsgod og sit! sier Jonny.

Nei, jeg maa nok gaa med én gang! – Hun staar ved døren, piken, hun staar ikke [133] indtil noget, det er likesom hun tar sig ivare, hun er vel rædd for klærne sine. – Du kan faa laane en av stolene vore! sier Matilde, dom er mye finere! – Hu Synnøve skriker! sier Jonny. Hører du ikke? – Joda, joda! sier Matilde, naa flyer jeg! Hun neier, hun neier dypt til dem begge: Adjø! sier hun. Naa kan du laase døra, Jonny! – La døra staa og kom dig ind i di eia stue! sier Jonny. Og Matilde neier dypere end før: God fornøielse! kniser hun. Saa slaar hun døren i efter sig og blir staaende utenfor og kikke gjennom nøklehullet.

Jonny huker sig ned bak sengen og slenger trøien paa sig; han knapper den igjen, han blir litt tryggere: Du maa da ikke *staa*! sier han, se her er stol! Det er saa trangt her, vi har ikke plass til ordentlige møbler, men dette var det eneste værelset vi kunde faa! – Kjære, det er da stort nok! smiler piken, ja, hun viser hvite, pene tænder, hun sætter sig. Jeg synes det er pent her, jeg, sier hun, det er meget høiere under taket her, end det er hos oss! – Og Jonny ser op, det er ikke fritt for at han vokser: Jasaa er det saa lavt hos dere! sier han. Det maa være leit! Jo da, det er fælt høit under taket her! Jeg trur ikke det er braatt saa høit i nogen av de andre gaardene! Piken [134] ser sig om, paa kommoden, paa bordet, paa sengen, paa det halvskurte gulvet. Hun flytter sig litt paa stolen, hun tør likesom ikke sitte helt indpaa: Jeg trodde jeg skulde treffe Mikal her! sier hun. Den piken som fulgte mig, sa at han pleide aa være her!

– Mikal? – Jonny rydder bortved bordet. Nei, han er ikke her! sier han. Ikke i eften – i eftermiddag. Nei, han pleier ikke være her, heller. Han har ikke vært aa se paa lenge.

– Kapteinen bad mig spørre hvorfor han ikke kommer paa møte, sier piken. Kan dere ikke komme begge to en kveld?

– Joda! sier Jonny. Jeg skal si fra! Kanske vi kommer i morra!

– Ja, gjør det! sier piken. Og hun reiser sig: Adjø da, sier hun. Jeg maa nok gaa, jeg. Papa kommer snart!

– Adjø! sier Jonny. Nei, jeg skal da følge dig ned, kan du skjønne! Det er saa

mange vanskelige trapper her, at!

Men da ler hun, den pene Gunhilde-piken ved døren, ja hvem skulde tru at hun kunde le slik? – Nei, *du* maa da skure fra dig gulvet! ler hun. Du er jo ikke halvveis endnu! Adjø! neier hun. Hils Mikal!

Adjø! sier Jonny, han er sint, han griper den vaate skurefillen fra bøtten og klasker den [135] bortover gulvet. Du blei vel ikke vaat paa de pene støvla dine? sier han.

Gunhilde samler skjørtene omkring sine stramme, rette legger: Jeg skal børste støvlene og klærne mine naar jeg kommer hjem! sier hun.

– Men da hun er ute av døren, da Jonny hører at gangdøren smelder igjen efter hende, da lægger han sig ned paa alle fire og gir sig til aa skrubbe, saa gulvet ligger dynket i hvitt skum: Jasaa, det var kanskje ikke fint nok her! sier han. Hu er vel saa mye grummere og flottere, hu!

– Jonny! sier Matilde gjennom nøkehullet.

– Hvad er det du vil? svarer Jonny.

Matilde aapner, hun vaager sig ind, hun flirer ikke, hun er alvorlig: Hu har gaatt! sier hun. – Jeg veit det! sier Jonny. Fløtt dig saa jeg faar armslag!

– Saa pen hu var! sier Matilde. Saa pent haar! Saa pene tænder! Saa pene støvler!

– Hu er ei jaale! sier Jonny.

– Ja, det synes jeg ogsaa! sier Matilde. Skal jeg skure resten av golvet for dig? Jonny reiser sig, han slenger fra sig børsten: Hvis du har løst! sier han. Han ser sig om, paa de faa møblene, paa veggene, paa taket: Jeg [136] synes vi har det noksaa fint, jeg, sier han. Har du lagt merke til saa høit det er under taket her i Komplekset?

– Høit under taket ja, sier Matilde. Er det ikke det jeg har sagt bestandig?

– Det er ikke sagt det er braatt saa høit andre steder! sier Jonny.

– *Saa høit?* sier Matilde, og bretter kjolen op og lægger sig paa fire: Det er ikke halvten saa høit! Ialfald ikke i smaa tregaarder!

– Det er det jeg sier jeg og! sier Jonny. Nei, du maa ikke slurve slik, du maa vaske under kommoden og under senga ogsaa! Hu mama liker ikke at jeg tar bare midt frampaa golvet!

– Hu er saa vanskelig mora di, sier Matilde. Du har vel ikke et støkke mat til mig, vel?

– Jeg skal se etter, sier Jonny.

– Ja, ikke for det at jeg trenger! sier Matilde, mens hun smører tykt med grønsaape paa børsten. – Jeg kan faa saa mange penger jeg vil, jeg. En dag kunde jeg ha faatt fem kroner av en gut – nei av en herre. En pen en.

– Og *det* tok du ikke imot? sier Jonny, han stirrer stivt paa hende.

[137] – Nei, han var saa ekkel! sier Matilde, Jeg drog til 'n!

– Jeg synes du er ei jaale du au, jeg! sier Jonny. Kom med børsten! Fløtt dig! Du kan ikke skure! Han skyver hende til side, og Matilde reiser sig: Hu syntes visst det var for simpelt for sig her, hu derre Gunhilde, sier hun.

– Det skal nok bli fint! sier Jonny. Bare vent!

– Hvad mener du med det?

– Jeg mener at jenter er no orntlig pæl, sier Jonny.

XII.

Jonny er straks fjorten aar, han er lang og sterk, men han er mager, han er blek. Det er som om han støtt gaar og biter tændene sammen, som om han gaar og funderer paa noget. Han lever alene i sitt kammers, det er aldrig nogen inde hos ham naar moren er paa arbeide eller ute om kveldene. Matilde slipper ikke ind, Mikal er aldrig aa se.

Nei, Jonny gaar for sig selv, det er snøtt han hilser paa de voksne naar han møter dem i trapper eller port, han har aldrig tid til aa hefte tiden bort til lek sammen med de andre ungene. Han har saa mye aa gjøre.

Med det samme han kommer hjem fra skolen og faar slengt bøkene fra sig paa sengen, stenger han døren paa nytt og stormer ned trappene og springer bortover gaten. Paa murveggen utenfor gaarden ved siden av staar et lite skilt: Madam Sendresens spiseforretning, staar det. Det er til madam Sendresen [139] Jonny springer. Goddag! hilser han, er spanna ferdige? – Naa har jeg snart ei vending ferdig til dig! sier madamen, hun staar rød og svett over de digre matkjørlene og øser suppe og kjøtt og poteter i spand. ^{k2} Se her, ta de seks til

naglefabrikken først! sier hun. Du veit dom er saa hissige, hvis dom maa vente! Og Jonny griper om remmene og tar tre spand i hver haand og farer avgaarde. Vending efter vending gjør han, til «Mekanikken», til skofabrikken, til hattefabrikken, til «Guldlisten». Og sultne mennesker venter ham, graadige, svarte never river spandene fra ham: Du var flink til aa væra tidlig idag! sier en. Gudskjelov, naa kan da en stakkar faa slengt sig ned litt etter maten! Men han Jonny har ikke tid til aa høre paa prat, han maa springe efter ny forsyning, det er flere svarte never som gaper tomme mot ham.

Han har holdt paa med dette et halvt aars tid naa, han Jonny. Han tok jobben efter han Aksel som naa er konfirmert og synes han er for voksen til aa flye med matspand. Du er flink! sa madam Sendresen. Stikk opom naar du er ferdig med den siste vendinga, saa skal du faa dig en tallerk erter! – Det er gutten sin som [140] er lett paa beina! sa arbeiderne. Hus' paa at du skal ha ti øre i drikkepenger om fredagen!

Og Jonny samlet sammen sine drikkepenger, og han samlet sammen de ti ørene han hadde for uken for hvert spand av madam Sendresen. Hver fjortende dag talte han dem, hver fjortende dag samlet han dem sammen i et kremmerhus og gik ind i byen med dem. Og naar han kom hjem igjen, da drog han en tynd blaa bok op av lommen. Han aapnet den og regnet, han la sammen og nikket. Jo, det var riktig. Saa la han boken ind i læseboken sin og passet vel paa at de blaa permene ikke stakk utenfor. –

– Det var forresten rart at hu ikke skjønnte no, hu mor. Før hadde jo bestandig kaffen staatt ferdig naar hu kom hjem til middagen, men naa i det siste hadde han jo snøtt faatt kjelen over. Men ikke et ord av bende! Hu var naa ellers saa rar paa mange maater naa om dagen, hu mor. Hu la ikke merke til nogen verdelig ting, hu svarte reint i ørska mange ganger, naar det var noget han spurte om. Var hu sjuk, tru? Hu *var* bleik, men hu *hosta* ikke, slik som han gjorde faren hendes Matilde. Aa nei, det var vel bare det at hu var trøtt. Og *det* var da ikke mer end [141] rimelig, saa seint som det blei hver skapende kveld!

Ja, for hu dreiv paa med møtene ennaa. Tre fire ganger i uka blev det høgstnattes før hu kom i seng. Han skulde jo være sint paa hende, men var det raad? Hu var jo saa snil, hu gav han jo alt det beste hu visste! Og snillest var hu morgenen etter de kveldene hu hadde vært seint ute. Da laa det altid no omfram

paa tallerkenen hans, no godt, no hu visste han likte. Nei, skulde han være sint? Stakkars mor! Det var jo bare det at hu var saa altfor reliøs! Naar det hendte at han vaaknet om natten, laa hun næsten bestandig og vred sig og kastet sig og sukket og sa herre gud i himmelens rike hjelpe mig! Hu skulde faa det godt, hu mor, bare vent til han kom saa langt han vilde! De skulde faa se allesammen, aa ja vent, de skulde komme til aa glane en dag, alle i Ulvehiet. – Og da skulde hu slippe aa ligge og sukke lenger!

Og Jonny bar sine matspand, Jonny fylgte sin tynde blaa bok. Han saa sig ikke om naar han travet avgaarde, han hadde nok med aa passe sig saa han ikke støtte paa folk og skvælpet suppen utover fortauet. Bare naar han kom forbi det brune stakittet foran trehuset borti gaten, hendte det at han gløttet [142] paa side. Men det var ingen kjendte aa se, og gudskjelov for det.

Jo en dag traff han Gunhilde, det vil si hun snakket til ham en dag ut paa vinteren. Han kom springende tomhændt fra en av fabrikkene paa vei til madam Sendresen efter en ny matspand-bør. Hun gik og dinglet med et par skøiter i armen. – Goddag Jonny! sa hun. Kjender du mig ikke igjen? Aa jo, skulde han ikke kjende hende, hadde hun ikke de samme vakre øinene, de samme røde krøllene, de samme rette leggene? – Goddag! svarte han, ja han lettet paa luen enda hun var bare en tøsunge. Oppe hos madam Sendresen stod rad paa rad av varme matspand, nede paa fabrikkene gik sultne mennesker og speidet og svor. Men var det raad aa faa flyttet benene, saa lenge hun stod og saa paa ham? – Jasaa du har vært paa skøitebanen! sier han. – Nei, jeg skal gaa, sier hun. Vil du bli med? – Det surrer i hodet til Jonny. Matspand! Sultne mennesker! Er han gælen som gir sig til aa staa her? – Jeg, jeg har nok ikke tid – jeg, jeg har nok ikke skøiter! hakker han. – Du kan faa laane! sier hun. Jeg har et par *til* hjemme! – Hvordan skal han vri sig løs, skal han braaflye? Men saa finder han ordet: Jenteskøiter! sier han. Jeg kan da ikke bruke jenteskøiter! – [143] Gutteskøiter! sier Gunhilde, min brors skøiter! – Matspand, matspand, matspand! surrer det i hodet hans. Nei, det faar være! sier han. Jeg har saa mye aa gjøra før hu mor kommer! – Hun dingler med skøitene, saa nikker hun bortover mot Ulvehiet: Bor du i den fæle gaarden enda? – Ja! Han ser ned et øieblik, men saa løfter han øinene mot hende: Men jeg skal snart fløtta! sier han. – Hun blir nysgjerrig, hun glemmer rent at hun har to fine, blanke skøiter aa ringle med: Hvor skal du flytte hen? sier hun. Men nu er det forbi med ham, nu greier han ikke aa holde øinene

paa hende lenger, naa viker de unda, like bort mot selveste Ulvehiet: Nei, jeg huser ikke nummeret! sier han. Men det er en fin gaard, en fin hvit murgaard! – Jasaa! sier hun. Tenk det! Hun vil snu sig og gaa, men saa kommer hun paa noget, noget som det maa være deilig aa faa sagt: Skal du hjem og skure gulvet før din mor kommer? sier hun. – Jonny er rød og sprengt i ansigtet før, av springmarsen, saa han blir ikke rødere nu. Men det braastikker oppi haarrøttene, det blir saa glohett i kindene. Han kremter, han skal si no, han faar det ikke til. Men *hun* smiler, *hun* nikker, ja hun gaar. Rank i ryggen. Stramme legger. Dinglende skøiter. – Jonny ser efter hende. Et eneste [144] øieblik. Saa tørrer han sig under næsen med vaatten og flyer videre. Flyer fort. Ser sig ikke om.

– Du blei saa lenge, gut! griner madamen. Ser du ikke alle spanna!

– Blaas paa Dere! sier Jonny. Jeg kommer naar jeg kan! – Men han fallerer straks, han bøier sig over spandene, han bruker alle sine fingre, han henger én rem paa hver, og med ti tunge spand arbeider han sig gjennom gatene.

– En fin hvit murgaard, men jeg huser ikke nummeret! sa Jonny. Nei, hvorfor skulde han si det før det blev aldeles sikkert, skulde kanskje nogen faa sagt at han for med fjas? Aa nei. Men like bortpaa hjørnet laa gaarden, hvis nogen absolut skulde ha greie paa det, nr. 24 stod det paa skiltet, og indgangen var rett imot det vesle trehuset med det brune gjerdet foran. De som bodde i trehuset kunde se alle som gik ut og ind der, de som bodde i murgarden kunde se alt som rørte sig ved det vesle trehuset. Aa, de skulde faa se, nogen hver! Skure golv! Var det ikke likere aa skure golv end aa dra sig gatelangs med et par skøiter paa armen midt paa lyse dagen! Forsyne mig, skulde han ikke skure gulvet hver eneste skapende dag heretter, hvis han fik tid. [145] – Men *det* var det lite trulig han fik. Han hadde jo saa mye aa stri med.

– Ja visst hadde han mye aa stri med, han hadde skolen og matspandene, ja det hendte ofte at han drog sig indover til torvet, naar moren hadde gaatt paa arbeide efter middagen. Der stod han og bød sig frem til fruene som hadde tunge kurver: Skal jeg bæra for Dere? sa han. Og jo, det var ofte en jobb aa faa, det blev stadig litt aa putte i lommen, saa det var ikke bortkastet tid. – Men hvad skulde en si til det at han gav sig til aa gaa konstabel om eftermiddagene, at han drev rundt kvartalene ved siden av Kvadraten, hver gang han hadde eftermiddagstjeneste? Han gjør det for aa smiske! sa Matilde, hun stod og

skravlet med en flok unger utenfor Ulvehiet, da Kvadraten og Jonny ruslet forbi, med hændene paa ryggen begge to: Han gjør det for aa faa avslag paa husleia! Vent saa skal jeg fortælle dere no rart om mora hans! Og Matilde fortalte og ungene fniste, og Kvadraten og Jonny skridtet smaat bortover gaten og pratet voksent. – Aa nei, det var nok ikke for aa faa avslag paa husleia at Jonny kastet bort tiden med aa gaa turer rundt kvartalene. Avslag? Aa nei, hør hvad det er han sier, Jonny, da han og Kvadraten staar utenfor den pene [146] murgaarden, og Kvadraten snur sig og ser om alt er klart i gaten, før han svinger rundt hjørnet.

– Men hvis det *skulde* bli ledig et rum der, kan vi ikke faa det *da*? sier Jonny.

Kvadraten liker Jonny, han liker Jonny og mor hans for den akkurate husleien, men kan en ikke bli trøtt av mas ogsaa? Her gaar gutten hver eneste eften og gnaaler om aa faa flytte til hjørnegaarden, naar det blir no ledig der. Fra Ulvehiet til hjørnegaarden, skulde du ha hørt slikt? Var ikke Ulvehiet den verste av alle de gaardene han hadde aa bestyre, var ikke hjørnegaarden den fineste? Hvad vilde de si, de pene folkene i hjørnegaarden, hvad vilde de si, handelsbetjentene, postbudene, sporvognskonduktørene, ja hvad vilde den pertentlige lærer Pettersen si, og guldsmed Thorne som snakket om aa begynde egen forretning! At gutten ikke skjønnte saapass som at saant var uraad! – Du hører det er umulig! sier Kvadraten. Ser du ikke hele gaarden er fuld, kan du se et eneste tomt vindu? – Ja, men *hvis*? sier Jonny. – Ti naa stille! sier Kvadraten, du kan da skjønne ingen fløtter tur hjørnegaarden! – Ja, men *hvis*? Jonny er umulig, han gir sig ikke. – Men du skjønner vel at det bli mye dyrere! sier Kvadraten, han er ferdig til aa gaa videre: Det blir altfor [147] dyrt for mor di, hu greier det ikke! – Ja, men *jeg* tjener penger, sier Jonny, jeg skal lægge til husleia, vi skal ikke bli skyldig et rødt øre! – Fankern! Var det ikke for det at en var konstabel og maatte opføre sig sømmelig, kunde en faa løst til aa gi gutten en killevink saa han glemte aa gnaale paa en stund! Ikke kunde en flye fra 'n heller, en maatte gaa pent og rolig, saa turene rakk til for de reglementerte timene. – Men offer vil du ikke bo i Komplekset da, gut! Er det ikke bra nok for dere der, naar det er bra nok for andre? Kvadraten gir sig igang, Jonny følger ved siden: Jeg liker saa godt utsigten i den gaarden! sier han. – Men er du sikker paa at mor di vil fløtta da? Har du spurt hende? – Jonny maa næsten le: skulde hu mor ikke ville fløtta til hjørnegaarden, naar han hadde penger aa lægge til husleia? Hu mor vil! sier Jonny. – Ja, saa snakk til mig naar du ser et par tomme vinduer i

hjørnegaarden! sier Kvadraten, han vil ha en ende paa dette maset. – Ja takk! sier Jonny, han faar det pludselig travelt. – Nei det er sandt, naa maa jeg nok hjem! sier han. Det var no jeg skulde gjøra for hu mor. Adjø! hilser han, han tar av sig luen, han flyer. Morn! murrer Kvadraten. Har du hørt verre satan til gut! Naa ja. Non [148] ledige vinduer blir det ikke aa se i hjørnegaarden for det første. –

– Jonny spinker og sparer. Han strever med sine matspand, med sine kurver, han finder altid paa nye indtægtskilder. En dag gnaalte han efter prisen paa rummene i hjørnegaarden, han gnaalte helt til Kvadraten maatte vri summen ut av sig. Hurra! tenkte Jonny, jeg har til to maaneders husleie paa boka mi! Og pass bare paa, det skal bli mer, jeg skal ikke gi mig! Og naar jeg en vakker dag kommer og legger tre maaneders forskud paa bordet til Kvadraten, da skal jeg vaage for at han ikke sier at han ikke vil ha vors! Kanske han endatil kaster ut nogen andre for aa gi rum til hu mor og mig. Jeg tenker det skal bli nogen som kommer til aa glane!

Hu mor drog ut et par tre kvelder i uka, men det var bra med det at hu aldrig bad ham bli *med*, naa. Hadde *han* tid til aa høre paa at folk sang salmer og læste bibelsteder, hadde ikke han andet aa bruke tiden til? Aa, hu mor skulde bare veta! Men gudskelov, hu mor visste ingen ting, hu mor drog fort nedover uten aa se sig om, hu mor ante ikke det at gutten drog efter samme veien et kvarters tid senere. – Men det var nok hverken mot tempel eller tabernakel *han* styrte, men det var [149] da fuldt av glade mennesker der *han* vanket og, det var da baade sanger og personlige vidnesbyrd aa høre. Men hørte Jonny paa sangene, brydde *han* sig om vidnesbyrdene? Naar en halvfuld sjøgut sat og sang sine nyeste sørgelige viser for kameraterne rundt bordet, da stod det med ett en gutunge foran ham, en vaaken gutunge som rakte frem nogen hvite blade mot ham: Kjøp ei vise da, De! Bare ti øre! Naar et ungt par sat alene i en krok for aa ha det hyggelig – var det fred aa faa? – Kjøp et lykkebrev da, De! Jeg har for baade damer og herrer! – Nei, han Jonny sparte ingen, han gik fra bord til bord, han gik fra restauration til restauration. Bare én kafe gik han forbi, en fin kafé med pianomusik buldrende ut gjennom alle vinduer. Han hadde ennaa ikke sat sine ben indenfor Rosesalen. Han visste det sat folk derinde som han kjendte. –

Naar Jonny anpusten og sliten klær av sig om kvelden, putter han altid

visepakken og portemonæen under kommoden. Det *blei* litt i kveld og! nikker han. Bare hu mor ikke skjønner no ennaa. Men hu *skal* vel bli glad den dagen jeg har vært hos Kvadraten og henta den nye husleieboka!

– Men moren skjønte ingenting. Da hun kom hjem, laa gutten og sov. Eller lot som han [150] sov. Det gjorde det samme for hende. Stakkars min gut! sukket hun og bredte bedre over ham. Dette skal ha en ende! I morra kveld skal inga verdelig magt faa rugga mig ut fra gutten min! Det vilde da være leit! tenkte Jonny. Fredagskvelden som er den beste av alle! – Men han behøvde ikke være rædd. Han hadde en god mor, hun vilde ham intet vondt, hun vilde ikke ta den beste kvelden fra ham. Ikveld blir jeg ikke lenge! sa hun kvelden efter. – Bli saa lenge du vil! sa Jonny. Jeg har saa mange lekser, jeg vil helst sitte i fred! – Ja, ja, jesunavn! sa hun. – Adjø! sa han. Og saa snart han hørte at hun var nede av trappene, la han sig paa kne foran kommoden og drog frem visene og portemonæen. –

XIII.

Natt, graa, stille natt med sval luft, natten efter den velsignede blandt dage, natten efter syttende mai. – Jonny driver opover de tomme gatene, han er trøtt, han gaar og halvsover med lukkede øine, han aapner dem bare hver gang han skal ta maal av gaten for de næste tyve skridtene, han raver videre mellem de to fortougene. Men ut fra vinduene paa begge sider av gaten henger festdagens flagg over ham. Festen er forbi, flaggene blafrer ikke lenger, de henger tunge og døde. Jonny ser dem ikke, han er mætt av flag, han orker ikke flere flagg, det surrer i hans hode av sterke farver, av rødt og hvitt og blaatt, av sløifer og baand. Naar han løfter øinene, lar han dem følge den graa gatestenen. Det gjør saa godt. Nei saa deilig det vilde være om det var bare ei eneste farve her i verda, ei eneste graa farve!

– Men hadde han sagt *det* idag tidlig [152] klokka seks, da han drog ut med esken fuld av sløifer og medaljoner, da flaggene smaldt, da koralen laat fra taarnene? Aa nei. Sløifer og flagg og medaljoner! hadde han skreket straks han kom bort i de gatene der det var litt folk. Sløifer, flagg og medaljoner! Og folk kjøpte av ham, fine herrer rotet i hans eske, vakre, lyse damer fæstet hans sløifer paa sitt bryst. Handelen gik, han maatte fylde sin eske flere ganger, han hadde

snøtt tid til aa staa stille i et portrum i fem minutter og sluke de brødkivene han hadde med hjemmefra. Det gjaldt aa bruke tiden. Og han brukte den. Helt til det ikke var flere sløifer aa faa kjøpt, helt til esken var tom. – Og naa gik han her og halvsov med den ene haanden i bukselommen og klemte om en rund portemonæ. Og klokken var snart tolv. –

– Naa er han gudskjelov snart hjemme, naa skal han bare op til det hjørnet der, naa skal han bare svinge bort den gata! Naar han kommer forbi det vesle trehuset der, kan han begynde aa knappe op klærne sine. Saa har han ingenting aa slite med naar han kommer hjem, saa er det bare aa stupe i senga! Men nei, der kommer det folk, det er nok best han venter ei stønn med aa klæ av sig.

– Men du verda, er det ikke –? Jo. Jovisst er det hende. Jonny halvsover ikke [153] lenger, han blir lys vaaken, han strammer sig op. Trøtt, han? Jøssunavn, kan ikke folk høre at han plystrer? – Hvit kjole har hun, hvit hatt, hvite strømper, hvite sko. Men paa brystet har hun en lang kulørt silkesløife, i haanden har hun en slik papirkvast som de fine jentene pleier aa slaa guttene i ansigtet med. Han hilser, hun stanser. – Følg mig bortover! sier hun. Det er blitt saa sent for mig, vi har vært paa Bygdø, men baaten gik fra oss – eller kanskje du skal hjem og lægge dig? – Lægge sig? Naa? – Klokka er jo ikke tolv ennaa! sier Jonny. Det haster ikke, kom saa skal jeg følge dig bortover!

De staar utenfor gjerdet, de staar utenfor det vesle trehuset, de sier ingenting. Gunhilde gjesper, Jonny gjesper, men kan han finde sig i det, maa han ikke se aa faa noget aa snakke om? Jo, Jonny peker paa hjørnegaarden, han peker mot ett av vinduene: Det er dit vi skal fløtta! sier han. Jeg trur ikke det blir saa lenge til!

– Dit? Gunhilde ser paa gaarden, hun ser paa gutten. Dit? – Gaarden er pen og nypusset, de barna som bor der, pleier aa gaa med hele klær til hverdags. Passer ikke *han* bedre der borte, passer ikke den gamle, stoppede dressen hans bedre mellom alle ungene [154] hun har set i det mørke portrummet? Ja, hun vil nødig ta et saa stygt navn i sin tanke, men passer ikke han best mellom graabeinene i Ulvehiet? – Jasaa! svarer hun bare. Det bor pene folk i den gaarden!

– Hun vil til aa lukke sig ind gjennom porten, men saa blir hun staaende og se nedover gaten. Hvem er *det*? sier hun. Jonny snur sig: Aa, det er bare en fuld mand! sier han. Men Gunhilde gaar helt ut paa fortauet igjen, ja hun gaar tett

indpaa Jonny: Det er jo *han!* hvisker hun. – Han? Jovisst er det *han*, jovisst er det Spaniolen som leier en fuld mand, jovisst er det han Mikal som gaar og støtter far sin!

Kom! sier Gunhilde, kom, det er ikke værdt han ser oss og blir skamfull, kom, vi gaar indenfor gjerdet og gjemmer oss bak syrinbusken! – Gaar det an? hvisker Jonny. – Kom! hvisker Gunhilde. Hun aapner den vesle porten for ham, hun lukker efter ham, hun drar ham selv med sig bak busken. –

– Papa, vær naa flink, hører du ikke, papa, du maa ikke stupe! Se her, støtt dig bedre paa mig, lægg armen om aksla mi, ser du ikke at vi snart er hjemme! – Det er Spaniolen som maser og sliter, det er det tynde, spæde legemet til Spaniolen som gjør sig sterkt, [155] det er armene hans som prøver aa favne og støtte den tykke kroppen, det er de spinkle benene hans som gjør sig stive og myke eftersom det trengs, ja det er den triste, vakre stemmen til Spaniolen som gjør sig lystig og fuld av mot: Ser du, papa, det gaar jo fint, naa skal vi bare om hjørnet, naa skal vi bare bort til den porten der borte! Nei, der ramler du jo ind paa fortauet, papa! Nei jamen greide du det, tenk saa kjekk du er, stram dig naa op ei lita stønn *til*, saa er du berga!

Og Ramstad stolprer sig frem, et skridt hit, et skridt dit, han har lukket øinene, han trenger dem ikke, han har lukket munden, han kan ikke bruke den. Den brede hatten henger ham i nakken, hans pande er vaat av svette, han er blek, han er grøn. Det er noget som trekker i ham, javel, han følger jo med, det er noget som snakker og snakker, javel, han skal svare – en gang naar han orker.

– Men et stykke borte i gaten er det ute med Ramstad. Han siger ende ned, han drar en ung gut med sig i faldet. Papa! skriker gutten, han spretter op igjen, han traakker i gatestenen, han flyer nogen skridt frem, han flyer nogen skridt tilbake, han er gal, han glemmer sig, han skriker, han hylar: Papa, papa, papa! – Og han skriker ikke *rent* forgjæves, [156] hans far hører ham, skriket naar ham som en røst langt borte fra, han prøver aa faa tændene fra hverandre til et blidt svar, han vil si, at han ligger jo her stille og rolig, men det faar være, naa maa han først sove. –

Men sønnen er jo rent tullete, taaler han ikke at hans egen kjødelige far tar sig sin nødvendige søvn, hvad er det han mener med aa staa og rope paa hjelp, med aa flye bort aa hamre paa nærmeste port? Nei, han skjønner det selv, han bærer

sig ad som en tosk, han gir sig, han ser sig om. Kjære, der kommer jo hjelp, det kommer nogen springende, det smelder i stenene av hæljern. Aa, det er bare en gut, nei, der flagrer jo en pike ogsaa, nogen skridt efter. Det er Jonny, det er Gunhilde! Spaniolen blir svak et eneste øieblik, han ser sig om efter et hul aa krype ind i, han vil forraade sin far, han vil rømme fra ham. Men et øieblik er kort, ingen merker at Spaniolen har staat ferdig til sprang, nei Spaniolen er rolig da de to kommer, han glemmer ikke engang aa ta av sig luen da han hilser paa Gunhilde, han nikker til Jonny: Han papa har blitt saa syk i kveld! sier han. Bare jeg visste nogen som vil hjelpe mig aa faa ham hjem! Hjelp? Trenger menneskenes børn aa skrike *høit* efter hjelp, er det ikke et ord som nevner nøden [157] og hjelpen og nærmest? Se der borte i gaten kommer jo hjelpen, den kommer ikke smaatt og bedagelig heller, den kommer med lange skridt, hjelpen har det travelt. Det er «Den røde død,» hvisker Jonny til Gunhilde, men nytter det aa tale i tunger til hende, kjender *hun* navnene paa alle mennesker, vet hun at denne rødskjeggete, skindmagre konstabelen er den hissigste av alle som gaar med blanke knapper paa denne kanten av byen?

– Gaa vekk! sier «Døden,» han skyver barnene til side, han rusker i Ramstad. Han er fuld som et svin! sier han. – Han papa er syk! jamrer Spaniolen, han skjelver over hele kroppen, det er snøtt han faar ordene frem. – Joda, han er sjuk! gliser «Døden.» Hei gut, rop paa den trilla som ruller borti gata, saa vi faar fanten vekk fra fortauget! – Vi bor like der borte! hakker Spaniolen, han peker mot Ulvehiet, han stiller sig ved siden av sin far, han skal passe paa ham. – Hjelp naa til aa faa svinet op i vogna! sier konstabelen til vognmanden, da droskehjulene skurrer mot fortaugkanten, aa hipp aa haa, jagu er 'n tung, au! Nei, der datt 'n over ende igjen, det blir vel kanskje likest aa vække 'n litt med kølla!

Jonny rygger unda, Gunhilde følger ham, [158] ja hun griper ham i armen med fingre som skjelver. Aa jeg er saa rædd! klynker hun, tror du han slaar, jeg tør ikke se paa det! – Det er ikke rart med motet til Jonny heller, men gaar det an aa vise det naar en blek pike holder ham i armen og graater? – Det er ikke farlig! trøster han. Gjøm dig bak mig! – Og det er godt at Gunhilde er en lydig pike som gjør det en sier til hende, naa slipper hun jo aa se, om det skulde komme noget paa, naa slipper jo *han* ogsaa aa se, om det skulde bli for ilde. Han kan jo bare lukke øinene. –

Men det er én som ikke rømmer, nei Spaniolen staar paa sin post, hans smale

hænder knytter sig: De kan vaage aa slaa 'n papa! sier han. De kan bare vaage! – Men «Døden» gliser bare mot ham, ta vekk gutten! sier han til vognmanden. Hjelp 'n papa! sier Spaniolen, han trekker vognmanden i trøien, han stryker ham nedover armen i bøn: Ikke la 'n faa slaa, ikke la 'n faa slaa! – Vær bare rolig! hvisker vognmanden, han skyver gutten fra sig, han bøier sig over Ramstad, han løfter i av alle sine krefter: Vi faar prøve aa ta 'n med det gode! sier han. Aa hopp! Se saa, naa ligger 'n da endelig i vogna!

Og «Døden» svinger sig op paa sætet, sitter der med haanden paa køllen, vogter med vaakne øine paa sitt bytte. Kusken smatter, [159] vognen ruller. En bred hatt ligger igjen paa fortaugget, en gut griper den og flyer efter vognen. Langt bortigjennem gatene, langt forbi Ulvehiet. –

– Jonny fulgte Gunhilde tilbake til hendes des port, hun gik et par skridt foran ham, hun sa ingenting. Bare med det samme hun skulde gaa ind, kom det et par ord fra hende: Stakkars Mikal! sa hun. – Ja, stakkars Spaniolen! sa Jonny, tenk saa godt jeg har det som ingen far har! – Godnatt! sa Gunhilde, hun rakte ham haanden. Godnatt! sa Jonny, nei slik lyst han hadde til aa klemme den haanden saa hun skrek! Men turde han det? Aa nei, det var snøtt han vaaget aa røre hendes fingre. Godnatt! Hun smatt gjennom porten, hun var borte.

Stakkars Spaniolen! – Jonny famler sig op gjennom de mørke trappene, hans hjerte er fuldt av medynk. Stakkars Spaniolen! Nei, saa god hu var aa ta i handa! Tru om hu hadde tat Spaniolen saa pent i handa nogen gang? Aa ja, hu hadde vel det, han var naa støtt saa godt likt av jentene, Spaniolen. Det var naa i garden ikke saa forferdelig synd paa 'n. –

– Jonny aapner forsiktig døren. Naa ligger vel hu mor og sover. Det er best han [160] klær stilt av sig. – Men skulde du ha set saa rart, hu mor er ikke kommen ennaa! Kanske de hadde ekstramøte, fordi det var syttende mai? Aa ja, hu kan komma naar hu vil. Hu kommer ialfald ikke fuld. –

– – – Ved ti-tiden formiddagen efter stod Spaniolen utenfor en stor bygning med en hatt i haanden. Folk med blanke knapper gik op og ned trappene, en og anden *uten* blanke knapper gik *ned* – og skyndte sig aa komme vekk fra bygningen. Der kommer 'n papa! sa Spaniolen, han smilte, han fløi opover trappen for aa møte. Ramstad stod der barhodet og blek, han saa paa gutten, han strøk sig over øinene: Kjære gutten min, er ikke du paa skolen? sa han. – Nei, sa

Spaniolen, se her har du hatten din, jeg har børsta 'n, han var blitt litt stygg! – Takk! sa Ramstad, har du ikke sovet i natt, du ser saa bleik ut, gut! – Nei! sa Spaniolen, han blev vaat i øinene, han tenkte paa den lange, vonde natten. – Du er en tosk! sa Ramstad, kom naa! Men borte paa hjørnet stanset han: Du faar vente her mens jeg gaar ind og faar mig ei flaske øl! sa han. – Men turde Spaniolen slippe sin far nu, maatte han ikke henge i armen hans og klemme sig ind til ham? – Kan jeg ikke faa bli med? sa han. – Kanske du er tørst [161] du ogsaa? spurte Ramstad. – Ja! sa Spaniolen. Ramstad stod litt, døren til restaurationen stod aapen, det oset øl og røk fra kvelden i forveien, ja det oset deilig, sterkt øl, og han var saa tørst. Hm! sa Ramstad, han kom likesom uforvarende til aa stryke gutten over hodet: Jeg tenker vi gaar like hjem jeg, gutten min! sa han.

– Ja, *jeg* er ikke tørst! sa Spaniolen. –

XIV.

Matilde er ferdig med det verste av dagens slit. Hun har gaatt bladturen sin, hun har været paa skolen, hun har smurt etpar brødkiver til Synnøve og sat en diger spilkum kaffe paa gulvet foran hende, hun kan ta sig fri. Og nu leker hun hauk og due sammen med de store guttene i gaarden, nu kappflyer hun med dem, nu hujer hun med dem, nu glemmer hun verden og alt hvad i den er.

– Matilde!

– Joda, Matilde hører godt at det roper, hun kjender stemmen ogsaa, det er kjerringen fremst paa gangen, det er Fredriksa som henger ut av vinduet og galer. Men kan hun ikke gale ei stønn, er det no andet hun har aa fortælle end at hu Synnøve skriker, at hu maa forte sig op. – Hold kjeft! mumler Matilde, trur du ikke jeg kjender det paa mig at ungen skriker, skriker ikke hu støtt naar jeg har litt moro! Nei, jamen fik du ikke slag paa [163] mig der, Reidar, ja stell dere op da gutter, saa skal *jeg* være hauk!

– Matilde! Matilde!

Fankern til laat ogsaa, Matilde kan ikke la være aa se op, naa kommer jeg roper hun op. – Si til 'a Synnøve at naa kommer jeg med én gang!

– Det er ikke hu Synnøve! vinker Fredriksa, det er nogen som vil snakke med

dig, skynt dig!

– Irsj! sier Matilde. Vent litt da, gutter! Jeg skal snart være her igjen!

– *Der* er søstera hendes! sier Fredriksa, da Matilde styrter gjennom gangdøren, og Matilde maa stanse, maa neie, maa neie dypt. For det er en fin mand som staar foran hende, en fin mand med briller og skjegg og krave og forgyldt klokkekjede tversover hele vesten. Er det en ny lærer, tru? – Goddag! neier hun. – Han vil se paa 'a Synnøve, sier Fredriksa. – Se paa 'a Synnøve! Matilde kjender slik underlig kiling indvendes, hun skotter mot gangdøren, hun er ferdig til flugt. – Lukk naa op! sier manden, han er ikke sint, men han er streng, han ser bent paa hende. – Hu mama er ikke hjemme! hakker Matilde. – Det er din søster jeg vil se, sier manden. Skynt dig naa, jeg har liten tid! – Ja! sier Matilde, naa skal jeg. – Nei, hun tør ikke vise folk [164] aassen det ser ut inde, aassen hu Synnøve er stelt, nei, hun maa vri sig unda. Pokkern ogsaa at denne Fredriksa staar og gliser! Det farer et lyn av et haap gjennom Matilde, hun griper i lommen, hendes ansigt faar en maske av angst: Jeg har mista nøklen! sier hun, nei aa nei, hvad skal jeg gjøre! – Du kan faa laane min! sier Fredriksa. Jeg veit han passer! Men da nytter det jo ikke lenger, da kan jo Matilde likesaa godt hoppe i det: Nei takk, her har jeg nøklen likevel! sier hun, hun gaar fort gjennom gangen mot *sin* dør, hun aapner: Værsaagod! – Men da Fredriksa kommer saktelig efter for aa stikke sig med, da slaar Matilde døren igjen foran hende og vrir nøklen om indenfor.

Og Matilde og den fremmede manden staar alene i stuen. Næsten alene. Bare Synnøve sitter halvnaken paa gulvet og steller med en skidd, hodeløs dukkeskrott.

– En uopredt bred seng, med fillete klær sparket mot fotenden, et bord med kopper og søl, vegger med gamle klædesplagg hengt her og der utenpaa billedene, et blomstertomt vindu med fillete gardiner foran, et gulv fuldt av bøss og støv – jo, det er fælt, men blekner manden av slikt? Aa nei, han har været hos folk før. Han ser paa Matilde, han peker paa [165] Synnøve, han er sint: Og du gaar fra hende og laaser hende inde?

– Ja! svarer Matilde. Nei! Jo! – Hvad skal hun finde paa naa? – Jeg var bare nede etter fløte! sier hun. Og saa var jeg rædd at hu skulde gaa til døra og lure sig ut og dætte nedover trappene! – Han ser hende i øinene, hun viker ikke unda, aa

nei, hun sier gudsens sandhet. Men saa kommer et ord fra ham, et eneste ord: Fløtekoppen? sier han. – Fløtekoppen? Matilde griper i lommen, nei, hun har ingen fløtekopp der. Fløtekoppen? Nei, det er sandt, den glømte jeg, sier hun, nei, saa leit, naa maa jeg flye fra 'a Synnøve igjen, stakkar. – Vent naa litt! sier manden, han gaar bort til Synnøve, han løfter hende, han sætter sig med hende paa fanget, han snakker pent til hende. Men stakkars vesle Synnøve kjender jo ikke denne stemmen, hun ser jo ikke denne fremmede manden, hun har jo intet andet aa ty til, hun maa jo graate. – Stakkars Synnøve! trøster Matilde, hun huker sig ned foran hende, aa, hun er saa øm i maalet: Vil du ha mer kaffe, Synnøva mi! Men ingen ænsrer Matilde nu, Synnøve graater, den fremmede manden sitter og fingrer med hendes klær, ser dem over paa vrangen og retten, løfter dem og ser paa hendes bare kropp. Han sier ingenting, [166] jo, han rister litt paa hodet, Matilde ser det, hun dirrer litt i knærne: Du vil vel gjerne slippe aa passe paa hende? sier han saa, og hugger øinene braatt ind i Matildes. – Jeg? sier Matilde. Aa nei, jeg er saa glad i 'a Synnøve, jeg sitter hos 'a hele eftan, vi hypper og vi – nei jeg læser hele bibelhistoria for 'a! sier hun. – Han reiser sig, manden, han sætter Synnøve fra sig, han gaar mot døren: Jeg tenker vi faar faa nogen andre til aa se efter hende, saa du slipper, sier han. Er du ikke glad for det. – Hun er nær paa aa si *jo*, Matilde, men hun synes likesom at det ikke høver, hun er nær paa aa si *nei*, men hun faar sig ikke til. Hun svarer ikke. – Farvel! sier manden, han gaar fort ut, hun hører han snyter sig og kremter ute i gangen. – Hvad var *det* for en, tru? sier Matilde. Ærsj, at du skal graate slik støtt, Synnøve. Og hun klasker Synnøve lempelig over fingrene.

– Matildes mor kommer hjem ved halv syv tiden om kvelden, hun sætter et tungt tre-liters blikk-spand fra sig paa bordet, hun dætter ned paa en stol, hun hoster asthma. Hun er blitt saa fet og oppustet siden hun begyndte paa bryggeriet, hun bander hver kveld over at hun bor saa høit oppe i etagene. – Mama! klynker Synnøve, hun reiser sig fra gulvet, hun [167] stabber med hændene foran sig mot stolen til moren, hun er jo saa godt kjendt inde i denne stuen. – La mig naa faa puste ut! sier moren, ser du ikke at jeg holder paa aa kvamme! – Mama! sier Matilde, hun har revet laaket av spandet, hun titter ned i det med store ørske øine: Har du faatt med dig *orntlig* øl i kveld ogsaa? sier hun. – Ti naa stille! hysser moren. Orntlig øl? Ser du ikke at det er pott-øl, veit du ikke at vi har lov til aa ta med oss det pott-øllet vi trenger til husbruk? – Men det er jo

saa *lyst!* sier Matilde, hun sætter spandet til munden, hun svelger, hun nikker mot mor sin: Det *er* bajer! sier hun, det er samme slaget som du hadde med dig om lørdagen, ser du vel! – Hold naa kjeft da! griner moren, er det nødvendig aa skrike det ut over hele gaarden om en stakkar har kommet til aa skru paa ei gælen kran? La naa den vesle søstera di faa en kopp ogsaa, hu som lita er! Men offer har du satt den likeste kjolen paa ungen, skal hu ikke ha et skikkelig helgeplagg? Du har visst vaska 'a ogsaa, og greid 'a! Er det no gæli om aa gjøra? – Det har vært en fin mand her! sier Matilde, jeg tenkte kanskje han kom igjen i kveld. Ta dig litt øl til, mama, saa skal jeg si dig hvad han sa! Og Matilde fortæller. Og moren drikker. Og vesle Synnøve kryper [168] op paa morens kne og lægger sig ind til hende og lukker de blinde øine. –

Det var sjelden at moren til Matilde drakk no videre. Det pott-øllet som tilkom hende, det tok hun imot, de drakk av det alle, det var godt for tørsten, ungene likte det, og de hadde naa vel bedre av det end av den blaasure melken? Og om det nu hendte at hun kom til aa skru paa en feil kran, var det ikke koselig aa ha en draape aa by paa? Sa Fredriksa nei til en draape, spyttet de andre kjerringene i et godt glas øl? Nei! – Men i kveld hadde hun ikke raad til aa gi bort no. Hun glemte kaffen, hun glemte maten, hun drakk øl. Jasaa! sa hun. Han skulde finde andre til aa passe engelen min? Aa sier du, Matilde, vilde det være best for 'a Synnøve! sier du? Pass dig, tøs! Har ikke *du* tid nok til aa flye klærne av dig? Men la 'n komma! Hvem han saa er: La 'n komma! Ta hit koppen! Vil du ha litt, Synnøve? Nei, hu har sovna, ser jeg! Og moren drakk. Og den fremmede manden kom. Ja, den nye, nidkjære menighetskapellanen stod der med hatten i haanden og hilste og var mørk. Han var rystet. Sat ikke moren der halvfuld og slapp, sat hun ikke der og skrævet med det blinde barnet sovende ved sit hjerte. Jasaa! tenkte kapellanen. Hun drikker ogsaa! [169] Hvorfor har ingen fortalt mig *det?* – Gaa ut! sa han til Matilde. Ja, han fulgte hende ut i gangen og lukket døren efter hende. Saa gik han tilbake og gav sig i kast med moren. Han seiret. Hun maatte tilpers. –

– Er det sandt at dom har sendt søster di paa blindeskolen? sa ungene til Matilde. – Jeg trur dere er tullete! sa Matilde. Blindeskolen? Veit dere ikke at vi har sendt 'a paa *instituttet?* Har dere ikke hørt at hu skal lære aa brodere og snakke tysk og bli fin dame? Jeg skal fortælle dere at det er non rike folk som koster paa 'a, non grundrike folk som kjendte 'n papa da han var politi. Dom har

sagt at dom skal koste paa mig ogsaa, bare jeg blir konfirmert. Jeg skal gaa paa pianoskolen!

– Er det ikke bedre at dom spanderer en ny kjole paa dig først? sa han Georg salmaker, han var naa støtt saa ekkel, han: Den du har paa dig, rækker dig jo ikke lenger end til hoftene! sa han. –

Matilde hadde et svar ferdig, hun holdt paa aa svare no grovt, men hun bare spyttet: Kan du veksle den? sa hun. Saa snudde hun sig braatt og gik op. –

– For det var jo sandt det med kjolen, Matilde viste det godt, hun hadde da set sig i *saa* mange speil. Han *var* for kort, rent urimelig [170] for kort for jenter paa denne kanten av byen. Han rakk hende jo ikke braatt ned til knærne, hun gik jo næsten halvnaken. Men brukte ikke alle fine piker korte kjoler, brukte de ikke korte strømper ogsaa, pikene i bladturen hendes? Hvis dom erter mig mer, saa kløpper jeg av hosene mine! sa Matilde ved sig selv. Forresten saa skal jeg naa slutte paa skolen, forresten er det jo bare et halvt aar til jeg skal konfirmeres. Og da skal jeg vise dom at jeg skal faa kjoler! Baade overhørings og svart! Og *dom* skal ikke bli for korte. Og hvis denna salmakergutten er *riktig* snil, saa kanske han skal faa lov til aa holde i slæpet mit! – Det skal jeg jamen flye ned og erte 'n med. –

XV.

Jonny gaar og grubler. Jonny gaar og bærer paa noget. Han ser sliten og trøtt ut, han flyer ikke saa fort med matspandene som før, han har snøtt mot til aa gaa rundt paa restaurationene og by frem sine viser, det er ikke lenger slik begeistring over ham naar han tæller sine penger og stikker dem under kommoden. – Aa er det som mankerer dig? sier Matilde, du ser saa grinete ut! – Mankerer mig? sier Jonny, er det no som mankerer mig? – Aa jo, og jeg skjønner nok aa det *er!* sier Matilde. – Det er mere end *jeg* gjør, sier Jonny, og Jonny lyver ikke, han sier sandt, han vet ikke hvad det er i veien, vet det ikke sikkert, studerer paa det selv. Er det kanske det at han har vært saa mye seint oppe? Er det kanske det at det drar saa lenge ut før det blir et par ledige vinduer aa se der borte i hjørnegaarden? Eller er det kanske det med denne – ja med denne manden? Nei, Jonny [172] vet det ikke. Denne manden? Skulde *det* være no aa ta sig nær av at en

pen og pyntelig mand kommer opom en gang imellem og venter paa hu mama og følger hende paa kristelige møter? Nei! sier Jonny. *Han?* Sitter ikke han pent og stille mens hu mama pynter sig, er han ikke høflig og beskeden og godhjertet? Legger han ikke fra sig en halvkroner paa bordet næsten hver gang han gaar? *Han?* Han ser jo næsten ikke engang paa 'a mama, hu snakker jo snøtt et ord til ham, hu ogsaa. Adjø i jesu navn, gutten min! sier hu naar hu gaar. Farvel! sier han, han lar hende komme først gjennom døren, ja han venter til hu er næsten helt ute i trappen, før han nikker sitt venlige farvel til Jonny. Det *har* hendt at Jonny har listet sig efter, at han har staatt utenfor gangdøren og lyttet nedover trappene. Men hvad fik han for det? Ingenting. Han hørte *hendes* skridt langt nede, hu var jo saa kjendt med trinnene, hu trippet jo saa fort. Han hørte *hans* skridt høiere oppe. Han gikk jo forsigtigere, han var jo slik en saktmodig mand. Nei, Jonny kunde ha spart sig lyttingen og speidingen. Ikke engang den kvelden han fulgte efter helt utenfor porten, fik han no igjen for bryet sitt. Hu mama gikk fort bortover gaten, hu saa sig ikke tilbake, hu blei [173] borte om hjørnet. *Han* gikk bakefter, rolig, bedagelig, han tok hende nok ikke igjen, for det første. Men hvad var det han kom for, naar hu ikke brydde sig om aa ha følge med 'n? Hu syntes vel synd paa 'n, hu mama, fikk sig kanskje ikke til aa si at han skulde holde sig unda. Hu hadde det ofte slik at det var umulig for 'a aa faa munden op. Jeg skal hjelpe dig! tenkte Jonny. Imorra kveld skal jeg si fra!

Aa nei, naar alt kom til alt, var det nok vinduene borti nummer 24 som tok motet fra Jonny. Det gikk ikke en dag uten at han saa over hele den vakre fasaden, det kom ikke en morgen uten at han tenkte: kanskje! Men nei. Fine gardiner overalt, planter og blomster. Han kunde jo spørre Kvadraten om det ikke snart blev no ledig, men han var saa vanskelig aa treffe Kvadraten naa, siden han blev overkonstabel. Han var ikke engang hjemme de to siste gangene han Jonny var borte med husleien. Men imorra skal jeg passe paa 'n! tenkte Jonny. Og han *passet* paa, han gikk frem og tilbake utenfor Kvadratens port det meste av eftermiddagen. Og traff han ikke Kvadraten? Jo, Kvadraten gikk like forbi ham, han hilste paa ham, han snakket til ham. – Jasaa, du staar her og koser dig? sa han. – Ja! sa Jonny. [174] Jeg venter paa noen. – Paa kjæresten kanskje, smilte Kvadraten. – Ja, sa Jonny, han smilte tilbake. Og Kvadraten gikk ind porten. Og Jonny stod der og var flat. – Nei, det var ikke stort motet i Jonny naa om dagen. –

Men saa kom det en dag!

Jonny hadde været nede med den første matspand-vendingen, han var paa sprang efter den andre. Det var solstek og hete, han tørket sig i ansigtet med lua, han løp videre, han skulde svinge rundt hjørnet. Men maatte han ikke først fare over hjørnegaarden med øinene, maatte han ikke titte paa gardiner og blomster? Jo. Han fanget hele gaarden i ett blick, han hilste paa hvert vindu, han skulde til aa gaa videre. Men hvad gik det av gutten, husket han ikke matspandene, madam Sendresen, de sultne karene paa Spikerverket? Nei. Matspand, hvad var det for no? Jonny stanset sitt sprang, han tittet ikke lenger, han stirret, han stod stiv. Hvad var det han saa? Aa, det var ikke stort, det var ikke gardiner engang, det var ikke saa mye som en blomst. Nei, Jonny stod og glante paa to tomme vinduer i tredje etage, to nakne vinduer som stod og gapte.

Men Jonny var en klok gut, det skulde da *litt* til før han mistet sansen. Jasaa, dom har hovedreingjøring deroppe idag! lot han som han [175] tenkte. Det var da rart, naa midt paa blanke sommeren! Nei, jeg faar vel videre, jeg! – Og Jonny gik, ja det vil si han snudde sig, han gik den gale veien, han gik mot porten, ja han gik ind i gaardsrummet til hjørnegaarden, som om *han* skulde ha erend dit! – Jo, idag hadde Jonny erend hit, idag hadde Jonny et stort erend hit. Stod det ikke et flyttelass foran opgangen, drev ikke sterke karer paa med aa bære møbler nedover trappene? Det er nogen som flytter! jublet det indi Jonny, det blir værelse ledig, det blir værelse ledig, jeg maa flye til Kvadraten, jeg maa flye til 'a mama! – Er det no du vil? spurte en mand med langpipe og røkelue, han stod og klødde hestene paa mulen. Det var lærer Pettersen, det var gamle lærer Pettersen i jenteklassene. – Nei, sa Jonny, han hilste pent, nei jeg tenkte bare om jeg kunde hjelpe til aa bæra, jeg hørte at det var nogen som skulde fløtta ut av gaarden her idag. – Aa, de har visst folk nok, sa lærer Pettersen, hvor bor du hen da, gutten min, bor du her i nærheten? – Jeg bor i Komplekset! sa Jonny, han snudde sig halvt vekk, han blev saa vemmelig het. – Jasaa, jasaa gutten min! Du bor i Komplekset! Du ser da saa skikkelig ut! – Nei gutten min, de har visst folk nok. Adjø! –

– Det blev nok litt kludder med matspandene [176] den middagen, det var ikke mange som kjendte spandene sine igjen da Jonny slapp dem fra sig. Men hadde *han* tid til aa staa og vælge og vrake, var det ikke bare om aa gjøre aa faa spandene ut, var det ikke samme slags maten i dem alle, kunde han ikke bytte om

igjen i morra, hadde ikke han viktigere ting aa ta vare paa i dag? Jo. Jonny gjorde sig ferdig næsten et kvarter tidligere end ellers, han for hjem, han vasket sig, han skiftet, han gik til Kvadraten. – Og Kvadraten var hjemme.

Jonny hadde saa mye aa si, saa mye han maatte faa sagt fort, det kunde jo komme andre. Men da han stod foran Kvadraten som sat i sofaen og læste avisen med lorgnet paa næsen, blev det ikke stort med snakket. – Jøssunavn, det er da ikke den første idag! sa Kvadraten. – Nei, sa Jonny, naa tok han alt til aa hakke: nei, men, ja jeg saa at det var noen som fløtte! sa han. Og her er bankboka! Han stod med boken i haanden, han la den aapen foran Kvadraten med tallene synlige. – Bankboka? sa Kvadraten. – Ja, saa De ser vi kan betale for nogen maaneder i forskud, sa Jonny. – Naa saa! sa Kvadraten, han tok til aa skjønne, han var ikke fuldt saa rund og blid lenger. – Jeg veit ikke aa jeg skal si til dette! sa han. [177] Han trommet med fete fingre paa bordet, han snudde øinene mot vinduet, han plystret. Nei, saa sandelig om jeg veit aa jeg skal si til dette, sa han. Det bor saa pene folk i den gaarden, gutten min, ja jeg mener saa vanskelige folk. Og aa ta folk fra Komplekset, ja reint ut sagt like fra Ulvehiet, det spørs om det gaar, skjønner du! – Ja, men vi er saa stille! sa Jonny, øinene hans var store og blanke, aa han var saa ivrig: Det er aldrig nogen som hører et knøtt fra oss enten det er natt eller dag! sa han. – Nei, nei, sa Kvadraten. Nei, nei, Men er det ikke saa at mora di ofte er seint ute, jeg har set 'a en gang imellem, og i hjørnegaarden stenges porten presis klokka ti, veit du? – Hu mama er reliøs, svarte Jonny, men hu behøver jo ikke aa være det naar hu kommer til hjørnegaarden – ja, jeg mener hu behøver jo ikke aa gaa paa møter, tullet han. – Vent litt! sa Kvadraten, sitt stille og vent litt! Og Kvadraten reiste sig, Kvadraten gik ut i kjøkkenet, Kvadraten snakket lavt med sin kone. Og da han kom ind igjen, var han koselig og blid som han alltid hadde vært: Jeg tenker du faar komma igjen imorra jeg, gutten min! sa han. Kom igjen i morra klokka tolv du, for da er jeg hjemme, og da skal du faa endelig svar! – Det er kanskje umulig? skalv Jonny. – Vi faar [178] tenke paa det! sa Kvadraten. Aa nei, kanskje det ikke er saa reint umulig likevel! –

– Det var rart at Jonny ikke tok trappene i to byks, det var rart at han ikke fløi bortefter gatene. Jovisst hadde han lyst til det, han hadde lyst til aa gaule og synge ogsaa, men gjorde han det for det? Nei, han gik rolig og pent, han prøvde paa aa ikke se det døit glad ut. I morra klokka tolv! tok han op igjen. Du skal se

det gaar gæli! Men aassen var det han sa? Kanske det ikke er saa reint umulig likevel, var det han sa, Kvadraten. Nei, naa er det uraad aa styre sig lenger. Da Jonny er hjemme i Ulvehiet, da han møter Matilde i trappen, da kan han ikke dy sig, da farer han paa hende, da kiler han hende saa hun datter, ja da klemmer han hende forsyne mig ind til sig et lite sekund. Jeg trur du er gælen! hikster hun, aa er det som mankerer dig, aa er det du er saa sjæleglad for? – Jo, det skulde du bare veta! sier Jonny. – Jeg veit aa det er! sier Matilde. –Neggom du gjør! sier Jonny. Naa banda jeg! – Saa render han oover trappene og ind, saa stenger han døren. –

– Aa, saa lang en eфта, nei at fire stakkars timer kan ta slik tid! Jonny gaar og værker og vrir sig, han stønner av utaalmod. [179] Han gjør et par turer bortover mot hjørnegaarden, ja en gang lurur han sig helt ind, op trappen, op til tredje etage. Aa, det er saa pene navneskilt paa dørene, saa fine glastruter, saa nydelige brevkasser, saa fristende knapper til aa trykke paa saa det ringer! *Der* er ei dør uten gardiner, hu staar paa gløtt; han kan titte ind. Jo, *der* er det, entréen er tom, en dør staar aapen til en stor stue, en stue med tapetserte vegger, en stue med hvitt tak og gipslysekrone. Tenk om han turde gaa ind! Nei, ikke ennaa, ikke før i morra, ikke før i morra etter klokka tolv.¹² *Da* kommer han. Med nøkkel. –

Nei, saa finder Jonny paa noget. Han stiller sig med ryggen til døren, det er likesom han nettop kommer ut fra leiligheten. Han gir sig til aa gaa nedover trappene, trygt. Her bor jeg! sier øinene hans, her har jeg bodd lenge! – Men saa aapnes en dør straks han har svinget forbi anden etage, og Jonny traar ikke fast i trinnene lenger. Nei, han smyer sig ned, han lurur sig ut av porten, han gaar fort bortover gaten. Kanske det var læreren som kom efter ham, kanskje han hadde set ham bak dørgardinene, kanskje han studerte paa hvad *han* hadde aa gjøre her i gaarden gang efter gang, kanskje han trodde han gik for aa [180] se efter om det var no aa naske fra entréene, kanskje han naa stod og glante efter ham fra porten. *Jeg? har jeg vært i trappa?* forsvarer Jonny sig, *jeg* som gaar her og venter paa a mama! Men vent til i morra, vent til i morra! Jonny faar mot, han snur sig. Nei, det staar jo ikke et levende liv og stirrer efter ham fra porten. Aassen i al verda er det han gaar her og tuller og skræmmer sig sjøl!

– Og klokken blir halv syv, hu mama er kommen, hu sitter og spiser, hu sier ett og andet ord, hu spør om dagens hendelser, hu er snil og god aa ha hos sig. –

Men Jonny skal ikke ha mat i kveld, nei takk, han spiste saa mye i eften, han orker ikke mere! Han er fuld av uro, han gjør sig erend ut i kjøkkenet, han staar der og ser rett frem for sig paa svarte veggen, han gaar ind igjen, han ordner sine skolebøker, han trekker veggklokka, han har nok aa stri med. – Men naa er hun ferdig med maten, naa folder hun hændene, naa lukker hun øinene og læser, naa reiser hun sig. – Skal du paa møte i kveld? sier Jonny. Hun samler kopper og kjøreler, hun ser ikke op: Jeg veit ikke rigtig! sier hun. Aa nei, det er kanskje best jeg blir hjemme i kveld! – Jonny staar der og biter paa læpene, da hun er ute og vasker koppene under springen, han staar [181] med en tynd bok gjemt i den ene haanden paa ryggen, hjertet hans dunker. Men da hun har tørret av bordet, da hun setter sig til med avisen, da kan han ikke vente lenger, da gaar han bort til hende, da legger han armen om akslene hendes, da holder han en bok op for hendes øine: Ser du den? sier han. – Hvad er det? hun griper boken, hun aapner den, hun læser hans navn paa det første bladet. – Se sjøl! sier Jonny, han slipper hende, han staar stor og straalendeⁿ³ foran hende, aa, slik som han vokser! – Bankbok? sier moren, *di* bankbok? Aa har du faatt alle de pengene hen? – Gjett! sier Jonny. – Men kan *hun* gjette, prøver hun paa det? Aa nei, hun blir jo bare sittende der, like blek, like trist, akkurat som om det skulde være en almindelig hverdagskveld! Men vent! tenker Jonny, du skal snart faa roser i kjakene, du skal snart gi dig med sutringen! Og saa legger han i vei, fortæller, høit, fort, ordene kommer hete og sterke fra hans unge, fulde bryst, matspand, viser, penger, hjørnegaard, Kvadraten, tre maaneders forskud paa leien, stue med hvitt tak og lysekroner, aa, det er saa lett aa fortælle, aa det er saa godt aa juble alle disse deilige ordene mot hende som sitter der saa bleik og sliten og fattig! Men lysner hun? Nei. Skinner [182] øinene hendes sterkere da han slutter end da han begyndte? Nei. Ser hun ikke enda mer forpint ut end før? Jo. Og Jonny som hungrer slik efter et lyst pust fra hendes ansigt, han finder ikke mer aa si. Han blir stum. Staar og ser paa hende. Blir rædd. – Gulflamme er hun i panden, svart er hun under øinene, gammel. Og Jonny snur sig fra hende. Gaar bort til vinduet. Stirrer rett frem mot bakgaarden. Ser ingenting. –

Men ved bordet sitter moren. Hun har lagt boken fra sig. Hvad raker den hende? Hvad kan den hjelpe *hende*? Fløtta? Til den fine hjørnegaarden? Hu? *Hu*? Aa nei. Aa nei. Hu passer nok best der hu er!

Og hun reiser sig, hun gaar ut i kjøkkenet og vasker sig, hun kommer ind igjen og gir sig til aa finde frem helgeklærne sine: Jeg tenker jeg gaar paa møte ei lita stønn likevel, jeg, Jonny. Eller vil du helst jeg skal være hjemme? – Han svarer ikke, Jonny, han har visst glemt hende, han har visst saa mye aa se paa. – Jeg skal ikke bli lenge! sier moren, legg dig du, sov du, i guds navn! Hører du ikke aa jeg sier, gutten min?

– Jo! sier Jonny, bare gaa du! Vær ute saa lenge du vil!

– Du er sint paa mamam din i kveld, Jonny! [183] Men synes du det er mening i aa fløtta og dra paa sig større husleie end den vi har? Tenk om jeg blei sjuk, tenk om – ja tenk om jeg blei borte fra dig, Jonny?

Han svarte ikke. Han snudde sig ikke. Han sa ikke adjø da hun gik. –

Men da han var alene, la han sig paa kne foran kommoden og drog frem en pakke han hadde liggende gjemt. En pakke med viser og lykkebrev. Han rev det alt sammen op i smaabiter.

XVI.

Kom igjen i morra klokka tolv! sa Kvadraten. Og i morra, det er idag, og klokka *er* tolv, klokka er over tolv. Allikevel stanser ikke Jonny ved Kvadratens port paa sin vei fra skolen, nei han skraar over gaten naar han nærmer sig porten, han ser ikke dit engang, hvad har han med den gaarden og Kvadraten aa gjøre? Nei, Jonny gaar like hjem, han gaar forbi et brunt stakitt, han merker det ikke, han gaar forbi en fin hjørnegaard, han skotter ikke op mot nogen av vinduene. – Jeg har saa vondt i hodet i dag, jeg orker ikke aa bæra! sier han til madam Sendresen. – Er du fra vettet? sier hun, hun staar rød og svett og øser velling i spandene, aassen trur du det skal gaa med mig hvis jeg ikke skaffer folkene mat! – Nei, Jonny svarer ikke paa det, hvad skjeller det *han*, blaaser ikke han i aassen det gaar madamen? – Se her, jeg har deilige kjøtkaker i dag, sier hun, se her skal du [185] faa tre av de digreste, og mye sos og poteter, fort dig og spis saa blir du nok bra i hodet! sier hun. – Jeg er ikke sulten! sier Jonny. Madamen blir rædd, spandene staar der fulde av dampende mat, klokka gaar, folk venter. – Du skal faa femti øre ekstra! sier hun, bare skynt dig, bare fly! Men hvad er femti øre for Jonny idag, hvad skal *han* med penger? – Nei, jeg orker

ikke! sier han. – Saa blaas! sier madamen, hun er sint, hun spruter: Jeg kan gaa sjøl, far min! Og hun river av sig forklædet, hun steller litt paa haaret, hun begynner aa trø matspand ind paa fingrene. – Trur du du orker aa røre litt i gryta, saa det ikke svir sig til jeg kommer igjen? sier hun. – Aa nei, jeg faar vel heller prøve paa aa rusle bort med non vendinger *jeg*, sier Jonny, han kan jo ikke andet si for skams skyld. Det var snil gut! sier madamen. Og Jonny gaar. Og kommer igjen dagen efter. Tar sine spand. Gjør sine turer. Han vil da ikke rømme fra posten sin paa fantervis. Men han flyr ikke saa fort som før. Det er ingenting som driver ham. –

– Du er saa stille om dagen! sier Matilde. Det laater jo ikke i dig, en kan jo ikke høre enten du er inde eller ute. – Det skjeller dig ikke! sier Jonny, han staar bortved springen [186] og skyller en kopp, han skal ha sig litt kaffe. – Jeg trur jeg veit aa det er som mankerer dig! sier Matilde, hun sitter paa brøddunken og knasker paa en sukkerbit fra Jonnys tallerken. – Hold kjeft! sier Jonny. – Du har faatt greie paa det! sier Matilde. Naa snur han sig mot hende, naa er han næsten stygg aa se paa: Hvad har jeg faatt greie paa? spør han. Men tenker han aa skræmme hende, er ikke hu næsten likesaa sterk som han? Nei, naa skal han faa det: – Jeg sier du har faatt greie paa at mora di er tjukk, sier Matilde. – Pass dig! sier Jonny, han er gusten av sinne: Pass dig, svinetøsa!

En kopp knuses mot veggen like ved Matildes hode. Matilde skriker. Jonny er taus. Han gaar ind til sig selv. Han laaser døren.

Men ute i kjøkkenet sitter en jente og angrer sig. Aa, bare koppen hadde treft mig! ønsker hun. Stakkars Jonny. Graater 'n, tru? Hun sitter stille, lytter. Nei. Det skulde ogsaa bare mankere! Store, sterke, vakre gutten!

Matilde er ydmyg og vár i de dage som kommer. – Er det no jeg skal hjelpe dig med, Jonny? spør hun. – Jeg hjelper mig sjøl, sier Jonny. – Du har høl paa strømpa di, skal jeg stoppe det? sier Matilde. – Stopp dine egne hoser! svarer Jonny. – Blaas paa dig, jeg skal [187] aldrig snakke til dig mer, jeg skal aldrig se paa den sia du gaar! sier Matilde. Men var hun kar for aa la være? Nei. Hun passer paa Jonny hver gang hun har en ledig stund, en ettermiddag er hun saa heldig aa treffe paa ham da han laaser sin dør og skal ut en liten tur. Hun har vasket sig og greid sig, hun tror hun er noksaa pen aa se paa. – Vil du bli med mig i byen, Jonny? sier hun. – I byen, hvad har jeg *der* aa gjøra? svarer han. –

Kom hit, skal jeg vise dig no rart! sier Matilde. Og han er ikke verre vrang, han følger med hende bort i lyset, bort til kjøkkenbenken. – Ser du *den*? sier Matilde, hun legger no fra sig paa benken, hun er kry. – Fem kroner? sier Jonny. Hvem eier de pengene? spør han. – Pengene er mine! kneiser Matilde, vil du bli med i byen og ha det hyggelig? sier hun. – *Dine* penger? – Er det no rart i at Jonny flirer? Har *hun* nogen gang hat det med aa strø om sig med sedler? – Aa jo, det skal du faa mig til aa tru! sier Jonny. – Men da er det nære paa at hun mister ydmygheten, fattige, rike Matilde. Naa maa hun si et ord som kan bite sig fast: Jeg fik pengene av en fin herre igaar! sier hun. En fin ung herre i bladturen min! – Hvad ga han dig dom for? spør Jonny, han ler ikke lenger, han er sur. – Han [188] fik lov til aa kysse mig! sier Matilde. – Hvad sa mora di til det? sier Jonny. Blei hu ikke sint? Jo, *litt*, sier Matilde. Hu syntes godt han kunde gitt mig *ti*! Men da maa Jonny le, han maa le høiere end han har gjort paa mange dager: Akkurat som om ikke fem skulde være nok! sier han. Ikke vilde *jeg* ha gitt saa mye om jeg hadde vært han! – Nei, *du*! sier Matilde, du kan gjerne faa kysse mig fritt! sier hun. – Takk, *jeg* har ikke løst, sier Jonny. Nei, du faar nok gaa i byen aaleine! –

– – – Jonny er stygg i øinene om dagen, han er fuld av vondt, han er ikke til aa se paa for nogen. – Du kan ikke leksen din! sier læreren. – Nei, jeg veit det! svarer Jonny. – Jeg tenker det er best du sitter igjen en time! sier læreren. – Ja, jeg har god tid! svarer Jonny, han ser rett frem, han skammer sig ikke. De kjender ham ikke igjen, kameratene. Er dette han Jonny? Er dette mamadalten? De snur sig paa benkene og ser paa ham, de begynner rent aa faa agtelse for ham. Han gjør sig ikke *til* naa, som han alltid gjorde før, han setter ikke op et blidt fjæs naa, og slepper med det. Han er real! – Skal vi ta et slag sveis? sier Fenken, han drar Jonny med sig bort i hjørnet av skolegaarden, han trekker en svart kortleik frem fra bukselommen: Lærer'n staar der og [189] glaner, men det gir vi fa'an, han kan ikke gi vors mer end juling! sier han. – Dra dig vekk! sier Jonny. Jeg er ikke rædd hverken dig eller lærern! – Og Jonny gaar. Og Fenken ser efter ham. Fankern ogsaa! Naa som han Jonny saa saa karslig og hyggelig ut!

– Nei, Jonny er ikke god aa komme nær for nogen. Madam Sendresen maatte jage ham en dag, han var jo saa fæl i kjeften, hu kunde da ikke finde sig i slikt! Det var da gutter nok aa faa! – Jeg vil ikke se dig indenfor dørene mine! sa hun. – Aassen blir det med den femtiøringen jeg skulde faa ekstra? sa Jonny, han eide ikke skam i livet. – Jeg skal sladre til maman din! sa madam Sendresen. – Jeg

blaaser dere fuld begge to! sa Jonny. Adjø! – Og han puffet til alle de ungene han møtte paa sin vei mot Ulvehiet, han gik forbi kjendte kjerringer og saa dem rett i synet uten aa hilse, han var rent til aa faa respekt av.

– Men hjemme sa Jonny ikke et ord. Han sat olm og taus naar moren kom, han saa ikke paa hende, han læste røverhistorier som han visste hun ikke likte. – Se her har jeg no godt til dig! sa moren, her er deilig blodklubb med ister indi og sukker utenpaa, her er smultringer til kaffen! Nei, boken var for spændende, Jonny levde ikke utenom den. – Jeg la dissa [190] to eggene paa skaala til dig før jeg gik i dag tidlig, men du har jo ikke rørt dem, sa moren. Du har da støtt vært saa glad i egg! – Ha egga dine sjøl! sa Jonny, naa laat det saavidt i ham, men han saa ikke op. – Stakkars gutten min! tenkte moren, nei, jeg faar nok ta dig paa en anden maate! – Og Jonny vaaknet en morgen og fandt bare to fattige brødsiver paa sin tallerken, to brødsiver med fæl margarin. Han ventet en kveld og saa en taus mor, en mor som ikke hilste naar hun kom – en mor som aat sin mat for sig selv ute paa kjøkkenbenken, en mor som vasket sig og pyntet sig og gik uten et ord, en mor som var haard og trassig som han selv. Han glippet litt med øinene, Jonny, da hun var ute av døren, men trudde hun kanskje at *han* gav sig? Aa nei. Bare la 'a gaa! Denne boka er liddelig morosam! sa Jonny. Jeg vil sitta her og lesa i hele kveld! – Og saa kastet Jonny boka fra sig og rømte ut, nedover trappene, over gaarden, ut porten. Mama! ropte han! Nei, hu hørte ikke, hu snudde sig ikke. –

– Men da moren kom hjem, laa Jonny og lot som om han sov. Han laa mot veggen. Han aapnet ikke øinene enda han hørte at hun snakket fælt pent om han, da hun laa foran sengen og bad til Gud.

– – –

[191] Men én kveld sætter Jonny sig op i sengen da det gaar i gangdøren. Det hvisker jo ute i gangen, det er ikke bare én som kommer. Hss, hss, hss! hvisker det. Det er nogen som nærmer sig, nogen som gaar paa tærne. Skal han lægge sig, skal han likesom sove? Nei, jeg sitter! tenker Jonny, jeg er ikke rædd, dom skal finde mig vaaken, hvem det saa er! Og han ser med store sterke øine paa moren da hun aapner døren paa gløtt og stikker hodet ind, han viker ikke unda, han er ferdig til kamp. – Jasaa, gutten min, du er vaaken! sier moren hun er saa rar og fjamsen, hendes øine flakker, hun er het og rød. – Ja, jeg sitter her og

venter! sier Jonny, jeg syntes jeg hørte folk ute i gangen, jeg sitter her for aa passe paa! – Men naa kommer moren helt ind, hun prøver aa være rolig, hun gjesper, hun er likesom trøtt: Lægg dig naa til aa sova! sier hun. Folk i gangen? kjære, du er naa vel ikke rædd naar *jeg* er hjemme? Se saa, naa slokker jeg lyset saa du sovner fortere, godnatt Jonny, jeg skal snart lægge mig, jeg ogsaa, jeg skal bare snurpe igjen litt paa arbeidsforklæ mitt, men det kan jeg gjøre ute i kjøkkenet, veit du! – Men hvad gaar det av gutten, er han reint rusk, sandelig staar 'n ikke op tur senga, mener jeg ikke han river paa sig buksene naa midt [192] paa natta! – Jonny! Aa tenker du paa, vil du naa holde dig her! – Hun er streng naa, hun stiller sig i veien for ham, hun vil ikke finde sig i tøis. Men han er kjapp, Jonny, han er sterk, han sliter sig forbi hende, han aapner døren paa vidt gap ut til gangen. – Er det folk her? sier Jonny. Hysj, hysj! hvisker moren, tenk paa dom ved siden av, vil du kanskje vække hele gaarden? – Er det folk her? sier Jonny, han er slem, han vører ikke. – Jo, det er folk der, helt borte ved gangdøren staar en mand, en pen, beskeden, sagtmodig mand. Han tar av sig hatten da han ser kjendte, han er ikke rædd, han har ingenting aa frygte, han kommer helt frem i lyset, han gaar paa taa frem mot døren der Jonny staar: Nei saa leit at du skulde vaakne for *min* skyld! sier han stille. – Kom ind her! hvisker moren, kom ind her begge to! Og døren lukker sig efter dem, alle tre staar inde i det vesle rummet, staar tause. De to voksne ser paa hverandre, gjør miner. Gutten har snudd sig fra dem, han holder sine støvler og strømper paa armen, staar ferdig til sprang. – Denne manden har glømt portnøklen sin! sier moren, jeg sa han kunde bli med op og ligge paa kjøkkengolv, jeg kunde da ikke orke aa tenke paa at et medmenneske skulde ligge ute! sier hun. – Aa [193] kjære Dere, det er da ikke kaldt! sier manden, jeg vil da ikke være noget menneske til uleilighet, kan De skjønne! – Tøis! sier moren, trur De han Jonny er slik at han ikke under et menneske tak over hodet, trur De han Jonny er hard? Aa sier du, Jonny, du faar svare naar folk snakker, gutten min! Jo, Jonny svarer, han snur sig mot dem, hans øine er blanke, hans kinder er røde, hans mund skjelver. Han ser sin mor rett i øinene, han stirrer den fremmede manden like op i hans blide, sagtmodige aasyn, han peker paa den sengen han netop *selv* stod op av: – Lægg dere heller *der!* sier han, ta hende derre med Dere og lægg Dere i senga der! – Jonny! sier moren, hun er hvit, hun er sint. – Nei, men kjære dig da gutten min! sier manden, han holder næsten paa aa glemme sitt ydmyge smil. Men Jonny ser ikke

paa nogen av dem lenger, han river døren op, han farer gjennom gangen, ut gangdøren, ned trappene.

De to staar igjen alene. Ser til hver sin kant. Tier.

— — —

Men nede i kjælderen sitter Jonny, det er mørkt omkring ham, tett, svart, ikke en strime av lys. Men er det ikke lyst nok for *ham*, ser ikke han det han har aa gjøre? Jo. Det er [194] netop et passelig sted for ham her nede naa, det gjør saa godt aa sverge dyre eder ut mot dette mørket, en kan gjepe og spytte, en kan tørre sig i øinene om det kniper, det er ingen som ser, det er ingen som hører. Og Jonny knytter sine never, hans tænder skjærer mot hverandre: Aa, jeg skal ta 'a! sier han, jeg skal gulve 'a, jeg skal rømme! Har jeg ikke mange penger? Haa, haa! En vakker dag er hu sjuk, en vakker dag ligger hu der, en vakker dag maa hu sende bud paa forstanderen! *Det* blir no aa bite i for hende, som støtt skryter av at hu ikke har faatt et øres hjelp av noen! Og forstanderen kommer, forstanderen ser aa det er som feiler hende, forstanderen bruker kjeft. – Du er et stort svin! sier forstanderen, han er jo saa streng, han, sier folk: Du har det akkurat som du fortjener! sier han. Har hu ikke godt av det? – Og Kvadraten kommer: De betaler jo ikke husleia! sier han. Det er best De fløtter om tre dager! – Hvad skal hu gjøre da, er det nogen som synes synd paa 'a? Ikke jeg! sier Jonny, han jeper, han bander. Ærsj, fy fans skind.

Men gaar det ikke i trappene, jo det kommer nogen nedover, to stykker er det, de skynder sig, de stryker forbi kjælderdøren, de drar visst bortover mot porten. Jonny reiser sig, [195] han lurar sig op til kjælderdøren, han aapner den paa gløtt, han titter ut. Ingen aa se! Jo der kommer et menneske fra porten, et kvindfolk, hu mama. Hun staar og ser sig omkring: Jonny! sier hun, hun leter i alle gaardsrummets kroker, hun aapner de ulaaste skjul dørene og titter ind: Jonny! Hun gaar mot bakgaarden, hun titter ind i alle opgangene: Jonny! Hun nærmer sig kjælderdøren, Jonny skynder sig ned trappen, han gjemmer sig i den svarte kjældergangen, han klemmer sig ind mot en dør og holder pusten. Jonny! – Hun har aapnet kjælderdøren, hun tar et par trin nedover trappen: Jonny! – Nei, men gutten min, aa er du henne, velsigne dig, kom da, hvis du er her, det er ingen oppe, hører du, det skal aldrig komma noen op til oss mer, jeg skal aldrig gaa paa møter, hører du ikke aa jeg sier? Jo, Jonny hører, hvert ord hører han

snufsingen, graaten, han dirrer der han staar, han orker næsten ikke høre paa denne jamringen lenger, han er nære paa aa si: Her er jeg! Men han er sterk, han holder sig opreist. – Jonny! Nei ingen svarer. Og kjælderøren smelder igjen. Jonny er alene. Er mer alene nu end før hun kom. Mørket er tettere og svartere end det var før hun hadde vært her. Men fins det den tingen i verden som skræmmer [196] Jonny? Nei, naa vil han bande saa det skal bli lyst nok, naa vil han si no fælt, det fæleste han vet: Hora! fræser han op mot kjælderøren. Han hadde tenkt aa skrike det ut, hadde tenkt aa vække hele gaarden med dette ordet – og saa kom det bare som hæs hvissing, kom bare en eneste, fattig gang. Ingen hørte det, ingen av folkene i gaarden, ikke *hu* engang hørte det. Jagu var han naa heldig, likevel! Men kanskje det var best han kom sig op naa. Ellers kunde det hende at hu – ja at hu mama laaste døra. Og det *var* litt for kalt aa være ute hele natta, det kjendte han naa. Pokkern ogsaa at han skulde glømme trøia si, da han fløi ut ista!

XVII.

Jonny og Matilde sitter paa søplekassa og smaaprater. Det er mørk høstkveld, det er sent. Alle bakgaardens vinduer er svarte, og alle forgaardens, saa nær som det like over porten, Jonnys vindu. – Er mora di vaaken ennaa ettersom det lyser? sier Matilde. – Hu er vel det, sier Jonny, hu er vaaken støtt hu, i det siste. – Det er ikke *mi!* sier Matilde, men hun sier ikke mer, hun tar sig i det. Kjære, det er da ikke no aa plapre ut med at hu mor sovner som en stein klokka ni om kvelden, det er da ikke no aa fortælle hele verda at hu mor skrur paa ei gælen kran hver eneste dag i det siste, at hu har begyndt aa tørste slik, at hu aldrig har en kopp øl aa skjenke hverken Fredriksa eller andre. Nei, Matilde sier ingenting om dette, hun er klok, hun skjønner, hun tilgir. Stakkars mor! sier det indi hende, det er siden dom tok 'a Synnøve at du har faatt det slik! Men skulde *jeg* bruke kjeft? Er det ikke [198] bra at hu sovner, saa jeg kan faa være ute saa lenge jeg vil? – Jeg synes du er slem mot mora di! sier Matilde. Hu gaar jo og sipper og griner støtt! – Det har hu godt av! sier Jonny, er det *mi* skyld? – Det er saa lett aa komma bort i gæliheta for noen hver! sier Matilde, hun er saa klok, Matilde, hun kjender verden. – Ti stille! sier Jonny. Kan du ikke gaa op med dig, jeg vil sitta her aaleine, hører du! – Det er ikke *di* søplekasse! sier Matilde, men hun sier ikke

mer, de sitter tause begge. Jonny har brettet jakkekraven op kring halsen, han har hænderne i lommen. Matilde sitter og hutrer i armstilling med rund rygg, hendes kjole er tynd og kort, hun er ikke konfirmert endnu, hun har endnu ikke faat sig nogen ny kjole med slæp. Men hun liker sig, hun sitter godt, hvad gjør det om en smaaskjelver litt? Hun ser sig om, paa forgaardens og bakgaardens graa murvegger, paa skjuldørene, paa brandstigene, hun har gode minder fra hver flekk: Nei, saa hyggelig det er her i Komplekset! sier hun. Jeg trur ikke det fins no saa koselig sted i hele verda! Huser du alle de gangene vi har lekt hauk og due i gaarden her? Huser du saa mye moro vi har hat naar vi har lekt gjømsel i kjældern? Huser du den gangen jeg kløiv opover brandstigen helt op til [199] taket, mens kjerringene stod nede og skreik og bar sig? Huser du den gangen vi hadde begravelse, saa fin jeg var? – Ti stille! sier Jonny. Du trenger visst snart en begravelse til! – Er det no rart i at hun blir fornærmet, at hun reiser sig? Eklingen! blaaser hun. Sitt der aaleine du, grinsabben! Jeg gaar ut paa gata og ser om jeg treffer non jenter, jeg! – Eller gutter! sier Jonny. Eller *herrer!* sier Matilde. – Adjø! sier Jonny. – Hvad tid skal mor di ligge? sier Matilde. Da tier Jonny, Matilde har seiret, hun har faatt det siste ordet, hun gaar stolt fra ham. Men hun gaar ikke ut porten. Hun gaar *op*.

Jonny sitter alene tilbake, han ser op mot et lyst vindu i forgaarden, *sitt* vindu. Jeg synes du er slem mot mora di! sa Matilde. Slem? Har hu ikke fortjent det, har hu ikke fortjent alt det slemme han eier? – Jeg møter ei pen pike paa gata, ei pike med krøller, med øier som skinner, ei pike som gjerne vil hilse. Men tør jeg se paa 'a, maa jeg ikke smyge over paa det andre fortauget, maa jeg ikke snu mig og gi mig til aa glane i butikvinduer? – Det ligger en gaard paa hjørnet straks her borte, en pen gaard, den flotteste gaarden du kan se for dine øier. Var det ikke to tomme vinduer der en dag, var det ikke en gut som skulde faa [200] lov til aa fløtta dit, var det ikke en gut som viste fram ei bankbok med mange penger? Se paa vinduene naa, er de tomme? Nei. Er det ikke gardiner i dem som i alle de andre, er de ikke fulde av blomster? Er det *mine* gardiner, er det *mine* blomster? Jamen sa jeg det! Jeg sitter her paa søplekassa i Ulvehiet, vinduet mitt, det er det over porten, det som det lyser i, ¹⁴ det med bare ei fillete trekk-gardin. Slem? Jeg aapner jo ikke munden, jeg har jo ikke sagt et ord til 'a paa lenge, jeg har jo holdt mig ute naar hu har vært hjemme! Slem? – Kvadraten kom bort til mig paa gata

en dag: Aa blei det av dig, gut! sa han. Du kom jo ikke, er det meninga di aa holde folk for nar, vilde du kanskje at jeg skulde la den pene leiligheta staa tom i aarevis for di skyld? Jeg veit forresten aassen det er med mor di, det var godt jeg ikke slap dere sammen med skikkelige folk! Slem? Aa, den som bare kunde faa lov til aa vera snil! tenker Jonny.

– Hvem er det som kommer i porten, det er nogen som stuper sig frem, det er nogen som har vondt tor aa holde ballansen, det er fulde folk. Jo, der ser han det, det er Ramstad, han slenger, han bauter sig frem, gaardsrummet er saa smalt, bakgaardens portrum er bare en tynd strek som det er umulig aa ta [201] sigte paa. Men han har hjelp ved sin side, en liten gut, en gut som støtter og skyver og trekker og manøvrerer og styrer og holder kurs. – Ikke dit bort, papa! sier Spaniolen, ikke bort i kroken der, er du snil, se her er jo porten, vi skal hitind, vet du! Pass dig naa, saa du ikke holder braak i trappene og vækker folk, lægg dig paa fire, papa, *krabb* opover trappene, saa hører de dig ikke! Og Spaniolen kan prise sig lykkelig, han har en lydig papa, en papa som lægger sig paa kne naar nogen ber om det, en papa som ikke vil gjøre sin søn imot for alt i verden. Han kryper opover, han puster og stønner, men det gaar, han er nær paa aa velte og sovne ved hver avsats, men han blir vækket med blide taalmodige ord, han karrer sig ind av sin dør, han ligger trygt paa sitt eget gulv, han kan sove i fred, alt er i orden der i huset!

Men Jonny sitter nede paa søplekassa og lytter. Sitter og tenker.

– Jeg sat der nede i kjælderens ei natt! tenker Jonny, jeg sat og sa no, nei, jeg vil ikke huse hvad det var jeg sa. Det var nogen som ropte paa mig, jeg svarte ikke. Jeg saa en gang en anden gut nedi kjælderens, en gut paa en hoggestabbe indi et skjul, Spaniolen. Hvad var det *han* gjorde? Nei han banda ikke. [202] Jeg saa en gang Spaniolen paa gata, det var langt paa natt, det var natta etter syttende mai. Spaniolen fløi fram og tilbake, han visste ikke si arme raad, far hans laa jo paa fortauget og sov. Hvad var det han sa, Spaniolen, da konstabelen kom? Sa han: Se aa faa det svinet bort! La han endelig faa mye juling! Nei! – De kan bare vaage aa slaa 'n papa! sa Spaniolen. De kan bare vaage! Han holdt jo næsten paa aa flye paa konstabelen. Men det var Spaniolen, det, ingen andre var slike, ikke en levende sjæl. Jo. Kanske ett menneske til, kanskje hu Matilde: Hu mama sliter saa hardt paa bryggeriet om dagen, hu maa lægge sig tidlig, sier Matilde. Ærsj, det er saa ekkelt med det sølet paa bryggeriet, lugta sætter sig slik

i klærne, det dunster øl av 'a mama lang vei, folk kunde gjerne finde paa aa tru at *hu* drekker! sier hun. *Det* sier Matilde, sultne magre Matilde, som aldrig har set et egg paa sin tallerken, feige Matilde som tar mot fiker saa hun tumler, naar moren er paa det «trøtteste.» Slik sier hun, hun vil at andre skal tro det, hun er jo saa aldeles sikker paa at hun tror det selv. –

– Indenfor det vinduet som lyser over porten, ligger et menneske og vaaker, ligger og venter. Hu er sjuk, hu har maattet slutte [203] paa arbeidet – og hu har ingenting spart. Han som kom og møtte hende om kveldene, han som hadde mistet portnøklen sin, han er reist, han har dratt til Sverige, fortæller Matilde, hu har jo greie paa alt. Men *hu* ligger og venter: Hvad er det hu venter paa? Paa forstanderen. Hu blir jo nødt til aa sende bud etter han en dag. Hvad vil han si. Du er et stort svin! vil han si. Du har det akkurat som du fortjener! Hvad vil *hu* svare? Hu vil ingenting svare, hu vil snu sig til veggen, hu vil ikke la nogen se ansigtet sitt. – Hvad vil *jeg* si? tenker Jonny. Jeg? Har jeg andet end én ting aa si: Det er sandt hvert eneste ord De sier, forstander! vil jeg si. Bare gi 'a ind, hu har godt av alt det hu faar! – Jonny sitter litt. – De kan vaage aa slaa 'n papa! sa Spaniolen! Far *hans* laa paa gata, han laa ikke i ei seng og var sjuk, han var fuld. – Hvad *jeg* vil si til forstanderen? spør Jonny sig selv. – Reis aller inderst i helvete! vil jeg si. Se og kom Dere ut! Hjelp? Trur De vi krøsser, trur De ikke vi har penger? Se her, mand, har De sett ei bankbok før, kan De læse tall? – Da vil han bli flat, da vil han gaa, da vil hu snu sig fra veggen hu som ligger i senga, da vil hu smile. –

– Hjørnegaard? Skulde det kanskje være [204] noen stas i aa bo sammen med de hovne menneskene og bli glodd paa som taterer? Utsigt til et lite trehus? Jøss, er det ikke smaa trehus nok aa se, er ikke gaardene grommere til større dom er? – Jeg vil kjøpe strømpeband til 'a Matilde saa hu kan gaa og sprike med stramme legger hu ogsaa! sier Jonny

Han reiser sig, han gaar mot opgangen, men før han gaar ind, lar han øinene gli over hele Komplekset. Det er i grunden ikke saa reint verst her! sier han. Jeg trur snøtt jeg vil bo andre steder. lalfald ikke før jeg blir voksen!

Men naa er det best jeg gaar op saa hu slepper aa ligge og vente lenger! –

Noter:

[n1](#). karer.] *rettet fra: karer (uten tegnsetting)*

[n2](#). tolv.] *rettet fra: tolv (uten tegnsetting)*

[n3](#). straalende] *rettet fra: straaenle*

[n4](#). i,] *rettet fra: i ,*

[k1](#). *Forfatterkommentar: Forvalteren i laaneindretningen.*

[k2](#). *Forfatterkommentar: Disse matspandene er inndelt i to rum, det underste til suppmat, det øverste til «ettermat», d. v. s. kjøtt, lapskaus, kjøttkaker, o. l. Disse spand-delene holdes sammen med en rem, som ogsaa brukes til aa bære i.*

Oskar Braatens «*Ulvehiet*» er lastet ned gratis fra bokselskap.no